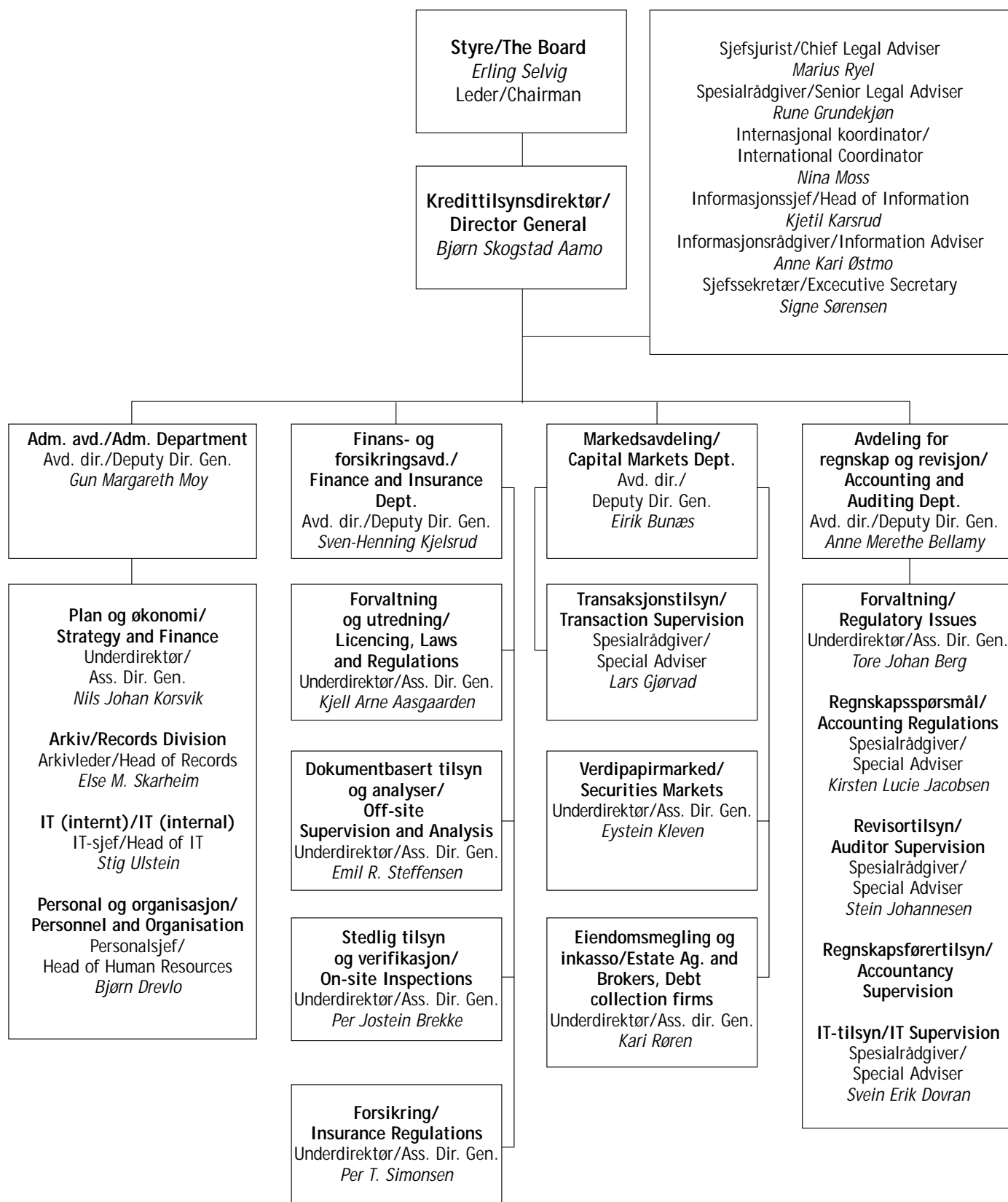

ÅRSMELDING
ANNUAL REPORT
1999

KREDITTILSYNETS ORGANISASJON PR. 31.12.1999

KREDITTILSYNET'S ORGANISATIONSCHART PER 31. DECEMBER 1999

INNHOLDSFORTEGNELSE CONTENTS

KREDITTILSYNETS ORGANISASJON	2
KREDITTILSYNET'S ORGANISATION CHART	2
INNHOLDSFORTEGNELSE	3
CONTENTS	3
FORORD	4
PREFACE	5
VIKTIGE HENDELSER I 1999	6
IMPORTANT EVENTS IN 1999	6
OPPGAVER OG HOVEDMÅL	8
FUNCTIONS AND OBJECTIVES	8
VIRKEMIDLER OG AKTIVITETER I TILSYNSARBEIDET	9
SUPERVISORY INSTRUMENTS AND ACTIVITIES	9
OVERGANGEN TIL ÅR 2000	10
TRANSITION TO THE YEAR 2000	11
VERDIPAPIRHANDEL	13
SECURITIES TRADING	17
BANK, FINANS OG FORSIKRING	19
BANKING, FINANCE AND INSURANCE	27
HVITVASKING	26
MONEY LAUNDERING	27
REVISJON	29
AUDITING	31
REGNSKAPSFØRERVIRKSOMHET	32
ACCOUNTING	33
EIENDOMSMEGLING	35
ESTATE AGENCIES	36
INKASSOVIRKSOMHET	37
DEBT COLLECTION	38
KREDITTILSYNETS INTERNASJONALE ARBEID	39
KREDITTILSYNET'S INTERNATIONAL ACTIVITIES	44
TEMA THEME:	
- AKTUELLE UTVIKLINGSTREKK OG ANALYSER	47
- CURRENT TRENDS AND ANALYSES	59
ORGANISASJON OG RESSURSBRUK	61
ORGANISATION AND RESOURCE USE	65
NOEN SENTRALE TALL OG DATA OM TILSYNSVIRKSOMHETEN	66
KEY FIGURES AND DATA ON SUPERVISORY ACTIVITIES	66
FINANSTILSYN GJENNOM 100 ÅR	70
100 YEARS OF FINANCIAL SUPERVISION	70

FORORD

For ett år siden var det grunn til bekymring for et økonomisk tilbakeslag i Norge. Dette kunne gi betydelige tap for bankene etter den sterke veksten i bankutlånene gjennom 1997 og 1998 og ha negative virkninger for de fleste finansinstitusjoner og markeder. I stedet for tilbakeslag ble det en «myk landing», der høy oljepris og lavere renter bidro til fortsatt høy aktivitet og lav ledighet, men med redusert vekst. Dette og ny oppgang i internasjonal økonomi gjør faren for tilbakeslag i norsk økonomi mindre enn for ett år siden.

1999 ga norske banker gode resultater med lave tap. Etter at Kredittilsynet advarte mot sterk utlånsvekst i 1997–1998, har lavere vekst – særlig i de større bankene – bidratt til bedre marginer og soliditet. Det er likevel usikkert hvor stor risiko som er bygd opp gjennom utlånsvekst i årene med sterk økonomisk oppgang og økende eiendomspriser. Utlånstapene vil etterhvert ventelig øke noe. Tiltakende konkurranse vil gi fortsatt press på marginer og inntjening. Det er derfor viktig at de gode resultatene for 1999 benyttes til å styrke soliditeten i bankene.

Som følge av grundige forberedelser førte overgangen til det nye tusenåret ikke til problemer av betydning for institusjonenes datasystemer. Bygd på internasjonale anbefalinger hadde Kredittilsynet fastsatt felles tidsfrister og framdriftsplan for forberedelsene. Dette bidro sammen med inspeksjoner, møter og annen oppfølging til en vellykket år 2000-overgang.

Etter sterkt kursfall høsten 1998 steg børskursene for det norske aksjemarkedet med 45 prosent i 1999 og nærmet seg dermed toppnivået fra våren 1998. Utviklingen i omsetning og aktivitet var betydelig. De siste års kursoppgang og usikkerheten i internasjonale markeder kan på nytt føre til reaksjoner også i det norske verdipapirmarkedet. Uansett er det behov for forsterket overvåking og skjerping av lovverket for å motvirke innsidhandel og annen uheldig markedsatferd slik at tilliten til det norske verdipapirmarkedet kan styrkes.

Mens oppgangen i aksjemarkedet har bidratt til gode resultater for livsforsikringsselskapene, skaper de sterkt økte skadeutbetalingene bekymring for økonomien i skadeforsikringsselskapene.

For ti år siden var Norge godt på veg inn i den største bankkrisen siden 1920-årene. Etter voldsom utlåns-ekspansjon midt på 1980-tallet og svekket soliditet

hadde bankene ikke avsetninger og egenkapital til å møte de tap som fulgte av problemer i næringslivet og lavere eiendomspriser.

Ved slutten av tiåret har Kredittilsynet og Norges Bank hver for seg og i samarbeid styrket og utviklet den samlede overvåking av den finansielle stabilitet. Bankenes egne systemer for kredittbehandling og risikostyring er blitt vesentlig bedre, samtidig som soliditeten er styrket. Kredittilsynet har forbedret sine metoder og sin kompetanse i tilsynet med enkeltinstitusjoner. De samlede tilsynsoppgaver er likevel langt fra mindre krevende og omfattende enn før.

I løpet av tiåret er finansnæringen, verdipapirmarkedet og andre virksomheter under tilsyn vokst betydelig i omfang og betydning for samfunnet. Deregulering har ført til at finansnæringen i mindre grad enn før er styrt av offentlige regler. For å sikre akseptable standarder på de ulike virksomhetsområder er det påkrevd med økt innsats og bedre kvalitet i tilsynsarbeidet. Det er derfor stadig behov for å gå gjennom utviklingstrekk og arbeidsmetoder for at tilsynet så effektivt som mulig kan mestre nye utfordringer, ikke minst knyttet til teknologi, internasjonalisering, nye finansielle produkter og organisasjonsformer.

Samtidig som det mot slutten av tiåret skjedde en konsolidering av strukturen i norsk finansnæring er innslaget av filialer og datterselskap av finansinstitusjoner fra andre nordiske land blitt betydelig. En må regne med at tendensen til nordisk og europeisk integrasjon i finans- og verdipapirmarkedet vil fortsette. Dette vil forsterke behovet for samarbeid med andre lands tilsynsmyndigheter, i første rekke i Norden.

For snart hundre år siden ble den første sparebank-inspektøren utnevnt av kronprinsregent Gustav av Norge-Sverige. Dette dannet opptakten til det organiserte tilsynet med finansnæringen i Norge. Utviklingen både i Norge og i andre land har vist at stabiliteten og tilliten til finansnæringen og verdipapirmarkedene er avhengig både av et godt lovverk og et aktivt og kompetent tilsyn. Fordi oppgavene er klart økende på sentrale områder knyttet til bank, forsikring og verdipapirhandel vil det være nødvendig med en kritisk vurdering av hvilke nye og eksisterende oppgaver som Kredittilsynet skal utføre.

Oslo, 19. januar 2000

Erling Selvig
Styreleder

Bjørn Skogstad Aamo
Kredittilsynsdirektør

PREFACE

One year ago there was reason to fear a recession in Norway. This could have produced substantial bank losses after the strong growth in bank lending in 1997 and 1998 as well as negative consequences for most financial institutions and markets. Instead of a recession a "soft landing" ensued in which high oil prices and lower interest rates contributed to continued high activity levels and low unemployment, but with reduced growth. This, and a new upturn in the international economy, make an economic downturn less likely now than it was a year ago.

The year 1999 brought banks sound results and low losses. After Kredittilsynet's warning against strong lending growth in 1997 - 1998, lower growth - particularly in the bigger banks - helped to improve margins and financial soundness. However, it is uncertain what risk was accumulated through the growth in lending in the years of vigorous economic expansion and rising property prices, and loan losses can be expected to rise somewhat. Moreover, intensifying competition will exert continued pressure on margins and earnings. Hence it is important to ensure that the good results for 1999 are used to bolster banks' financial position.

Thanks to thorough preparations, the transition into the new millennium did not lead to significant problems for institutions' computer systems. Based on international recommendations, Kredittilsynet had set common deadlines and a schedule for institutional year 2000 preparations. This, together with inspections, meetings and other follow-up, contributed to a successful year 2000 crossover.

After a steep price fall in 1998, Norwegian stock market prices climbed 45 per cent in 1999 to approach the peak recorded in the spring of 1998. The increase in turnover and activity levels was considerable. Recent years' price rise and uncertainty in international markets could again trigger reactions in the Norwegian securities market. In any case monitoring needs to be strengthened and legislation tightened in order to counteract insider trading and other detrimental market behaviour so that confidence in the Norwegian securities market can be strengthened.

While the upturn in the stock market has contributed to sound results for life insurance companies, the growing size of claim settlements is causing concern for the finances of non-life insurance companies.

Ten years ago Norway was well on the way into the biggest banking crisis since the 1920s. After runaway lending growth in the mid-1980s and impairment of their financial position, the banks lacked the reserves and

equity capital needed to meet the losses arising from problems in commerce and industry and lower property prices.

At the end of the decade Kredittilsynet and Norges Bank have separately and in conjunction strengthened and developed the overall monitoring of financial stability. The banks have substantially improved their systems for credit treatment and risk management and have concurrently enhanced their financial position. The methods and expertise applied by Kredittilsynet in the supervision of individual institutions have undergone improvement. However, overall supervisory tasks are just as demanding and wide-ranging as previously, if not more so.

During the decade the financial industry, securities market and other entities under supervision have grown considerably in scope and significance for society. Owing to deregulation the financial industry is now governed less by official rules than it was previously. In order to secure acceptable standards in the various areas of operations, a greater effort and improvement in the quality of supervision are imperative. Hence developments and procedures need to be constantly scrutinised to enable Kredittilsynet to tackle new challenges as effectively as possible, not least in the fields of technology, internationalisation, new financial products and structural issues.

The structural consolidation of the Norwegian financial industry towards the end of the decade was accompanied by a substantial increase in the establishment of branches and subsidiaries of financial institutions from other Nordic countries. The tendency for Nordic and European integration in financial and securities markets can be expected to continue. This will increase the need for co-operation with other countries' supervisory authorities, in the first instance in the Nordic area.

Almost 100 years ago the first inspector of savings bank was appointed by Prince Regent Gustav of Norway-Sweden. This was the prelude to organised supervision of the financial industry in Norway. Developments both in Norway and in other countries have shown that the stability of and confidence in the financial industry and securities markets are dependent both on sound legislation and an active and competent supervisory body. The clearly increasing tasks in key areas associated with banking, insurance and securities necessitate a critical assessment of what new and existing tasks Kredittilsynet is to perform.

Oslo, 19 January 2000

Erling Selvig
Board Chairman

Bjørn Skogstad Aamo
Director General

VIKTIGE HENDELSER I 1999 IMPORTANT EVENTS IN 1999

STRUCTURAL CHANGES IN NORWAY

NOR and Gjensidige form a financial group

Postbanken becomes a limited company and merges with DnB

SpareBank 1 Group takes over Vår Group

STRUKTURENDRINGER I NORGE

NOR og Gjensidige danner finanskonsern

Kredittilsynet medvirket til nødvendig endring i finansieringsvirksomhetsloven og tilrådte at Sparebanken NOR og Gjensidige Liv og Gjensidige Skade dannet det første selveide finanskonsern i Europa.

Postbanken blir aksjeselskap og fusjoneres med DnB

I samsvar med tilråding fra Kredittilsynet er konsernet organisert med holdingselskap og DnB og Vital som egne datterselskap.

SpareBank 1 Gruppen overtar Vår Gruppen

Vår Gruppen og SpareBank 1 Gruppen har inngått avtale om samarbeid og integrasjon som betyr at SpareBank 1 Gruppen overtar aksjene i Vår Gruppen.

STRUCTURAL CHANGES IN THE NORDIC AREA

Den Danske Bank takes over Focus

Handelsbanken acquires Bergensbanken

MeritaNordbanken makes a bid for Kreditkassen

Storebrand establishes "if..." together with Swedish Skandia and Finnish Pohjola

Skandia sells Vesta to Tryg-Baltica

STRUKTURENDRINGER I NORDEN

Den Danske Bank kjøper Fokus

Den Danske Bank har i samsvar med Kredittilsynets tilråding fått overta Fokus Bank som datterbank.

Handelsbanken kjøper Bergensbanken

Svenska Handelsbanken AB har med Kredittilsynets tilråding overtatt Bergensbanken (som datterbank).

MeritaNordbanken byr på Kreditkassen

Det svensk-finske konsernet MeritaNordbanken la inn bud på kjøp av Christiania Bank og Kreditkasse, noe som ledet til omfattende debatt og utredning om eierskap og struktur i det norske finansmarkedet.

Storebrand oppretter «if...» sammen med svenske Skandia og finske Pohjola

Finansdepartementet har på vilkår i samsvar med Kredittilsynets tilråding gitt Storebrand ASA konsesjon til å eie en tredel av et nyetablert svensk skadeforsikrings-selskap med navnet «if...». Det meste av skadeforsikringsvirksomheten i Storebrand overdras til if..., som skal drive virksomheten i Norge gjennom filial. En samarbeidsavtale med svenske og finske tilsynsmyndigheter skal sikre forsvarlig tilsyn med virksomheten.

Skandia selger Vesta til Tryg-Baltica

Danske Tryg-Baltica har kjøpt Vesta Skadeforsikring fra Skandia og vil videreføre Vesta som datterselskap

med sete i Bergen. Tryg-Baltica er en del av Unidanmark-konsernet som er Nordens fjerde største finanskonsern. Tryg-Baltica og Vesta vil til sammen bli Nordens nest største forsikringskonsern.

TILSYN OG REGELVERK

Nye kapitaldekningsregler drøftes

Et forslag til nye regler for kapitaldekning ble lagt fram av den såkalte Basel-komiteen for banktilsyn i juni 1999. På dette grunnlag fremmet EU-kommisjonen høsten 1999 forslag til reviderte regler for bankenes kapitaldekning. Kredittilsynet har ansvaret for høringen i Norge.

Det foreslås åpnet for bruk av hybridinstrumenter som kjernekapital

Kredittilsynet har tilrådd overfor Finansdepartementet at norske banker får adgang til å benytte fondsobligasjoner som kjernekapital når dette kan styrke egenkapitalen og øke reell mulighet til å bære eventuelle tap.

Det foreslås at Kredittilsynet får tilsyn med børsen

I NOU 1999:3 «Organisering av børsvirksomhet m.m.» har et enstemmig utvalg foreslått at Kredittilsynet skal ha tilsyn med børsvirksomhet m.m. Finansdepartementet vil legge fram lovforslag om organisering av børsvirksomhet tidlig i 2000. Kredittilsynet har beregnet at tilsynsansvaret vil kreve tre til fem årsverk.

Det foreslås at Kredittilsynet får tilsynsansvar for handel med varederivater

Varederivatutvalget har foreslått å definere varederivater som finansielle instrumenter slik at handel med varederivater reguleres gjennom verdipapirhandeloven. Forslaget har særlig betydning for kraftmarkedet og innebærer nye tilsynsoppgaver for Kredittilsynet.

Nye regler for rapportering av egenhandel iverksettes

Ved en lovendring som trådte i kraft i september ble kretsen av foretak som omfattes av reglene om egenhandel betydelig utvidet. Foretakene skal månedlig rapportere til Kredittilsynet om visse ansattes og tillitsvalgte egenhandel. Kontrollen baseres på stikkprøver, men rapporteringen krever likevel ressurser.

Kredittilsynet fremmer forslag om endringer i verdipapirfondloven – herunder forslag om adgang til å etablere ideelle fond

Forslaget til en modernisering og oppdatering av loven er sendt på høring, og Finansdepartementet vil tidlig i 2000 legge saken fram for Stortinget.

Kredittilsynet overtar tilsynet med regnskapsførerne 01.01.1999

Forvaltningen av autorisasjonsordningen for regnskapsførere ble overført til Kredittilsynet fra 01.01.1999. Selv om det ble gjort enkelte forenklinger i regelverket, har forvaltning og tilsyn vist seg svært ressurskrevende.

Ny revisorlov trer i kraft 01.08.1999

Ny lov om revisjon og revisorer trådte i kraft 01.08.1999. Den nye loven skiller seg fra den gamle lovgivningen på flere områder og innebærer både forvaltningsmessige og tilsynsmessige konsekvenser for Kredittilsynet.

Endringer i eiendomsmeglingsloven vedtas

Etter vedtak i 1999 trer en rekke endringer i lov om eiendomsmegling i kraft 01.01.2000. En av endringene er krav om positiv egenkapital i eiendomsmeglerforetak.

Banklovkommisjonen foreslår vesentlige endringer i inkassolovgivningen

Banklovkommisjonen la i november fram sin femte delrapport med forslag til lovgivning som blant annet skal gjelde for oppkjøp og inndrivning av forfalte fordringer, særlig misligholdte lånefordringer kjøpt opp til betydelig underkurs. Kommisjonens forslag medfører betydelige endringer i inkassoloven og nye tilsynsoppgaver for Kredittilsynet.

Kredittilsynet kritiserer enkelte sider ved DnB/Sparebanken NORs behandling av finansieringen av kjøp av aksjer i Aker RGI

Kredittilsynet foretok en vurdering av behandlingen av Den norske Banks og Sparebanken NORs finansiering av kjøp av aksjer i Aker RGI. Gjennomgangen resulterte i brev til de to bankene med kritikk av enkelte sider ved bankenes behandling av finansieringen. Kritikken ble fremmet offentlig i form av en

pressemelding hvor det ble gitt råd om behandlingen av denne typen saker for framtiden. Når det gjaldt tilbudet om kjøp av aksjer i Aker RGI, fant Kredittilsynet ikke grunnlag for påstandene om innsidehandel.

Kredittilsynet trekker tilbake Fondspartner ASAs tillatelser til å yte investeringstjenester

Kredittilsynet trakk i desember 1999 tilbake Fondspartner ASAs tillatelser til å yte investeringstjenester etter verdipapirhandelloven. Tilbaketrekkingen omfattet tillatelsen til mottak og formidling av ordre på vegne av investor i forbindelse med finansielle instrumenter, samt utførelse av slike ordre, og tillatelsen til omsetning av finansielle instrumenter for egen regning.

SUPERVISION AND REGULATION

New capital adequacy rules discussed

Proposal to permit inclusion of hybrid instruments in tier 1 capital

Proposal to bring stock exchange under Kredittilsynet's supervision

Proposal to bring trading in commodities derivatives under Kredittilsynet's supervision

New rules for reporting own-account trading take effect

Kredittilsynet takes over supervision of accountants on 01.01.1999

Kredittilsynet proposes changes to Securities Trading Act

New Auditors Act comes into force on 01.08.1999

Changes adopted in Estate Agency Act

Bank Law Commission proposes substantial changes to debt collection legislation

Kredittilsynet criticises aspects of DnB/Sparebanken NOR's financing of shares acquired in Aker RGI

Kredittilsynet revokes Fondspartner ASA's licence to provide investment services

OPPGAVER OG HOVEDMÅL

Kredittilsynet har tilsyn med banker, finansieringsselskaper, kredittforetak, forsikringsselskaper, pensjonskasser, verdipapirhandel, eiendomsmegling, inkasso og regnskaps- og revisorvirksomhet.

Kredittilsynet har som hovedmål å bidra til:

- Betyggende soliditet, risikobevissthet, styring og kontroll i institusjonene under tilsyn.
- Å avdekke forhold som truer stabiliteten i det finansielle system og ha beredskap for håndtering av problemer i finanssektoren.
- Etterlevelse av lover og regelverk, gode etiske normer og ordnede forhold blant aktørene i finansmarkedet.
- Rammebetingelser som gir velfungerende markeder både for tilsynsenhetene og deres brukere.

«Tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter.» (Kredittilsynsloven §3)

Kredittilsynets viktigste funksjoner er:

- Tilsyn og kontroll med institusjonene og deres virksomhet
- Overvåking av bransjer, markeder og makroøkonomiske forhold
- Forvaltning av regelverk
- Utvikling av regelverk
- Aktiv faglig rådgivning for overordnet myndighet, tilsynsenhetene og allmennheten

FUNCTIONS AND OBJECTIVES

Kredittilsynet is responsible for the supervision of banks, finance companies, mortgage companies, insurance companies, pension funds, securities trading, estate agency, debt collection, and accounting and auditing activities.

Kredittilsynet's mission is to promote:

- Satisfactory levels of capital strength, risk awareness, management and control in institutions under its supervision.
- the detection of circumstances that threaten the stability of the financial system and the maintenance of preparedness for dealing with problems in the financial sector.
- compliance with laws and rules, a high ethical standard and orderly conditions among players in the financial market.
- a regulatory framework that fosters smoothly functioning markets, both for supervised institutions and their users.

"Kredittilsynet shall ensure that the institutions it supervises operate in an appropriate and proper manner in accordance with law and provisions issued pursuant to law and with the intentions underlying the establishment of the institution, its purpose and articles of association."

(Financial Supervision Act, section 3)

Kredittilsynet's main functions are to:

- Supervise and monitor financial institutions and their activities
- Oversee industries, markets and macroeconomic conditions
- Administer legislation
- Draft legislation
- Provide pro-active, specialist advice to the ministry, supervised entities and the general public

VIRKEMIDLER OG AKTIVITETER I TILSYNSARBEIDET SUPERVISORY INSTRUMENTS AND ACTIVITIES

Kredittilsynet baserer sitt arbeid på internasjonalt anerkjente standarder og metoder for tilsynsarbeid. Dette betyr en kombinasjon av et bredt sett av virkemidler, herunder særlige tiltak som kan iverksettes etter lover og forskrifter overfor institusjoner under tilsyn. Grupperingen av aktiviteter nedenfor omfatter de virkemidler Kredittilsynet benytter. De er utgangspunktet for årlige virksomhetsplaner der ressursene fordeles, og der det settes konkrete mål og resultatkrav for det enkelte år.

Stedlig tilsyn (inspeksjonsvirksomhet)

For å få nødvendig innsikt i institusjonenes virksomhet er det stedlige tilsynet avgjørende. Det stedlige tilsynet samordnes med det dokumentbaserte tilsynet, den makroøkonomiske overvåkingen og forvaltningen av regelverket. Ved siden av regelmessige tilsyn med de større institusjonene legges det vekt på signaler om og risikovurdering av den enkelte tilsynsenhet og bransje, og de områdene i enhetene som vurderes som mest risikoutsatt. Vurdering av ledelseskvalitet, inntjening og soliditet og internkontroll, herunder risikostyrings-systemer, er sentrale temaer i det stedlige tilsynet.

Dokumentbasert tilsyn

Innhenting av opplysninger fra tilsynsenhetene for kontroll og analyseformål er vesentlig i tilsynsarbeidet. Det er viktig å ha relevante og pålitelige data raskt tilgjengelig for å kunne bedømme utviklingen i institusjonenes økonomiske stilling og risikoeksponering, både når det gjelder enkeltinstitusjoner og bransjer.

Overvåking av makroøkonomi og andre utviklingstrekk

Erfaringene viser at finansielle kriser og sammenbrudd i finansinstitusjoner ofte utløses av endringer i det makroøkonomiske bildet, og at det ikke er tilstrekkelig å overvåke den enkelte institusjon for å kunne forebygge problemer i finanssektoren. Den makroøkonomiske overvåkingen skal på en systematisk måte fange opp utviklingstrekk som øker sårbarheten i vesentlige deler av finansnæringen.

Forvaltning og håndheving av lover og forskrifter

Kredittilsynet ivaretar forvaltningsoppgaver for en rekke lover og forskrifter. Utgangspunktet er de lovfestede oppgavene, delegasjonen av fullmakter fra Finansdepartementet og målet om å ivareta brukernes interesser på en ryddig måte.

Utvikling og forenkling av regelverk

Kredittilsynet bruker betydelige ressurser på forvaltning av et omfattende og komplisert regelverk. Ved endringer i regelverket vektlegges det at tilgjengelige ressurser benyttes der tilsynseffekten er størst. Dette er også en bevisst holdning ved utarbeidelse av nytt regelverk.

Internasjonalt samarbeid

På de fleste av Kredittilsynets aktivitetsområder er internasjonale problemstillinger en integrert del av virksomheten. I en tid preget av økt internasjonalisering av finansnæringene er det behov for sterkere internasjonalt tilsynssamarbeid. Kredittilsynets ressursbruk på internasjonal virksomhet er derfor økende.

Informasjon, kommunikasjon og teknologi

Informasjon og kommunikasjon har fått en økende betydning som virkemiddel i tilsynsarbeidet. Blant annet er det viktig å bidra til forståelse for og kunnskap om lover og regelverk, og om behovet for gode etiske standarder. For Kredittilsynet er det viktig å få til en effektiv innhenting, strukturering, bearbeidning og spredning av informasjon. I dette perspektivet arbeides det for å utnytte informasjons- og kommunikasjonsteknologiens muligheter mest mulig effektivt.

Organisasjonsutvikling, ledelse og administrasjon

For å møte de utfordringer og krav som stilles er det viktig at Kredittilsynet sikres tilstrekkelige ressurser i form av bemanning, kompetanse, teknologiske løsninger og økonomi. Ressursene søkes utnyttet på en mest mulig effektiv måte.

Kredittilsynet bases its work on internationally recognised supervisory standards and methods. This means a combination of a broad set of instruments, including special measures which can be applied at institutions under supervision pursuant to laws and regulations. The activities listed below encompass the instruments utilised by Kredittilsynet. They form the basis for annual activity plans in which the resources are distributed, and in which concrete goals and result requirements are set for the year in question.

- On-site inspections
- Off-site supervision
- Surveillance of the macroeconomy and other developments
- Administration and enforcement of laws and regulations
- Framing and simplifying legislation
- International collaboration
- Information, communication and technology
- Organisation development, leadership and administration

OVERGANGEN TIL ÅR 2000

År 2000-problemet oppstod allerede i datamaskinenes barndom. For å spare plass ble bare de to siste sifrene brukt for å angi årstallet, og på sekstitallet trodde nok de færreste at slike programmer skulle leve så lenge at de ville skape problemer ved tusenårsskiftet. Løsningen med to sifre ble imidlertid benyttet langt inn på nittitallet og ville føre til problemer ved tusenårsskiftet om ingenting ble gjort. Kredittilsynet tok derfor problemstillingen opp med de større institusjonene allerede i 1995. Siden har Kredittilsynet fulgt opp problematikken jevnlig og gjennomført et eget tilsynsprogram. Dette ble intensivert i 1999.

Kredittilsynets konklusjon etter overgangen til det nye tusenåret er at dette ble vellykket som følge av at institusjonene hadde tatt problemstillingen på alvor og gjort grundige forberedelser.

Kredittilsynet har deltatt i aktuelle internasjonale fora som ble etablert med tanke på overgangen til år 2000 og har også hatt nær kontakt med tilsynsmyndigheter i andre land i denne forbindelse. I september 1997 sendte Basel-komiteen for banktilsyn ut anbefalte retningslinjer for progresjon i det arbeide som skulle føre fram til en vellykket overgang til år 2000. Disse retningslinjene ble lagt til grunn for de anbefalinger Kredittilsynet gjennom rundskriv og annen kommunikasjon ga institusjonene under tilsyn. Hovedkravet bestod i at alle større endringer i datasystemene skulle være gjennomført, testet og godkjent innen 30.06.1999.

Det har hele tiden vært presisert at det er institusjonenes eget ansvar å tilrettelegge løsninger slik at disse kunne takle tusenårsskiftet. I prosessen har Kredittilsynet ved hjelp av spørreskjemaer overvåket institusjonenes forberedelser og fulgt opp avvik. Det ble blant annet innhentet omfattende rapporter om forberedelsene fra institusjonene pr. 30.06.1999.

Etter en analyse av besvarelsene kunne Kredittilsynet i en pressemelding den 17.08.1999 uttale at forberedelsene til tusenårsskiftet i bank- og finanssektoren var betryggende.

I september og oktober 1999 gjennomførte Kredittilsynet møter med over 30 av de viktigste institusjonene i finansnæringen for å følge opp de siste forberedelsene før tusenårsskiftet. De samme institusjonene ble pålagt rapportering til Kredittilsynet 01.01.2000, slik at Kredittilsynet kunne ha et sikkert grunnlag for en vurdering av situasjonen samme dag. Kredittilsynet kunne da gjennom en pressemelding bekrefte at situasjonen så langt var under kontroll. Samtlige institusjoner under tilsyn bortsett fra eiendomsmevlere, forsikringsmevlere, regnskapsfø-

erselskaper, revisjonsselskaper og mindre inkassoforetak var pålagt en avviksrapportering 02.01.2000. Også i dette tilfellet viste rapporteringen positive resultater, og de avvik som ble rapportert må betraktes som ubetydelige. Det oppstod ikke nevneverdige driftsproblemer i forbindelse med årskjøringene. Som følge av de gode forberedelsene som var gjort i forbindelse med tusenårsproblemet, lå enkelte data-sentraler opp til tolv timer foran sine tidsplaner.

Kredittilsynets konklusjon etter overgangen til det nye tusenåret er at dette ble vellykket som følge av at institusjonene hadde tatt problemstillingen på alvor og gjort grundige forberedelser. De felles tidsfrister og den oppfølging Kredittilsynet la opp til medvirket til det positive resultatet. Dette bekreftes også fra institusjonene og deres bransjeorganisasjoner.

Også for Kredittilsynets egne systemer gikk overgangen til år 2000 smertefritt.

Mediefokuseringen var underveis rettet mot de store problemene som kunne oppstå ved overgangen til år 2000. Det forberedende mediearbeidet var derfor innrettet blant annet mot å forebygge tendenser til panikkreaksjoner i form av hamstring, ekstra kontantuttak mv. Da det viste seg at problemene ikke inntraff, var det en naturlig reaksjon fra mediernes side å spørre om innsatsen var verd prisen. Svaret på det er at uten de grundige forberedelsene som ble gjort, kunne det ha oppstått problemer med betydelige skadevirkninger for samfunnet. Det er dessuten grunn til å vektlegge de positive bieffektene som følge av innsatsen. Institusjonene har i dag enklere, bedre dokumenterte og ajourførte løsninger, som gir sikrere drift. Dessuten foreligger det nå bedre beredskapsplaner som sikrer kontinuiteten i de daglige oppgavene.

TRANSITION TO THE YEAR 2000

Kredittilsynet initially raised the year 2000 issue with the major institutions in 1995, and has since then monitored institutional preparations for the millennium date change by means of a special supervisory programme. Monitoring was stepped up in 1999.

The rules governing institutional preparations for the date change were based on Kredittilsynet's specialist assessments and on international standards. The institutions were monitored and the results assessed on a continuous basis through the various phases of preparation. Kredittilsynet's conclusions were communicated via the media and were used by, among others, the banks in their information to customers. After the final survey dated 30 June 1999, Kredittilsynet was able to conclude that the situation seemed to be satisfactory.

Kredittilsynet's assessment was borne out by events. Only minor problems were reported in connection with the millennium date change. Institutions' end-year operations were completed in less than the normal time owing to the high level of preparedness.

01

02

Folk har alltid tid til å fortelle deg at de ikke har tid. *Michael Young*

03

00

VERDIPAPIRHANDEL

Tilsynet med verdipapirmarkedet består av tilsyn med institusjoner, deres økonomiske stilling og atferd i markedet, samt med at generelle atferdsregler overholdes av aktørene.

VERDIPAPIRFORETAK

Det var ved utgangen av 1999 i alt 88 foretak som hadde konsesjon som verdipapirforetak. I 1999 ga Kredittilsynet konsesjon til 21 nye foretak. Av foretakene har 17 kun konsesjon for markedsføring av finansielle instrumenter og 9 kun konsesjon for aktiv forvaltning. Videre er det 14 foretak som har konsesjon for både aktiv forvaltning og markedsføring av finansielle instrumenter. Det er 14 foretak som har konsesjon for alle investeringstjenestene som er beskrevet i verdipapirhandelloven.

Tilsynsvirksomheten er todelt; stedlig og dokumentbasert tilsyn. Det dokumentbaserte tilsynet har særlig fokus på foretakenes finansielle stilling og resultatutvikling. Spørsmål om foretakenes organisasjon, internkontroll og atferd i markedene er sentrale elementer i det stedlige tilsynet. Det er ulike prioriteringer ved det stedlige og det dokumentbaserte tilsynet. I begge tilfeller søker man imidlertid å kartlegge risiko. I tilknytning til det stedlige tilsynet ble det i 1999 lagt stor vekt på å vurdere operasjonell risiko.

Stedlig tilsyn

Kredittilsynet gjennomførte 23 stedlige inspeksjoner i verdipapirforetak i 1999. Det ble i tillegg avholdt tilsyn i Verdipapirsentralen (VPS). Det har de siste årene vært en sentral målsetting for det stedlige tilsynet å få bekreftet at styrene i verdipapirforetakene har utarbeidet en strategi for virksomheten med klare målsettinger som følges opp i det daglige arbeidet. Videre har Kredittilsynet påsett at det er utarbeidet rapporteringssystemer som blant annet innebærer at styret mottar rapportering om avvik fra internt fastsatte rammer for risikoeksponering. Det er også fokusert på rutiner for rapportering til styret ved eventuelle overtredelser av verdipapirhandelloven. Kredittilsynets har også i 1999 lagt stor vekt på foretakenes oppfølging av internkontrollforskriften som et virkemiddel i risikostyringen i foretaket. En prioritert oppgave i 1999 har vært å bringe på det rene om internkontrollen på en tilfredsstillende måte ivaretar oppfølging av sentrale risikoer som markeds-, kreditt- og

likviditetsrisiko samt operasjonell risiko. Det er Kredittilsynets oppfatning at operasjonell risiko ikke blir like mye fokusert på som oppfølgingen av markeds- og kredittisiko. Kredittilsynet vil også i tiden framover rette oppmerksomhet mot denne problemstillingen, da det har vist seg at problemer, for eksempel økonomiske tap eller alvorlige regelbrudd, kan oppstå på grunn av menneskelig svikt. Kredittilsynet ser det også som et problem at alvorlige regelbrudd eller finansielle problemer i et enkeltforetak innebærer renommérisiko for bransjen som helhet.

Det er Kredittilsynets inntrykk at iverksettingen av internkontrollforskriften er kommet godt i gang i foretakene, men at det fremdeles gjenstår noe arbeid.

Mot slutten av året fattet Kredittilsynet vedtak om å trekke tilbake to av Fondspartner ASAs konsesjoner. Dette gjaldt i realiteten retten til å drive virksomhet i annenhåndsmarkedet for aksjer. Beslutningen var en konsekvens av funn ved til dels omfattende stedlige tilsyn og oppfølging av disse, hvor det blant annet ble påpekt svikt i interne rutiner og brudd på verdipapirhandellovens bestemmelser om god forretnings-skikk. I vurderingen av saken ble det fra Kredittilsynet lagt stor vekt på at foretaket ikke hadde fulgt opp tidligere kritiske tilsynsmerknader.

Dokumentbasert tilsyn

Verdipapirforetakenes rapportering til Kredittilsynet er fremdeles papirbasert, men det arbeides målrettet med å legge om rutinene til elektronisk rapportering. Hovedelementene i rapporteringen fra verdipapirforetakene er:

- månedlig kapitaldekningsrapport (kvartalsvis for de foretak som bare har konsesjon for markedsføring og aktiv forvaltning av finansielle instrumenter)
- kvartalsrapport (resultat og balansetall, bemanning samt rapportering av derivatposisjoner)
- kvartalsvis rapportering av store engasjementer (årlig for de foretak som har konsesjon for markedsføring og aktiv forvaltning)
- rapportering av ansattes egenhandel

Det har de siste årene vært en sentral målsetting for det stedlige tilsynet å få bekreftet at styrene i verdipapirforetakene har utarbeidet en strategi for virksomheten med klare målsettinger som følges opp i det daglige arbeidet.

Mot slutten av året fattet Kredittilsynet vedtak om å trekke tilbake to av Fondspartner ASAs konsesjoner.

I tilknytning til det dokumentbaserte tilsynet er det i 1999 tatt i bruk et analyseprogram som letter den videre bearbeidelsen av innholdet i de innkomne rapportene fra foretakene.

Det ble i 1999 gjennomført en test av kapitaldekningsberegningene ved hjelp av en testportefølje hvor kapitaldekningskravet for markedsrisiko var forhåndsberegnet. Ti verdipapirforetak deltok i testen. Resultatene av testen ga Kredittilsynet mulighet til å avdekke svakheter i rutinene for utfylling av rapporten og til å klargjøre krav til innholdet i rapporteringen. Tre av de involverte verdipapirforetakene ble særskilt fulgt opp i denne forbindelse.

I tilknytning til det dokumentbaserte tilsynet er det i 1999 tatt i bruk et analyseprogram som letter den videre bearbeidelsen av innholdet i de innkomne rapportene fra foretakene. Dette har effektivisert analysearbeidet og synes å gi vesentlig bedre grunnlag for utvelgelse av foretak som skal prioriteres med tanke på stedlig tilsyn. Avviksanalyser hvor enkeltforetak vurderes opp mot gjennomsnittstall for grupper av sammenlignbare foretak, er blant de aktuelle analysene som gjennomføres.

For verdipapirforetakene under ett har soliditet, likviditet og resultatutvikling vært tilfredsstillende i 1999. Enkelte foretak har likevel vært gjenstand for en noe tettere oppfølging, uten at dette har avdekket vesentlige svakheter i finansiell styrke eller resultatutvikling. Kredittilsynet finner imidlertid grunn til å videreføre den selektive oppfølgingen.

Utredningsoppgaver

Ulike utredningsoppgaver har krevd omfattende ressurser i 1999. Flere medarbeidere har vært involvert, blant annet i ulike lovutvalg. Det er også anvendt relativt omfattende ressurser internt på utredninger av lovendringsbehov og utarbeidelse av forslag til lovendringer.

VPS-lovutvalget ble nedsatt i desember 1998 med representasjon fra Kredittilsynet. Utvalget gjennomgår verdipapirsentralloven med sikte på revisjon ut fra hensynet til et sikkert, effektivt og velfungerende verdipapirmarked, herunder oppgjør av handler i finansielle instrumenter. Utvalget vurderer blant annet mulige strukturendringer som følge av EØS-avtalen, den teknologiske utviklingen samt problemstillinger knyttet til internasjonal konkurranse.

Kredittilsynet har også vært representert i Varederivatutvalget som ble nedsatt i september 1998.

Utvalgets rapport er publisert i form av NOU 1999:29 «Varederivater». Utvalget har redegjort for handel med varederivater i Norge, herunder gitt en beskrivelse av ulike aktører og markedsplasser. Det er videre gitt en redegjørelse om oppgjørsvirksomheten. En av hovedoppgavene har vært å vurdere behovet for offentlig regulering av handel i varederivater og oppgjørsvirksomhet i tilknytning til slik handel, og å utforme konkrete forslag til regelverk. Utvalget konkluderer med at varederivatvirksomhet bør bli gjenstand for offentlig regulering og underlegges offentlig tilsyn. Kredittilsynet foreslås som tilsynsmyndighet.

Det er også blitt lagt stor vekt på arbeidet med høringsuttalelsen til NOU 1999:3 «Organisering av børsvirksomhet». Kredittilsynet støttet hovedtrekkene i forslaget. Ulike problemstillinger og konsekvenser av forslaget til ny børslov er vurdert inngående. Blant annet har man utredet de ressurs- og kapasitetsmessige konsekvenser av forslaget om å inkludere børser og regulerte markeder for verdipapirer i Kredittilsynets tilsynsmandat.

Ved lov 21. mai 1999 nr. 28 ble bestemmelsene om ansattes egenhandel endret. De aktuelle bestemmelsene er tatt inn i verdipapirhandelloven. Endringene trådte i kraft 01.09.1999. I denne sammenheng har det vært nødvendig å utarbeide bestemmelser om rapportering av ansattes og tillitsvalgtes egenhandel i finansielle instrumenter. Arbeidet resulterte i en ny forskrift som trådte i kraft 20.10.1999, med første rapportering av ansattes og tillitsvalgtes egenhandel i finansielle instrumenter etter den nye ordningen innen 26.11.1999. Kontrollen av egenhandelen vil fortsatt være stikkprøvebasert.

Kredittilsynet har utarbeidet forslag til ny årsregnskapsforskrift for verdipapirforetak med bakgrunn i den nye regnskapsloven. Kredittilsynet gjennomførte også høringen. Forskriften ble fastsatt av Finansdepartementet 23.08.1999 med ikrafttredelse 01.11.1999.

Behovet for endringer av regelverket for å møte de utfordringer som eksisterende og endrede markedsbetingelser reiser, vurderes kontinuerlig. I denne sammenheng har det også i 1999 vært lagt stor vekt på løpende kontakt med foretakene under tilsyn og deres bransjeorganisasjoner.

Forvaltningsoppgaver

Arbeid med konsesjonssøknader, særlig søknader om tillatelse til aktiv forvaltning og om tillatelse til markedsføring av finansielle tjenester, har krevd mye ressurser. Videre har det gjennom året vært stor pågang fra tilsynsenheter og andre i forbindelse med forståelsen av enkeltbestemmelser i særlovgivningen, i første rekke verdipapirhandelloven. Siste halvår 1999 har en betydelig andel av denne typen henvendelser vært rettet mot de nye bestemmelsene om ansattes egenhandel.

FORVALTNINGSSLESKAPER FOR VERDIPAPIRFOND

Det var ved utgangen av året 27 forvaltningsselskaper som hadde konsesjon til å drive verdipapirfondsforvaltning. Disse forvaltet til sammen 298 fond. I tillegg har flere utenlandske forvaltningsselskaper meldt om grenseoverskridende virksomhet.

Stedlig tilsyn

Det er i 1999 blitt gjennomført 14 stedlige tilsyn hos forvaltningsselskaper for verdipapirfond. Det er også ved disse inspeksjonene lagt stor vekt på etterlevelse av internkontrollforskriften. Kredittilsynets inntrykk er at et flertall av forvaltningsselskapene har etablert rutiner som er tilfredsstillende i forhold til forskriftens krav. For enkelte foretak gjenstår det likevel ennå noe før en kan være tilfreds med gjennomføringen og den aktive bruken av internkontroll som et verktøy i driften. Det har ellers vært fokusert på forvaltningsselskapenes håndtering av innløsninger, verdiberegning og risiko samt rapportering av ansattes og tillitsvalgtes egenhandel i finansielle instrumenter. Kredittilsynet har også i løpet av året gjort forsøk på å klarlegge forholdet mellom risiko og avkastning i fondene, og å få dette nedfelt i en bevisst strategi fastsatt av styret. Det er en nær sammenheng mellom risiko og avkastning i en portefølje, og det har derfor vært nødvendig å påpeke betydningen av at kundene blir orientert på en tilfredsstillende måte om risikoen i forskjellige typer porteføljer. Minst like viktig er det at forvaltningsselskapene har iverksatt styringssystemer for å følge opp avvik fra referanseindekser og den risikoeksponering de ulike fondenes porteføljer er eksponert for. Det har derfor vært en prioritert oppgave for Kredittilsynet ved de stedlige inspeksjonene å bevisstgjøre styret og klargjøre ledelsens ansvar på dette området.

Dokumentbasert tilsyn

Forvaltningsselskapene rapporterer etter utgangen av hvert kvartal. Kvartalsoppgaven inneholder data om forvaltningsselskapets finansielle stilling og resultater, data om det enkelte fonds portefølje og siste periodes innløsninger i de ulike fond. Det er i løpet av året oppdaget en del overtredelser av plasseringsgrensene i verdipapirfondloven. Ingen av de avdekkede overskridelsene kan imidlertid karakteriseres som spesielt alvorlige. Kredittilsynet har likevel valgt å videreføre en streng linje. Det forventes følgelig stor oppmerksomhet fra foretakenes side i forhold til de gjeldende plasseringsbegrensningene slik at de fastsatte krav til risikospredning til enhver tid er oppfylt.

Verdipapirfond har i 1999 igjen hatt vekst og følgelig økt sin betydning som plasseringsalternativ i forhold til tradisjonell banksparing og livsforsikringsprodukter. Internasjonal diversifisering av finansiell formue har blitt ytterligere viktig for investorene i verdipapirfondsmarkedet. Dette har antakelig sammenheng med den økte oppmerksomheten mot hvilke fordeler som oppnås ved å spre plasseringene på ulike aktiva og i ulike geografiske områder. Den uroen som var i verdipapirmarkedene i 1998 har trolig økt kundenes bevissthet i forhold til risikospredning. Dette setter krav til norske forvaltningsselskap. For å være konkurransedyktige vil de blant annet måtte kunne tilby fond som er investert helt eller delvis i andre markeder enn det norske. Kredittilsynet har tidligere fremmet forslag om tilpasninger i regelverket som er egnet til å bedre mulighetene for nært samarbeid med utenlandske samarbeidspartnere gjennom utkontraktering av investeringsbeslutninger for verdipapirer børsnotert i utenlandske markeder. Dette er blant annet ment å kunne styrke mulighetene for investering i andre markeder enn det norske. Økt mediefokusering på finansrelaterte nyheter og den økte interessen blant småsparere for å plassere i andre markeder enn det norske, har i løpet av 1999 medført økende krav til informasjon og til et variert produktspekter. Ett resultat av dette har vært et ønske fra næringen om å etablere såkalte «fond i fond»-løsninger. Kredittilsynet har i løpet av året tillatt at det opprettes fond som investerer opptil 100 prosent i andre UCITS-fond¹. Også dette antas å bidra til å lette konkurransesituasjonen for de norske forvaltningsselskapene.

Kredittilsynet har også i løpet av året gjort forsøk på å klarlegge forholdet mellom risiko og avkastning i fondene, og å få dette nedfelt i en bevisst strategi fastsatt av styret. Det er en nær sammenheng mellom risiko og avkastning i en portefølje, og det har derfor vært nødvendig å påpeke betydningen av at kundene blir orientert på en tilfredsstillende måte om risikoen i forskjellige typer porteføljer.

¹ UCITS = Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (verdipapirfond)

TABELL 1: FORVALTNINGSKAPITAL FORDELT PÅ FONDSTYPER (MILL. KRONER)
TABLE 1: TOTAL ASSETS BY TYPE OF FUND (MILLIONS OF KRONER)

	1998	1998	1998	1998	1999	1999	1999	1999
	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal
	1st qtr	2nd qtr	3rd qtr	4th qtr	1st qtr	2nd qtr	3rd qtr	4th qtr
Aksjefond	15.869	14.860	10.032	9.818	11.046	11.922	12.470	14.967
Unit trusts								
AMS-fond	40.480	38.689	26.170	27.998	31.073	34.576	35.513	42.781
AMS-funds ¹								
Internasjonale fond	8.030	10.571	8.920	11.377	12.272	13.819	15.544	24.428
Internasjonal funds								
Kombinasjonsfond	4.852	4.503	3.379	3.271	3.389	3.574	3.637	4.061
Combination funds								
Obligasjonsfond	13.529	14.228	12.969	12.587	13.844	13.976	13.572	12.015
Bond funds								
Pengemarkedsfond	20.895	20.496	20.536	19.477	21.357	21.125	21.944	23.087
Money market								
Totalt/total	103.655	103.346	82.006	84.528	92.981	98.993	102.681	121.339

¹ Unit trusts allowing tax credits

Kredittilsynet la i mars 1999 fram et forslag til relativt omfattende endringer i lov om verdipapirfond.

Utredningsoppgaver

Kredittilsynet gjennomgikk i løpet av 1998 lov om verdipapirfond på grunnlag av de erfaringer man har hatt siden implementeringen av UCITS-direktivet i 1993. I tillegg var dette en gjennomgang som også var nødvendig på bakgrunn av de endringer som er gjort i verdipapirhandelloven. Kredittilsynet la i mars 1999 fram et forslag til relativt omfattende endringer i loven. Finansdepartementet sendte forslaget på høring uten endringer. Høringsuttalelsene har i all hovedsak støttet endringsforslagene. På ett punkt har enkelte sentrale høringsinstanser ønsket endringer utover det som er foreslått av Kredittilsynet. Dette gjelder forvaltningsselskapenes adgang til å utøve stemmerett i de selskapene man har investert i. Her er det fra flere hold foreslått at det skal gis adgang til å stemme fullt ut for de aksjer man har lovlig adgang til å eie. Det ventes at Finansdepartementet tar sikte på å legge fram saken for Stortinget våren 2000.

Kredittilsynet har utarbeidet forslag til ny årsregnskapsforskrift for verdipapirfond med bakgrunn i den nye regnskapsloven. Kredittilsynet gjennomførte også høringen. Forskriften ble fastsatt av Finansdepartementet 28.05.1999 med ikrafttredelse 01.07.1999.

Forvaltningsoppgaver

Kredittilsynet mottok også i 1999 en rekke søknader fra forvaltningsselskaper om godkjenning av vedtektsendringer for verdipapirfond. Et økende antall fond

og hyppige endringsbehov innebærer at mer kapasitet enn tidligere må anvendes til dette.

TILSYN MED DE ALMINNELIGE ATFERDSREGLENE I VERDIPAPIRMARKEDET

Virksomheten ivaretas av en gruppe som i 1999 har bestått av fire medarbeidere. Oppgavene retter seg mot håndhevelse av de generelle atferdsreglene som er fastsatt i verdipapirhandellovens kapittel 2, herunder forbudet mot ulovlig innsidehandel og kursmanipulasjon. Også bestemmelser om taushetsplikt og forbud mot rådgivning, samt særskilte regler for utstederselskapenes primærinnsidere, følges opp av nevnte gruppe. Dette innebærer at virksomheten er rettet inn mot investorer, utstedere og deres eksterne rådgivere, inkludert verdipapirforetakene. Oppgavene er å avdekke og forfølge ulovlig virksomhet, samt gjennom utadrettet virksomhet å bidra med tiltak som må antas å ha en preventiv virkning i forhold til lovbrudd.

Det er i 1999 særlig lagt vekt på forbudet mot innsidehandel. Det ble arbeidet med en rekke saker oversendt fra Oslo Børs og saker som ble kjent gjennom medieomtale. En viktig oppgave har også dette året vært å kontrollere transaksjoner forut for og omkring tidspunkt for offentliggjøring av informasjon som kan ha vesentlig innflytelse på prisingen av verdipapirer. Tre forhold hvor det forelå konkret mistanke om ulovlig innsidehandel ble oversendt ØKOKRIM. Det klart største antall saker i 1999 er imidlertid knyttet til overtredelse av primærinnsideres meldeplikt overfor

Børsen ved egne transaksjoner. Et stort antall saker er her anmeldt til ØKOKRIM. Videre er det anmeldt ett forhold knyttet til markedet for unoterte aksjer.

En rekke saker som har vært vurdert har imidlertid ikke gitt tilstrekkelig mistanke om brudd på innsidebestemmelsene eller andre atferdsregler. En sak som fikk særlig stor mediedekning, var omstendighetene rundt oppkjøpstilbud til aksjonærene i Aker RGI ASA, fremmet av TRG, kontrollert av Kjell Inge Røkke. Det ble i forskjellige nyhetsmedier trukket fram at Røkke hadde vært i innsideposisjon på grunn av antatte opplysninger om et nært forestående salg av Aker Maritime ASA. Etter en meget omfattende undersøkelse konkluderte Kredittilsynet med at det ikke var dekning for en slik påstand.

Det har gjennom året vært arbeidet med å videreutvikle egne granskingsmetoder. Målet har vært å bedre effektiviteten, blant annet gjennom aktiv bruk av IT-basert analyseverktøy. En viktig målsetting er å øke evnen til raskt å kunne analysere til

dels store datamengder, eksempelvis alle transaksjoner i et gitt verdipapir over en bestemt periode.

I løpet av sommeren 1999 ble innside- og kursmanipulasjonsproblematikken viet stor interesse i media. På denne bakgrunn tok Kredittilsynet initiativ til å gjennomgå arbeidsmetoder og rammebetingelser, spesielt innen området ulovlig innsidehandel. Ved siden av en gjennomgang av lovbestemmelsene ble følgende faktorer viet spesiell oppmerksomhet:

- informasjons-/opplysningstiltak
- interne arbeidsmetoder
- arbeidsdeling mellom Kredittilsynet, Oslo Børs og ØKOKRIM
- ressursbehov

Et forslag til endringer i innsidebestemmelsene i verdipapirhandelloven ble ferdigbehandlet og oversendt Finansdepartementet i januar 2000. De forventede forslag til endringer vil i tillegg til behandlingen av forslag til ny børslov kunne få betydning for prioriteringer og planlegging av arbeidet.

Et forslag til endringer i innsidebestemmelsene i verdipapirhandelloven er ferdigbehandlet og oversendt Finansdepartementet i januar 2000.

SECURITIES TRADING

Supervision of investment firms comprises on-site inspections and off-site supervision. Important areas of supervision are market players' financial position, market behaviour and compliance with market rules and regulations. In 1999 on-site inspections of investment firms focused on internal control as an instrument of firms' risk management. A priority task was to verify that internal control ensures satisfactory oversight of central risks such as market, credit and liquidity risk. On-site inspections of management companies focused both on their internal controls and their handling of redemptions, valuations and risk as well as their reporting of employees' and officers' own-account trading in financial instruments. Off-site supervision is based in the first instance on reports submitted by investment firms and management companies for securities funds, including capital adequacy reports and quarterly reports. In 1999 a new analysis tool was introduced to facilitate further processing of reported data. This programme also facilitates the selection of companies for on-site inspection. For investment firms as a whole capital strength, liquidity and results were satisfactory in 1999.

Where securities funds are concerned, it is clear that this saving medium will become increasingly important for households and other sectors. There was a heavy focus on international funds in the wake of the turbulence in evidence on securities markets in 1998. The drafting and administration of legislation required a major effort in 1999, as previously. A large number of applications for licences were received, especially related to active management and marketing of financial instruments. The provisions of the Securities Trading Act governing employees' own-account trading were amended by Act No. 28 of 21 May 1999. The Act went into force on 1 September 1999.

Transaction supervision encompasses enforcement of the general rules of conduct set out in the Securities Trading Act, chapter 2, including the prohibition of unlawful insider trading and price manipulation. Special emphasis was given to the prohibition of insider trading in 1999. An important task here is to oversee transactions ahead of and around the time of publication of information which could have a material bearing on the pricing of securities. A sizeable number of cases were reported to ØKOKRIM in this connection. One case related to the unlisted market was also reported. In 1999 Kredittilsynet took the initiative towards scrutinising working methods and the regulatory framework, especially in the area of illegal insider trading. Proposed amendments to the insider provisions of the Securities Trading Act were completed and communicated to the Ministry of Finance in January 2000.

* National Authority for Investigation and Prosecution of Economic and Environmental Crime

It is hard to love a quartz time-piece.

D.S. Landes

BANK, FINANS OG FORSIKRING

Tilsynet med bank, finans og forsikring er tredelt. Foruten stedlig og dokumentbasert tilsyn, er Kredittilsynet tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver, samt regelverksarbeid.

Lønnsomhet og soliditet

Kredittinstitusjonene kunne vise til gode årsresultater i 1999. Lavere aktivitet ga ikke opphav til økt mislighold av bankenes utlån. Økt inntjening og moderat utlånsvekst, spesielt i de største bankene, bidro til å styrke soliditeten i 1999. Kredittilsynet la i 1999 stor vekt på overvåking av tegn til utlånstap som følge av noe svakere aktivitet i økonomien og den kredittrisiko enkelte banker bygget opp i perioden med sterk utlånsvekst (se for øvrig årsmeldingens temadel (s. 47–53)).

Etter fallet i aksjemarkedet i 1998 fikk forsikrings-selskapene drahjelp av den positive utviklingen på aksjemarkedene i 1999. Dette medførte at livsforsikrings-selskapene oppnådde markert bedre resultater enn året før. Den sterke oppgangen i aksjemarkedene og høye finansinntekter bidro til å motvirke en ellers ugunstig utvikling i skadeforsikrings-selskapene. I 1999 ble det både i det dokumentbaserte og stedlige tilsynet lagt vekt på utviklingen i livsforsikrings-selskapenes markedsrisikoeksponering og på utviklingen i erstatninger og kostnader i skadeforsikrings-selskapene.

I arbeidet med den makroøkonomiske overvåkingen følges løpende indikatorer for utviklingen av den finansielle sårbarheten både i finanssektoren og i husholdninger og foretak. Det ble i 1999 fokusert spesielt på utviklingen i kredittrisiko knyttet til foretakssektoren. Det ble blant annet gjennomført en studie hvor en søkte å kartlegge kredittrisiko i bankenes utlån til utsatte næringer.

Kredittilsynet fører løpende tilsyn med at soliditets- og sikkerhetskrav er oppfylt. Dette gjelder kapitaldekningskrav for alle finansinstitusjoner, solvensmarginkrav for forsikrings-selskaper, begrensninger på enkeltengasjementer og samlede store engasjementer for kredittinstitusjoner, samt likviditetskrav og begrensninger på aksje- og eiendomsbeholdninger for banker.

For videreutvikling av regulerings- og tilsynskompetansen i Kredittilsynet på kreditt- og markedsrisikoområdet, er det etablert egne arbeidsgrupper med deltagelse fra Kredittilsynet og Norges Bank.

Arbeidsgruppen for markedsrisiko har i 1999 arbeidet hovedsakelig med implementering av CAD II-direktivet om bruk av interne modeller for beregning av kapitaldekning for markedsrisiko.

Finanskonsern – strukturendringer

Etter en nødvendig lovendring i finansieringsvirksomhetsloven og etterfølgende tillatelse har Sparebanken NOR og Gjensidige Liv og Gjensidige Skade dannet finanskonsern. Organisasjonsformen innebærer at det er etablert et felles konsernstyre med bestemmende innflytelse over de enkelte selveiende foretakene. NOR Forsikring AS ble slått sammen med Gjensidige Liv, og Gjensidige Bank AS ble slått sammen med Sparebanken NOR.

For nærmere beskrivelse av finanskonsernene vises det til tabell 8 i temadelen (s. 55).

Postbanken ble omdannet til et aksjeselskap ved en lovendring. DnB og Postbanken fikk tillatelse til å fusjonere, med DnB som den overtakende bank. Omorganiseringen av DnB-konsernet til et konsern med et holdingselskap som morselskap og med banken og Vital som søsterselskaper ble gjennomført. Omorganiseringen ble gjennomført ved at bankens aksjonærer fikk byttet sine aksjer til aksjer i holdingselskapet. Det rettslige grunnlaget for omdanningsprosessen var en ny lovbestemmelse i finansieringsvirksomhetsloven initiert av DnB.

Finansdepartementet har etter tilråding fra Kredittilsynet gitt Storebrand ASA konsesjon til å ha en mindretalls eierandel i et nytt svensk skadeforsikrings-selskap under navnet «if...». De øvrige aksjonærene er svenske Skandia og finske Pohjola. Pohjola har foreløpig ikke fått konsesjon til å gå inn i if... . Partene vil på sikt børsnotere selskapet. Mesteparten av virksomheten i Storebrand Skadeforsikring vil bli over-

Økt inntjening og moderat utlånsvekst, spesielt i de største bankene, bidro til å styrke soliditeten i 1999.

Etter fallet i aksjemarkedet i 1998 fikk forsikrings-selskapene drahjelp av den positive utviklingen på aksjemarkedene i 1999.

Basel-komiteen har sendt et forslag til endrede regler for bankers kapitaldekning på høring.

dratt til if..., som skal drive virksomheten i Norge gjennom filial. I forbindelse med søknads-behandlingen er det framforhandlet en samarbeidsavtale mellom svenske, finske og norske tilsynsmyndigheter om gjennomføring av tilsyn med if... . Avtalen er hittil undertegnet av svenske og norske tilsynsmyndigheter. Det er ventet at den finske tilsynsmyndigheten kan slutte seg til avtalen når Pohjola eventuelt får konsesjon til å tiltre if...-samarbeidet, ventelig i løpet av første kvartal 2000.

Det svenske selskapet Skandia har inngått en avtale med det danske Tryg-Baltica om salg av Vesta Forsikring, inkludert datterselskapet Vesta Liv til Tryg-Baltica. Det var en forutsetning fra norske konsesjonsmyndigheters side at Skandia-eide Vesta måtte skilles ut for at Storebrands søknad om å etablere det svenske selskapet if... sammen med Skandia kunne godkjennes.

Kredittilsynet har videre tilrådd overfor Finansdepartementet at Storebrand ASA får konsesjon til å etablere et livsforsikringselskap i Irland i samarbeid med svenske SPP Liv. Selskapet vil hovedsakelig tilby kollektive pensjonsordninger for større «panskandinaviske» kunder. Selskapet vil operere ut fra den skattebegunstigede sonen i Dublin gjennom filialer i Norge og Sverige, og etter hvert også i Danmark.

Storebrand ASA fikk etter Kredittilsynets tilråding konsesjon til å kjøpe samtlige aksjer i Finansbanken. Konsesjonen inneholder blant annet vilkår som begrenser adgangen til utbyttebetaling fra Storebrand ASA for å styrke soliditeten i konsernet blant annet som følge av ervervet.

Kredittilsynet har tilrådd at de 84 sparebankene i Terra Gruppen får etablere Terra Skadeforsikring AS. Terra Skadeforsikring vil være 100 prosent eid av Sparebankenes Investeringselskap AS, som vil være morselskapet i det finanskonsernet som dannes. For øvrig består Terra Gruppen av Terra Fonds, Terra Forvaltning og Terra Aktiv Forvaltning.

Sparebankene som eier Terra Gruppen er i det aller vesentligste de samme som eier Eika-gruppen. Eika-Gruppen har søkt om tillatelse til å eie 35 prosent av aksjene i Sparebank 1 Kredittkort som er SpareBank 1 Gruppens kortselskap. Planen er å fusjonere

Eika-Gruppen AS med Sparebankenes Investeringselskap AS. Etter dette vil det være tre sparebankgrupperinger, Eika-Gruppen AS, SpareBank 1 Gruppen og NOR Gjensidige-konsernet sammen med de tilknyttede sparebankene.

Styret i Vår Gruppen og styret i SpareBank 1 Gruppen har godkjent et forslag om samarbeid og integrasjon. Avtalen innebærer at SpareBank 1 Gruppen overtar aksjene i Vår Gruppen. Konsesjonssøknad ble innlevert 17.01.2000.

Den Danske Bank har fått tillatelse til å erverve 100 prosent av aksjene i Fokus Bank. Svenska Handelsbanken AB har fått tillatelse til å erverve 100 prosent av aksjene i Bergensbanken. En eventuell avvikling av virksomheten i de norske datterbankene kan ikke foretas uten Finansdepartementets samtykke.

Det svensk-finske konsernet MeritaNordbanken har lagt inn tilbud på kjøp av aksjene i Christiania Bank og Kreditkasse. Budet førte til en omfattende debatt om statens eierskap i norske finansinstitusjoner, og om strukturen i det norske finansmarkedet. Som en følge av debatten om norske finansinstitusjoners konkurranseforhold nedsatte Finansdepartementet et utvalg som skal kartlegge norsk finanssektors internasjonale konkurransekraft. Kredittilsynet er representert i utvalget.

Regelverksutvikling og forvaltning av regelverket – bank og finans

Basel-komiteen har sendt et forslag til endrede regler for bankers kapitaldekning på høring. For en nærmere beskrivelse av Kredittilsynets arbeid med forslagene vises det til årsmeldingens temadel (s. 57).

I utredningen om Finansforetak mv. foreslo Banklovkommissjonen en videreføring av bestemmelsene om krysseierskap i forskrift av 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner m.m. I høringsuttalelsen til NOU 1998:14 ga Kredittilsynet uttrykk for at det var forhold som kunne tilsi at utformingen av fradragsreglene for krysseie burde justeres noe for livsforsikring. I behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 1999 ba finanskomiteen om en oppmyking av de særnorske krysseiereglene. Finansdepartementet vedtok

en endringsforskrift i mai som gjelder for livsforsikringselskaper. Endringen innebærer at grensen for ansvarlig kapital som ikke skal trekkes fra (forskriften § 7 tredje ledd bokstav f) er økt fra 10 prosent til 50 prosent av forsikringselskapets egen ansvarlige kapital. Videre er selskaper som tilbyr livsforsikring med investeringsvalg unntatt bestemmelsen i § 7 tredje ledd bokstav e) og f) dersom det ikke er gitt avkastningsgaranti. Kredittilsynet har senere supplert med forslag til anvendelse av fradragsbestemmelsene på konsolidert basis slik at lempingen for livsforsikringselskaper også skal få gjennomslag i konsernet.

Kredittilsynet har arbeidet videre med spørsmålet om godkjenning av nye kjernekapitalinstrumenter. Den internasjonale utviklingen synes å gå i retning av at flere land godkjenner slike instrumenter som kjernekapital. Kredittilsynet sendte i desember forslag til Finansdepartementet som innebærer at hybridinstrumenter på visse vilkår kan godkjennes som kjernekapital.

En intern arbeidsgruppe i Kredittilsynet har i 1999 foretatt en gjennomgang av sikkerhets- og soliditetskrav i finanslovgivningen med sikte på å kartlegge hvilke krav det bør kreves regnskapsmessig konsolidering for og hvilke krav som bør gjelde for selskaper i konsern eller delkonsern med det aktuelle selskapet, uten at det er hensiktsmessig å foreta en regnskapsmessig konsolidering. Gruppen vil slutføre arbeidet tidlig i 2000.

Lov om finansavtaler 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag trer i kraft 1. juli 2000. Kredittilsynet har avgitt høringsuttalelse til Justisdepartementets utkast til forskrifter om kontoavtaler og låneavtaler.

Stortinget har behandlet og vedtatt lov om betalingssystemer. Banklovkomisjonens utredning om betalingssystemer mv., (jf. NOU 1996:24), inneholdt også forslag til bestemmelser om systemer for betalingstjenester som tilbys av andre enn banker og finansieringsforetak. Regler om dette vil bli vurdert sammen med Banklovkomisjonens fjerde delutredning om finansforetak mv., (jf. NOU 1998:14).

Blant annet som følge av debatten om strukturen i

det nordiske finansmarkedet løftet Finansdepartementet fram forslaget i Banklovkomisjonens fjerde delutredning om å gjøre et nytt unntak fra eierbegrensningsregelen på 10 prosent, (jf. NOU 1998:14). Banklovkomisjonens forslag gikk ut på at Kongen kan gi tillatelse til at en norsk eller utenlandsk finansinstitusjon kan eie inntil 30 prosent av kapitalen eller stemmene i en norsk finansinstitusjon dersom eierskapet er et ledd i en strategisk samarbeidsavtale. I lovforslaget fra Finansdepartementet ble eierandelen satt til 25 prosent. Lovforslaget ble vedtatt som en endring i finansinstitusjonsloven. I samme endringslov ble det tatt inn en bestemmelse som gjør det enklere for finanskonsern å omorganisere konsernet slik at morselskapet utgjøres av et holdingselskap. Sistnevnte lovendring ble initiert av DnB.

Som følge av vedtak av aksjeloven og allmennaksjeloven var det behov for forskrifter som klargjør reglene for representantskap i finansinstitusjoner. Kredittilsynet har oversendt til Finansdepartementet utkast til slike forskriftsbestemmelser. Forslaget er sendt ut på høring. Kredittilsynet har også foreslått diverse endringer i årsforskriften for banker og finansieringsforetak av 16.12.1998. Finansdepartementet fastsatte nevnte endringer 28.05.1999.

Kredittilsynet har vurdert konsolidering av henholdsvis Orklas, Elkems og Skandias aksjer i Storebrand med Nordstjernens aksjer i Storebrand. Kredittilsynet fant at det forelå så sterk tvil knyttet til spørsmålet om konsolidering av Orklas og Nordstjernens aksjeeie i Storebrand, at saken ble sendt til avgjørelse i Finansdepartementet (jf. finansieringsvirksomhetsloven § 2-6 annet ledd). Kredittilsynet fraråder i sin tilråding til Finansdepartementet konsolidering på det nåværende tidspunkt, men viser til at en senere vurdering av spørsmålet på bakgrunn av etterfølgende omstendigheter eller andre opplysninger i saken, kan lede til et annet resultat. Et mindretall i styret fant å ville tilrå konsolidering av Orkla og Nordstjernens aksjer i Storebrand, med hjemmel i finansieringsvirksomhetsloven § 2-6 annet ledd bokstav d.

Kredittilsynet foretok en vurdering av behandlingen av Den norske Banks og Sparebanken NORs finansiering av TRGs kjøp av aksjer i Aker RGI. Gjennom-

Kredittilsynet sendte i desember forslag til Finansdepartementet som innebærer at hybridinstrumenter på visse vilkår kan godkjennes som kjernekapital.

Blant annet som følge av debatten om strukturen i det nordiske finansmarkedet løftet Finansdepartementet fram forslaget i banklovkomisjonens fjerde delutredning om å gjøre et nytt unntak fra eierbegrensningsregelen på 10 prosent (jf. NOU 1998:14). Banklovkomisjonens forslag gikk ut på at Kongen kan gi tillatelse til at en norsk eller utenlandsk finansinstitusjon kan eie inntil 30 prosent av kapitalen eller stemmene i en norsk finansinstitusjon dersom eierskapet er et ledd i en strategisk samarbeidsavtale. I lovforslaget fra Finansdepartementet ble eierandelen satt til 25 prosent.

Kredittilsynet foretok en vurdering av behandlingen av Den norske Banks og Sparebanken NORs finansiering av TRGs kjøp av aksjer i Aker RGI. Gjennomgangen resulterte i brev til de to bankene med kritikk av enkelte sider ved bankenes behandling av finansieringen.

gangen resulterte i brev til de to bankene med kritikk av enkelte sider ved bankenes behandling av finansieringen. Kritikken ble fremmet offentlig i form av en pressemelding hvor det ble gitt råd om behandlingen av denne typen saker for framtiden:

- «Kredittilsynet vil generelt peke på betydningen av at kredittsaker som innebærer en samlet eksponering opp mot maksimumsgrensen på 25 prosent av bankens ansvarlige kapital underlegges en særskilt grundig behandling av bankens kredittorganer. Kredittilsynet vil peke på at hovedregelen i finansieringsvirksomhetsloven §2-10 er at en institusjon ikke kan ha høyere engasjement med en enkelt kunde enn det som til enhver tid er «forsvarlig». Banken må i sin behandling av slike kredittsaker foreta en eksplisitt vurdering av om engasjementet samlet sett er forsvarlig i lys av lovens bestemmelse.

Slike vurderinger bør framgå av saksdokumentasjonen og de aktuelle styreprotokoller.

- Kredittilsynet vil peke på at beslutningsgrunnlaget for denne type store engasjementer bør underlegges strenge kvalitetskrav. Betydningen av å utvikle en kritisk og streng kredittkultur bør vektlegges. Krav om høyt presisjonsnivå på faktaopplysninger i kredittoppsettene bør være en selvfølge, samtidig som det bør utvises nøkternhet og objektivitet i de vurderinger som gjøres. Kredittilsynet legger til grunn at presentasjon av beslutningsgrunnlaget er forhold som bankens etablerte kvalitetssikringsapparat også bør se på.
- Kredittilsynet vil peke på at kredittsaker av denne størrelsesorden og karakter bør behandles av bankens styre. Kredittilsynet vil understreke betydningen av at styrebehandlingen legges opp på en slik måte at styret får reell frihet i saksvurderingen. I denne sammenheng vil det være viktig at bankens administrasjon ikke forplikter banken i så stor grad at styret i virkeligheten ikke har et reelt valg. Kredittilsynet vil også peke på betydningen av at styret gis tilstrekkelig tid til å sette seg inn i saken før beslutning fattes.»

Offentlig administrasjon av finansinstitusjoner

Norion Bank AS ble satt under offentlig administrasjon i 1989. Kredittilsynet godkjente i 1999 den endelige avviklingen av banken. Administrasjonsboet ble gjort opp med en samlet dividende til usikrede

kreditorer på omlag 75 prosent. En vesentlig årsak til at avviklingsarbeidet tok så lang tid, var ulike rettstvister, blant annet mot aksjonærene som følge av den tilbakebetaling av aksjekapital som hadde funnet sted før banken ble satt under offentlig administrasjon. Administrasjonsstyret fikk medhold i lagmannsretten, slik at det skjedde en innbetaling fra de tidligere aksjonærene på om lag 25 mill. kroner. Videre stod administrasjonsstyret selv for fordringsinndrivelsen, en ordning som medførte et visst tidsbruk, men som må antas å ha bidratt til å redusere underdekningen i boet.

Star Forsikring AS ble satt under offentlig administrasjon ved Finansdepartementets vedtak av 2. april 1993. Arbeidet med avviklingen, herunder fordringsprøvelse, pågår fortsatt.

Sikringsordninger

Kredittilsynet er sekretariat for Kredittforsikrings-selskapenes garantiordning og for Skadeforsikrings-selskapenes garantiordning. Garantiordningene vil avgi en felles høringsuttalelse til Finansdepartementet om forslag til ny lov om garantiordning for forsikrings-selskaper. Skadeordningen har dekket ytterligere krav fra direkte sikrede i Star Forsikring AS (under offentlig administrasjon). Ved utbetaling trer garantiordningen inn i kravet mot boet. Som følge av forhåndsutlodning fra Star Forsikring har det ikke vært nødvendig å innkalle midler fra garantiordningens medlemmer for å kunne foreta utbetalingen til de sikrede. Etter den offentlige administrasjonen av Strand Kredittforsikring AS ble avviklet har det ikke vært aktivitet i Kredittordningen knyttet til enkeltsselskaper.

Kredittilsynet har oppnevnt et nytt styre i Boligbyggelagens sikringsfond med hjemmel i forskrift om sikringsfondet. OBOS er medlem av denne sikringsordningen. I Finansdepartementets tillatelse til etablering av OBOS som finansieringsforetak ble det imidlertid stilt som vilkår at OBOS måtte knytte seg til en sikringsordning som oppfyller de krav EØS-avtalen stiller til sikringsordninger for kredittinstitusjoner. OBOS har nå frist til 01.07.2000 til å stille en tilfredsstillende sikkerhet for innskuddene.

Stedlig tilsyn – bank og forsikring

Det har vært holdt til sammen 72 inspeksjoner innenfor bank/finans, forsikring, pensjonskasser og

forsikringsmeglere i 1999, mot 73 året før. Antall inspeksjoner er noe lavere enn virksomhetsplanen la opp til, blant annet på grunn av en anstrengt personalsituasjon. Drøyt halvparten av inspeksjonene er relatert til banker. De bankene som følges regelmessig har vært inspirert etter planen. Disse bankene står for den vesentligste delen av forvaltningskapitalen i banksektoren. De store forsikringsselskapene følges også jevnlig. Øvrige inspeksjoner innen disse bransjene gjelder institusjoner valgt ut etter individuell vurdering og ulike kriterier.

I samsvar med Kredittilsynets strategi er det lagt vekt på institusjonenes soliditet og lønnsomhet, og overholdelse av lovkrav. Det er lagt spesiell vekt på oppfølgingen av internkontrollforskriftens vektlegging av styrets og linjeledelsens ansvar og krav til prosedyrer med hensyn til risikoanalyser, gjennomgang og bekreftelser av den interne kontrollen.

I tråd med Basel-komiteens prinsipper for godt banktilsyn står internkontroll og internkontrollforskriften sentralt i tilsynsarbeidet. Tilstedeværelse av høvelige styrings- og overvåkingssystemer for virksomhetens ulike risikoområder er et viktig grunnlag for god ledelse. Ved stedlig tilsyn påpekes svært ofte svakheter og forbedringsområder når det gjelder institusjonenes styrings- og kontrollsystemer. Blant annet er rapporteringen til styret på institusjonenes ulike risikoområder ofte mangelfull.

I det stedlige tilsynet med bankene har en i stor grad fokusert på bankenes kredittrisiko. De bankene som har stor eksponering mot konjunkturutsatte næringer og bransjer, som for eksempel shipping, olje og gass, offshoreindustrien samt verftsindustrien, er særlig blitt fulgt opp. Mangelfulle tapsavsetninger påpekes der dette er påkrevd i forhold til etterlevelse av tapsforskriftene.

I flere institusjoner er det registrert manglende forståelse og etterlevelse av reglene om høyeste eksponering mot en enkelt kunde. Det er særlig de mindre sparebankene som ikke har tilpasset seg reglene. Reglene må anses som en av hjørnesteinene i et soliditetstilsyn, og brudd er påtalt.

I forsikringsselskaper og pensjonskasser er etterlevelse av kapitalforvaltningsforskriften et sentralt

tema. I livsforsikringsselskaper og pensjonskasser fokuseres det særskilt på institusjonenes bufferkapital og deres evne til å tåle et verdifall i verdipapirmarkedet. Kredittilsynet har inntrykk av at flere større institusjoner foretar stresstester basert på den modellen som Kredittilsynet har foreslått overfor Finansdepartementet at bør tas inn i kapitalforvaltningsforskriften. Dermed vil institusjonene få verifisert om bufferkapitalen er tilstrekkelig til å tåle et fall i aksjekursene i Norge på 30 prosent og i utlandet på 20 prosent samt et økt rentenivå på 2 prosent.

I skadeforsikringsselskapene har det vært fokusert på økte skadeprosenter generelt. Kredittilsynets generelle inntrykk er at det er iverksatt betydelige premieøkninger i skadeforsikring i 1999.

Oppfølging av Smith-utvalgets innstilling – Kredittmeldinga 1998

Smith-utvalgets innstilling, eller innstilling fra granskingskommisjonen som undersøkte årsakene til bankkrisen, ble behandlet av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité i innstilling S.nr. 141 (1998–1999). Kontrollkomitéen ønsket da at regjeringen fulgte opp granskingskommisjonens synspunkter på enkelte områder, og Kredittilsynet ble i brev fra Finansdepartementet 30.06.1999 bedt om å gi merknader til de synspunkter og forslag kontroll- og konstitusjonskomitéen ga uttrykk for. Kredittilsynet ga i brev til Finansdepartementet 16.08.1999 uttrykk for at den etablerte praksis gir klare ansvarsforhold mellom departementet og Kredittilsynet. Den internasjonale utviklingen i organisering av tilsynsarbeid er nå utskillelse av sentralbankenes tilsynsfunksjon, og samordning av tilsyn med bank, forsikring og verdipapir i en organisasjon (integret tilsyn). Det ble også pekt på at dagens samarbeid mellom Norges Bank og Kredittilsynet er velorganisert og er viktig for å forebygge finansielle kriser. Videre ble det gitt uttalelser om individuelle minstekrav til kapitaldekning og regelverket for tapsavsetning, samt en vurdering av «den danske tilsynsmodellen». I Kredittmeldinga for 1998 ble Kredittilsynets synspunkter referert, og i innstilling S.nr. 44 (1999–2000), tar finanskomiteen innholdet i meldingen til orientering når det gjelder tilsynsvirksomheten.

Ved stedlig tilsyn påpekes svært ofte svakheter og forbedringsområder når det gjelder institusjonenes styrings- og kontrollsystemer. Blant annet er rapporteringen til styret på institusjonenes ulike risikoområder ofte mangelfull.

Regjeringen fremmet i statsråd 9. april 1999 et forslag til lov om foretakspensjon.

Foretakspensjon

Et utvalg under ledelse av professor Erling Selvig avga i februar 1998 en utredning om et lovverk om private tjenestepensjonsordninger med skattefavorisering, NOU 1998:1 «Utkast til lov om foretakspensjon». Regjeringen fremmet Ot.prp. nr. 47 (1998–1999) Lov om foretakspensjon i statsråd 9. april 1999. Proposisjonen bygger på NOUen og høringsuttalelsene til denne, og forslaget til lov om foretakspensjon er dermed i stor utstrekning en oppfølging av Stortingets retningslinjer ved behandlingen av Velferdsmeldingen (St.meld. nr. 35 (1994–1995)).

Loven skal regulere ytelsesbaserte kollektive tjenestepensjonsordninger med skattefavorisering for ansatte i skattepliktige foretak. Den vil avløse regler om tjenestepensjoner fastsatt i forskrift fra 1968 og utfyllende forskrift fra 1969. Ytelsesbaserte pensjonsordninger som foretakspensjon, er pensjoner som i hovedsak finansieres av arbeidsgiver, og som kommer i tillegg til ytelser fra folketrygden. Arbeidsgiver gis inntektsfradrag for premieinnbetalinger og tilskudd til ordningen. Ordningen må være organisert gjennom forsikringsselskap eller pensjonskasse, som skal garantere ytelsene fra pensjonsordningen. Andre kjennetegn ved de ytelsesbaserte pensjonsordningene er at pensjonsinnretningen garanterer ytelsen, og at denne sammen med ytelser fra folketrygden skal utgjøre en fastsatt del av tidligere lønn. Videre stilles krav til forholdsmessighet mellom ytelsene. Loven vil gjøre lineær opptjening obligatorisk.

Innskuddsbaserte ordninger

Kredittilsynet var representert med ett medlem og en sekretær i et offentlig utvalg som ble oppnevnt av Regjeringen ved kgl. res. 5. mars 1999. Dette utvalget, som var ledet av professor Erling Selvig, hadde som mandat å utarbeide forslag til lovverk om innskuddsbasert tjenestepensjon i arbeidsforhold. Arbeidet skulle blant annet bygge på retningslinjer for utforming av slike ordninger som var gitt i nasjonalbudsjettet 1999, samt Stortingets vedtak i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1998. Sentrale, felles hovedretningslinjer for tjenestepensjonsordninger som er lagt til grunn i forslaget til lov om foretakspensjon skulle også legges til grunn i arbeidet med innskuddsbaserte ordninger.

Utvalget avga 03.11.1999 sin innstilling til Finansdepartementet, med tittelen «Utkast til lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold». Departementet sendte utkastet på høring ved brev av samme dato.

I en innskuddspensjonsordning skal det spesifiseres et beløp som arbeidsgiver hvert år skal sette av til alderspensjon for sine ansatte. Foretaket kan fastsette disse innskuddene innenfor vide rammer. Innskuddene skal forvaltes av en institusjon fram til pensjonsalder, og endelig pensjon vil avhenge av summen av innskudd gjennom medlemmets yrkesaktive liv og den løpende avkastning som er oppnådd på denne pensjonskapitalen. Den endelige pensjonen fra ordningen vil derfor ikke være kjent på forhånd, fordi avkastningen er usikker. Det er intensjonen at innskuddspensjon innenfor de foreslåtte rammer skal gi ytelser i om lag samme størrelsesorden som foretakspensjon, og at hovedprinsippene om forholdsmessighet skal ivaretas til så langt det er praktisk mulig. Forholdsmessighetsprinsippet tar sikte på å hindre at grupper med høy lønn gis forholdsvis høyere samlede pensjonsytelser enn grupper med lavere lønn.

Innskuddspensjon skal kunne tilbys av forsikringsselskaper, pensjonskasser, banker og forvaltningsselskaper for verdipapirfond. Når medlemmet når pensjonsalderen, skal den oppsamlede pensjonskapitalen benyttes til å sikre medlemmet livsvarig alderspensjon i forsikringsselskap eller pensjonskasse.

Overføringsutvalget

Kredittilsynet deltar med en representant i utvalget som gjennomgår avtalen om overføring av pensjoner mellom stat og kommune. Utvalget som ble nedsatt i februar 1999, er et bredt sammensatt utvalg som skal gjennomgå ulike sider ved overføringsavtalen. En av utvalgets primære oppgaver er å fastsette kriteriene for hvem som kan tilsluttes overføringsavtalen. Med bakgrunn i den privatisering og konkurranseutsetting av statlig og kommunal virksomhet som har skjedd i løpet av 1990-årene og at mange offentlige virksomheter i løpet av 1990-årene også har skiftet eierskap fra det offentlige til det private (helt eller delvis) er spørsmålet om overføringsavtalen skal kunne gjelde offentlige virksomheter (statlige og kommunale foretak) som velger private livs-

Et utvalg ledet av professor Erling Selvig la 03.11.1999 fram et forslag til lovverk om innskuddsbasert tjenestepensjon i arbeidsforhold.

forsikringsselskaper som pensjonsleverandør. Utvalget regner med å framlegge sin utredning i løpet av 2000.

Kommunale pensjoner

På bakgrunn av en henvendelse fra Statens pensjonskasse foretok Kredittilsynet i 1998 en vurdering av om private livsforsikringsselskaper (utenom KLP) kan tilby kommunale pensjonsordninger som tilfredsstillende forutsetningen for tilslutning til overføringsavtalen om full forsikringsmessig dekning av pensjonsordningen. Spesielle utfordringer i kommunale pensjonsordninger er pensjonsalderbestemmelsene, bruttogarantien og G-regulering av oppsatte og løpende pensjoner. Kredittilsynet legger til grunn at det må være forsikringsteknisk dekning for pensjonsordningens ytelser, og at det ikke er adgang for livsforsikringsselskapene til å gi garantier eller annen form for sikring av ytelser som ikke er forsikringsbare eller ytelser/krav som det ikke er mulig å legge inn forutsetninger for i premiefastsettelsen etter forsikringstekniske prinsipper. Kredittilsynet har konkludert med at det er mulig å etablere kommunale pensjonsordninger i private livsforsikringsselskap (utenom KLP) som tilfredsstillende overføringsavtalens (og tariffavtalens) krav. Pensjonsordningene må i så fall baseres på bruk av tilleggspremier når forsikringstilfellet inntreffer for nærmere angitte ytelser i pensjonsplanen.

Kredittilsynet har i løpet av 1999 sluttført gjennomgangen av meldinger fra fire livsforsikringsselskaper om pensjonsforsikring for kommunalt ansatte, med basis blant annet i den vurdering som er referert i det ovenstående. I hovedtariffavtalen for kommunal sektor er det forutsatt at de respektive selskapers produktløsninger skal være «tatt til etterretning» av Kredittilsynet før deres tilbud kan antas av kommunene. Det har derfor vært nødvendig med en verifikasjon av produktene fra Kredittilsynets side, selv om begrepet «tatt til etterretning» som sådan ikke er reflektert i meldepliktforordningen. De nevnte fire selskapers produktløsninger innenfor kommunal tjenestepensjon er nå operative.

Standardvedtekter for kommunale pensjonskasser

Det er oppnevnt en arbeidsgruppe som arbeider med revisjon av standardvedtektene for kommunale pensjonskasser. I gruppen deltar to representanter fra Kredittilsynet. Dette har sin bakgrunn i endrede krav

til pensjonsordningene i tariffavtalen i kommunal sektor, forslag til nye regler i lov om Statens pensjonskasse og endringer i samordningsloven. Videre er det innen kommunal sektor, spesielt innen kraftsektoren, foretatt omfattende organisatoriske/selskapsmessige endringer. Det måtte derfor foretas en vurdering av standardvedtektenes bestemmelser i relasjon til de krav som må oppfylles for konsernlignende organisasjoner. Omleggingen av beskatningen innen kraftsektoren medfører også behov for å tilpasse kraftverkernes pensjonsordninger til forskrift av 28. juni 1968 om private tjenestepensjonsordninger etter skatteloven. Disse forholdene har reist flere prinsipielle problemstillinger. Det antas at arbeidsgruppen vil legge fram sin rapport tidlig i 2000.

Lege- og forsikringsutvalget

Kredittilsynet deltar med en representant i lege- og forsikringsutvalget. Utvalget ble nedsatt høsten 1998 og ser på forsikringsselskapenes adgang til å innhente, bruke og lagre helseopplysninger ved inngåelsen av individuelle forsikringsavtaler samt sakkyndig leges stilling i forbindelse med skadeerstatningssaker. Etter planen skulle utvalget ha framlagt sin utredning høsten 1999.

Utvalgets arbeid har vist seg mer omfattende og arbeidskrevende enn det som ble lagt til grunn ved oppnevningen av utvalget. Det er særlig spørsmålet om selskapenes adgang til å innhente og bruke helseopplysninger som har vist seg å være svært arbeidskrevende. Utvalget regner med å framlegge sin utredning i løpet av første halvår 2000.

Yrkesskadeforsikring

For yrkesskadeforsikring er utviklingen fortsatt bekymringsfull. I 1999 har selskapene foretatt en betydelig oppjustering av erstatningsanslagene for denne bransjen for de fleste skadeårganger. Det er oppjustering både av erstatningsbeløp for eldre, allerede meldte skader og i antallet nye skader.

På tross av de tiltakene som er gjennomført for å få oppjustert premienivået for bransjen yrkesskadeforsikringer, er nivået fortsatt for lavt. Det er sterk konkurranse i dette markedet som følge av at meglerne har fått en betydelig posisjon. Gjennom bedriftenes bransjeforeninger tilbys kundene betydelig lavere premier for yrkesskadeforsikring fra

Kredittilsynet har konkludert med at det er mulig å etablere kommunale pensjonsordninger i private livsforsikringsselskap.

For yrkesskadeforsikring er utviklingen fortsatt bekymringsfull.

Kredittilsynet foreslo i brev til Finansdepartementet av 15.10.1999 endringer av reglene om fastsettelse av vedtekter og vedtektsendringer for pensjonskasser.

utenlandske forsikringsselskaper enn det de norske selskapene kan vise til. Dette bidrar også til at premienivået holdes på et for lavt nivå.

Det tekniske beregningsutvalg for avsetningsmetoder mv. arbeider for tiden med å utarbeide et bransjeregnskap for yrkesskadeforsikring. Dette arbeidet er iverksatt med utgangspunkt i en utredning om yrkesskadeforsikring som beregningsutvalget gjennomførte i 1998 og som blant annet resulterte i at Finansdepartementet har gått inn for at Kredittilsynet bør stå for utarbeidelsen og offentliggjøringen av et bransjeregnskap for yrkesskadeforsikring. I første omgang gjennomfører beregningsutvalget et pilotprosjekt der det innsamles data fra de tre største skadeforsikringsselskapene. Med utgangspunkt i dette arbeidet tar Kredittilsynet sikte på å presentere et samleregnskap for yrkesskadeforsikring for disse tre skadeforsikringsselskapene tidlig i 2000.

Årsregnskapsforskrift for forsikring

På oppdrag fra Finansdepartementet har Kredittilsynet foretatt en vurdering av enkelte mulige justeringer i årsregnskapsforskriften for forsikring. Foreløpig gjelder de reglene som ble fastlagt ved forskrift av 16. desember 1998.

Forslag til endring av reglene om fastsettelse av vedtekter og vedtektsendringer for pensjonskasser

Ved brev av 15.10.1999 til Finansdepartementet har Kredittilsynet foreslått endringer av reglene om fastsettelse av vedtekter og vedtektsendringer for

pensjonskasser. Forslaget innebærer at nye pensjonskasser som sender inn sine vedtekter for første gang underlegges godkjenning fra Kredittilsynet som tidligere. For senere endringer i en pensjonskasses vedtekter foreslås det at det bare skal stilles et krav om at vedtektsendringen er meldt til Kredittilsynet før iverksettelse. Ved innsendelse av vedtektene eller senere vedtektsendringer kreves det at en advokat skal ha gjennomgått vedtektene/vedtektsendringene og avgitt en erklæring om at disse etter advokatens vurdering er i overensstemmelse med gjeldende regelverk. Kravet om aktuarerklæring foreslås opprettholdt som tidligere.

Kværnerkonsernets pensjonskasse

Kredittilsynet har kritisert Kværnerkonsernets pensjonskasse for åpenbare svakheter ved en opsjonsavtale knyttet til pensjonskassens investeringer i aksjer i et selskap. Avtalen framsto som uklar og ufullstendig. Kredittilsynet påpekte at pensjonskassen måtte sørge for at opsjonsavtaler som inngås, har et tilstrekkelig presisjonsnivå for en entydig fortolkning for å unngå økonomisk tap for pensjonskassen, som i dette konkrete tilfelle. Opsjonsavtalen omfattet både Kværners og pensjonskassens aksjer i de aktuelle selskap. Kredittilsynet påpekte at Kværner, i egenskap av kapitalforvalter for pensjonskassen, må vise meget stor grad av forsiktighet når det gjelder å foreta identiske investeringsbeslutninger som Kværner ASA. Spesielt gjelder dette i slike tilfeller som hvor Kværner og pensjonskassen hadde betydelig andel i samme selskap.

Kredittilsynet reiste i 1999 kritikk mot Kværnerkonsernets pensjonskasse.

HVITVASKING

Finansinstitusjonene har plikt til å foreta legitimasjonskontroller av sine kunder og å undersøke og rapportere mistenkelige transaksjoner til ØKOKRIM. I 1999 har institusjonene foretatt 788 rapporteringer som er en nedgang på 52 i forhold til 1998. Bakgrunnen for nedgangen synes i hovedsak å kunne forklares med at flere av institusjonene har økt sin kvalitetssikring av rapportene.

Kredittilsynet har satt fokus på at det finner sted liten grad av rapportering utenfor banksektoren. Også i 1999 er det slik at brorparten av rapportene er fra banker. Kredittilsynet ser imidlertid klare tegn

til økt aktivitet når det gjelder tiltak mot hvitvasking av penger i blant annet verdipapirforetak og forsikringsselskaper. Kredittilsynet ser det fortsatt som en utfordring å få opp antall rapporter fra virksomheter utenfor banksektoren. I 1999 sendte Kredittilsynet et bredt anlagt rundskriv med råd og veiledning til institusjonene om deres plikter knyttet til tiltak mot hvitvasking av penger.

Kredittilsynet har erfart at det i en rekke banker finnes et stort antall kontoer som er opprettet uten at det er registrert tilstrekkelige opplysninger om kontohaver og disponenter. I samarbeid med bransjen er det initiert en opprydding i slike kontoer.

BANKING, FINANCE AND INSURANCE

Credit institutions achieved satisfactory results in 1999. Higher earnings, low loan losses, moderate growth, especially on the part of the biggest banks, helped to strengthen their financial position.

The stockmarket upturn brought higher financial income and substantially improved the performance of life insurance companies compared with the previous years. This also helped to counteract an otherwise unfavourable development among non-life insurance companies.

72 on-site inspections were carried out in the banking and insurance sector in 1999, i.e. on a par with the previous year. One-half of these were inspections at banks. The biggest of them are followed up on a regular basis. The same applies to the biggest insurance companies. Other inspections refer to institutions selected on the basis of individual assessment and various criteria.

The institutions' internal control is a focal point of on-site inspections. The presence of appropriate management and control systems in various risk areas is an important basis for good leadership. At on-site inspections attention is frequently brought to flaws and areas for improvement in institutions' management and control systems. A case in point is the frequently deficient nature of reporting to the board of directors on the institution's various risk areas. On-site inspections of banks have largely focused on credit risk. In 1999 close attention was given to banks that are heavily exposed to cyclically sensitive sectors and industries such as shipping, oil, gas, offshore and shipbuilding. Where necessary, attention is drawn to inadequate loss provisions. Poor understanding of and compliance with the rules governing maximum exposure to a single customer were noted in several institutions. Above all the smaller banks have failed to adapt to these rules. They are one of the cornerstones of the supervision of financial strength, and violations are prosecuted.

Where life insurance companies and pension funds are concerned, the focus is above all on buffer capital and institutions' ability to withstand a fall in securities values. A number of larger institutions seem to conduct stress tests based on a model proposed by Kredittilsynet. This model enables institutions to verify whether their buffer capital is sufficient to cope with a 30 per cent fall in share values in Norway and a 20 per cent fall abroad as well as a 2 per cent rise in interest rates. As regards non-life insurance companies, the focus has been on rising compensation levels in general. Kredittilsynet's impression is that non-life insurance premiums were substantially raised in 1999.

In macroeconomic surveillance, current indicators for financial vulnerability are monitored in the financial sector as well in the corporate and household sectors. In 1999 special attention was given to credit risk associated with the corporate sector. A survey was carried out to identify the credit risk represented by bank loans to firms in vulnerable sectors.

The restructuring process in the Norwegian financial and insurance market continued in 1999. The concentration around the biggest mixed conglomerates continued concurrently with a clearer tendency for cross-border acquisitions in the Nordic area.

MONEY LAUNDERING

Financial institutions reported 788 suspicious transactions to ØKOKRIM (The National Authority for Investigation and Prosecution of Economic and Environmental Crime) in 1999. Kredittilsynet has been concerned about the low level of reporting by institutions outside the banking sector, but now sees clear signs of improvement on the part of investment firms and insurance companies, among others. Kredittilsynet has taken steps, together with the banking industry, to ensure that banks carrying «old» customer accounts where existing account-holder and authorised-user details are inadequate are supplied with the required information.

Tiden skapes av måten å betrakte verden på.

Immanuel Kant

REVISJON

Kredittilsynets oppgaver i forhold til revisorer omfatter godkjenning av enkelt-personer og foretak i henhold til de lovkrav som gjelder for yrkesgruppen, samt registerføring og tilsyn. Tilsynet foretas mot de enheter som står oppført i revisorregisteret og omfatter kontroll av at virksomheten drives i samsvar med lov og forskrift, og at den foregår på en hensiktsmessig og betryggende måte.

NÆRMERE OM NY REVISORLOVGIVNING

Ny lov om revisjon og revisorer (revisorloven) trådte i kraft 01.08.1999. Kriteriene for å bli godkjent revisor er noe endret fra tidligere. Blant annet er det etter den nye revisorloven krav om tre års variert praksis, og revisor skal etter teoretisk og praktisk opplæring gjennomgå en praktisk prøve som dokumenterer at revisor er egnet til å påta seg revisjonsoppdrag. Overgangsbestemmelsene til loven gjør at de som er tatt opp som studenter på revisorstudium eller høyere revisorstudium før den nye revisorloven trådte i kraft, fortsatt kan godkjennes som revisorer dersom kravene til praksis etter gammel revisorlov er oppfylt, uten å gjennomgå den praktiske prøven. For øvrig er kravet til revisors økonomiske stilling skjerpet ved at det nå er krav om at revisor skal være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller. Skillet mellom statsautoriserte og registrerte revisjonsselskap er opphevet i den nye revisorloven.

Den nye loven skiller seg fra den gamle revisorloven ved at det oppstilles tilleggskrav for godkjente revisorer som skal revidere årsregnskap for revisjonspliktige. Tilleggskravene er at revisor må gjennomgå etterutdanning, ha fast kontorsted i Norge, være bosatt i EØS-stat og ha nødvendig sikkerhet for mulig erstatningsansvar.

Kravet til etterutdanning er nytt. Det kreves 105 timer etterutdanning i løpet av tre år innenfor emner som er sentrale for revisorene. I denne forbindelse skal Kredittilsynet godkjenne kurs og annen relevant aktivitet.

Nytt er også kravet om at revisor plikter å ha nødvendig sikkerhet for sitt ansvar etter revisorloven. Sikkerhetsstillelsen skal være minst 5 mill. kroner, men Kredittilsynet kan i enkelttilfeller bestemme at det skal stilles høyere sikkerhet. Revisorer som ikke har stilt slik sikkerhet kan ikke revidere årsregnskap for revisjonspliktige.

Når det gjelder revisorregisteret, er omfanget av opplysninger som skal registreres vesentlig utvidet i forhold til tidligere lov. Blant nye opplysninger som skal registreres er navn på godkjente revisorer som arbeider i revisjonsselskap.

Kredittilsynet har myndighet til å sanksjonere revisorer og suspendere revisorgodkjenninger. Sanksjonsformen advarsel (irettesettelse og streng irettesettelse) er ikke videreført i ny revisorlov. Eneste sanksjonsform etter ny revisorlov er tilbakekalling av godkjenning som revisor for alltid eller for en tidsbestemt periode.

Den nye revisorloven har medført et utstrakt utredningsarbeid i 1999. Kredittilsynet har blant annet utarbeidet utkast til ny revisorforskrift, som ble fastsatt av Finansdepartementet 25.06.1999, og arbeider med å fastsette forskrift om gjennomføring av praksisprøve for revisorer. Videre er kommunal- og fylkeskommunal revisjons stilling som valgt revisor for revisjonspliktige etter ikrafttredelsen av ny revisorlov, utredet. Dette har vært nødvendig da de tidligere unntaksregler for kommunal revisjonsvirksomhet ikke er videreført etter ikrafttredelsen av den nye revisorloven. Konklusjonen er at kommunale og fylkeskommunale revisjonsselskaper ikke kan godkjennes som revisjonsselskap.

Forvaltningsvirksomheten i 1999

Det er mottatt 117 søknader om godkjenning av enkeltkurs. I tillegg har sju større kurstilbydere fått generell godkjenning som kursarrangør, som innebærer at de selv vurderer hvilke kurs som tilfredsstiller kravene til etterutdanning.

Blant de mest sentrale oppgavene i Kredittilsynets forvaltningsansvar av revisorloven er godkjenningen av revisorer. Antall godkjente revisorer og revisjonsselskap i 1999 framgår av tabell 2.

Ny lov om revisjon og revisorer trådte i kraft 01.08.1999.

Kredittilsynet har utarbeidet utkast til ny revisorforskrift. Denne ble fastsatt av Finansdepartementet 25.06.1999.

TABELL 2: STATS-AUTORISERTE OG REGISTRERTE REVISORER SAMT REVISJONSSLESKAPER I REVISORREGISTERET

TABLE 2: STATE-AUTHORISED AND REGISTERED AUDITORS AND AUDITING FIRMS LISTED IN THE REGISTER OF AUDITORS

	31.12.1999	31.12.1998	Godkjenning i 1999 Approved in 1999
Statsautoriserede revisorer State-authorized auditors	1.824	1.754	100
Registrerte revisorer Registered auditors	2.630	2.549	185
Revisjonsselskap Auditing firms	489	493	47

Som en fortsettelse av tilsynet med de største revisjonsselskapene har Kredittilsynet fulgt opp enkelte problemstillinger knyttet til rådgivnings- og konsulentvirksomhet overfor revisjonsklienten.

Tilsynsvirksomheten i 1999

Det er gjennomført 128 tilsyn med revisorer i 1999 etter samme mønster som tidligere, men arbeidet har vært preget av oppfølgingstilsyn av revisorer som Kredittilsynet tidligere har kritisert. Dessuten er det mange tilsyn som har vært gjennomført på basis av klager og andre signaler om enkeltrevisorer. Det er mottatt 23 klager på revisorer i 1999. Tilsvarende tall for 1996, 1997 og 1998 var henholdsvis 16, 21 og 24.

Ved tilsyn legges det vekt på at virksomheten drives i henhold til krav i lov, forskrift og vedtatte revisjonsstandarder (god revisjonsskikk). Dette innebærer blant annet en grundig vurdering av om revisor har en hensiktsmessig metodikk for revisjonsarbeidet, at omfanget av utførte revisjonshandlinger er tilstrekkelig og at revisors vurderinger og konklusjoner samsvarer med resultatet av de utførte revisjonshandlinger, samt at det foreligger tilfredsstillende dokumentasjon for revisjonen.

TABELL 3: VEDTAK 1995-1999 FORDELT PÅ STATS-AUTORISERTE OG REGISTRERTE REVISORER

TABLE 3: DISCIPLINARY MEASURES ETC., IN 1995-1999 DISTRIBUTED ON STATE-AUTHORISED (SA) AND REGISTERED (RA) AUDITORS

	Fratatt godkjenning Licence withdrawn		Streng irettesettelse Stern reprimand		Irettesettelse kritikk Reprimand criticism		Sum Total		Tilfredsstillende/ merk. Satisfactory/ remarks		Total sum Total
	SR SA	RR RA	SR SA	RR RA	SR SA	RR RA	SR SA	RR RA	SR SA	RR RA	
1995	0	6	5	20	4	4	9	30	34	35	108
1996	0	3	5	20	4	6	9	29	31	60	129
1997	0	9	4	18	2	6	6	33	26	36	101
1998	0	8	3	2	1	3	4	13	40	25	82
1999	1	10	5	11	4	7	10	28	29	46	113

SR = Statsautorisert revisor. RR = Registrert revisor
SA = State-authorized auditors RA = Registered auditors

Mange oppfølgingstilsyn, flere innberetninger fra skattemyndighetene enn tidligere og at flere alvorlige saker som ble påbegynt i 1998 er avsluttet i 1999, er med på å forklare økningen i saker hvor godkjenning er tilbakekalt og strenge irettesettelser er gitt. Statistikk over vedtak og merknader framgår av tabell 3. For øvrig valgte 17 revisorer i 1999 å avvike sin virksomhet etter varsel om tilsyn.

Som en fortsettelse av tilsynet med de største revisjonsselskapene har Kredittilsynet fulgt opp enkelte problemstillinger knyttet til bransjens rådgivnings- og konsulentvirksomhet overfor revisjonsklienter. Arbeidet har skjedd i dialog med representanter for de store revisjonsselskapene og Den norske Revisorforening. Det vil som følge av dette bli vurdert å gi nærmere retningslinjer for hvordan multidisiplinære

virksomheter skal innrette seg for å oppfylle revisorlovens krav om taushetsplikt, habilitet og uavhengighet. Dette gjelder revisors faktiske uavhengighet så vel som revisors tilsynelatende uavhengighet. Det ble i denne sammenheng reist kritiske merknader til et av de store selskapene.

dokumentbaserte tilsynet er, i tillegg til statistiske formål, blant annet å måle revisorstandens kjennskap til og etterlevelse av revisorloven og god revisjonsskikk. Det er også innhentet opplysninger som i henhold til ny revisorlov skal finnes i revisorregisteret, men som tidligere ikke har vært registrert.

Det er også gjennomført dokumentbasert tilsyn med revisorer og revisjonsselskap. Formålet med det

AUDITING

Kredittilsynet's tasks in relation to auditors comprise approval or licensing of individuals and firms in accordance with the legal requirements applying to this occupational group as well as registration and supervision. Supervision encompasses entities listed in the register of auditors, and includes checking that their activity complies with law and regulations and is conducted in an appropriate and satisfactory manner.

New legislation concerning auditing and auditors (the Auditors Act) came into force on 1 August 1999. The new Act entailed much work for Kredittilsynet in 1999, including the drafting of new regulations on auditors (which the Ministry of Finance adopted on 25 June 1999) and of regulations requiring auditors to complete a probationary period.

Auditor inspections numbered 128 in 1999. Twenty-three complaints against auditors were received in 1999 compared with 16, 21 and 24 in 1996, 1997 and 1998 respectively. Kredittilsynet continued its supervision of the major auditing firms, which started in 1997, by addressing issues related to the industry's advisory and consultative activities. It did so in conjunction with representatives of the biggest auditing firms and the Norwegian Institute of Public Accountants. The outcome was a decision to look into the merits of issuing detailed guidelines for how multi-disciplinary businesses should go about fulfilling the Auditors Act's requirements as to confidentiality, impartiality and independence. A number of critical remarks were levelled at one of the biggest auditing firms in this connection.

Auditors and firms of auditors were also subject to off-site supervision. This was done both for statistical purposes and to gauge the auditor profession's knowledge of and compliance with the Auditors Act, including good audit practices.

REGNSKAPSFØRERVIRKSOMHET

Kredittilsynets oppgaver i forhold til regnskapsførere omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til de lovkrav som gjelder for yrkesgruppen, samt registerføring og tilsyn. Tilsynet foretas mot de enheter som står oppført i regnskapsførerregisteret og omfatter kontroll av at virksomheten drives i samsvar med lov og forskrift, og at den foregår på en hensiktsmessig og betryggende måte.

Forvaltningen av autorisasjonsordninger for regnskapsførere ble overført til Kredittilsynet fra 01.01.1999.

Lov om autorisasjon av regnskapsførere regulerer virksomhet som påtar seg regnskapsføring for andre i næring. For å bli autorisert regnskapsfører stilles det krav om utdanning, praksis og etterutdanning. Dessuten følger det av loven at autoriserte regnskapsførere er under tilsyn av Kredittilsynet.

Forvaltningen av autorisasjonsordningen for regnskapsførere ble overført til Kredittilsynet fra 01.01.1999. Kredittilsynet overtok samtidig de medarbeidere som var ansatt i det tidligere Autorisasjonsstyrets sekretariat. Det ble også gjort en del viktige endringer i regelverket, som blant annet innebar en viss forenkling.

Autorisasjonsordningen for regnskapsførere er en omfattende forvaltningsmessig oppgave. Regnskapsførerregisteret består pr 31.12.1999 av 9.286 enheter, som fordeler seg på 6.961 enkeltpersoner og 2.325 selskaper. Et meget høyt antall saker, kombinert med svært mange henvendelser for øvrig, har medført at saksbehandlingstiden har vært for lang. Det forventes imidlertid at situasjonen på sikt blir forbedret noe ved at endret regelverk blir bedre kjent og ved at overgangsordningen for regnskapsførere nå har opphørt.

I forbindelse med iverksettelsen av lov om autorisasjon av regnskapsførere, ble det innført en overgangsordning ved at de personer som på det tidspunktet var i yrket, fikk 5 år på seg til å oppfylle fastsatte krav for å bli autoriserte regnskapsførere. Senere ble overgangsperioden forlenget til 6 år. Overgangsperioden opphørte pr 31.12.1999. På dette tidspunktet var det fortsatt 1.962 personer som ikke har søkt autorisasjon som regnskapsfører. Disse har anledning til å ferdigstille arbeidet for regnskapsåret 1999, men blir strøket i regnskapsførerregisteret pr 30.06.2000. Kredittilsynet har i forbindelse med utløpet av overgangsordningen mottatt mange søknader om dispensasjon fra autorisasjonsplikten.

Da overgangsperioden opphørte 31.12.1999, var det fortsatt 1.962 personer som ikke hadde søkt om autorisasjon som regnskapsfører.

Kredittilsynet har igangsatt et stedlig tilsynsarbeid med regnskapsførere og vurderer dette som en viktig faktor i en slik autorisasjonsordning. Tilsynets primære formål er å bidra til at regnskapsførere også i praksis holder en minimumsstandard i forhold til sin yrkesutøvelse. I den grad krav fastsatt i lov og forskrift ikke følges, eller yrkesutøvelsen av andre grunner anses for svak, kan Kredittilsynet tilbakekalle godkjenningen som autorisert regnskapsfører.

I 1999 er det gjennomført 47 stedlige tilsyn. Disse tilsynene har vært begrensede, da Kredittilsynet i første omgang har ønsket å få oversikt over hvordan regnskapsførerne innretter sin virksomhet. Tilsynsarbeidet har derfor primært vært rettet mot driftsopplegget for den tradisjonelle bokføringen. Kredittilsynet har ikke gått inn i oppdragsgivernes regnskap utover å benytte materiell på regnskapsførerens kontor som eksempel på hvordan produksjonen gjennomføres og kontrolleres. Dette har også sammenheng med at Kredittilsynets rett til å gå inn i oppdragsgivers materiale foreløpig er uklar. Tilsynsarbeidet antas allerede neste år å bli mer rettet mot produserte regnskapsrapporter.

Tilsynene som er utført er likevel fullverdige i den forstand at tilsynsprosedyren gjennomføres fullt ut med alle former for anbefalinger, merknader, pålegg og sanksjoner hvor dette er aktuelt. I forbindelse med de tilsyn som er gjennomført i 1999 er det gitt mange merknader og pålegg, men det er ikke gitt sanksjoner i form av tilbakekall av godkjenninger.

Det siste er et uttrykk for at tilsynsvirksomheten i 1999 har vært preget av en oppbyggingsfase, der det viktigste har vært å etablere en plattform for tilsynsvirksomheten med regnskapsførere og å få kunnskap om hvordan regnskapsføreryrket er innrettet. Kredittilsynets hovedinntrykk etter de tilsyn som er foretatt, er at regnskapsførerbransjen er preget av betydelige forskjeller i kvalitet.

TABELL 4: REGNSKAPSFØRERE OG REGNSKAPSFØRERSELSKAP
TABLE 4: ACCOUNTANTS AND ACCOUNTING FIRMS

	31.12.1999	Autorisert i 1999 Authorised in 1999
Autoriserte regnskapsførere		
Authorised accountants	4.999	1.075
Autoriserte regnskapsførerselskaper		
Authorised accounting firms	1.829	289
Registrerte ² regnskapsførere		
Registered accountants ²	1.962	-
Registrerte ² regnskapsførerselskaper		
Registered accounting firms ²	496	-

² Registrerte regnskapsførere og regnskapsførerselskap er personer og selskap som ikke oppfyller kravene til autorisasjon, men som faller inn under overgangsordningen som opphørte 31.12.1999.

² Registered accountants and accounting firms are persons and firms which do not meet the requirements for authorisation but come under the transitional arrangement which ceased on 31.12.1999.

ACCOUNTING

Kredittilsynet's tasks in relation to accountants comprise approval or licensing of individuals and firms in accordance with the legal requirements applying to this professional group as well as registration and supervision. Supervision encompasses entities listed in the register of accountants and includes checking that their activity complies with law and regulations and is conducted in an appropriate and satisfactory manner.

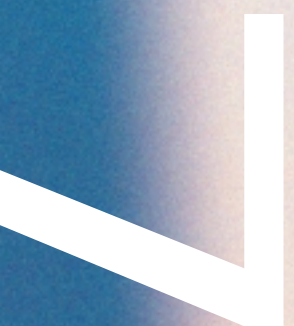
Kredittilsynet assumed responsibility for administering the licensing scheme for accountants on 1 January 1999. In this connection important changes were made in the legislation, which entailed some simplifications. The Accounting Act regulates firms that take on accounting assignments for other entities in the trade. Requirements as to training, experience, good repute and post-qualifying training must be met in order to become a licensed accountant.

Kredittilsynet has initiated on-site inspections of accountants and sees this as an important element in the licensing arrangement. The primary objective of supervision is to ensure that accountants maintain a minimum standard in relation to their professional activity. In cases where requirements set out in laws or regulations are not complied with, or the quality of the work done is considered inadequate on other grounds, Kredittilsynet is empowered to revoke the accountant's licence.

47 inspections were carried out in 1999. These inspections were of limited scope since the initial aim was to gain an overview of how accountants organise their business. Hence inspections in 1999 resulted in numerous critical comments and stern reprimands but no licences were revoked.

Tiden er et flytende øyeblikk, mens evigheten er et stående øyeblikk. *Boëthius*

EIENDOMSMEGLING

Kontrollen med eiendomsmeglere skjer ved stedlig og dokumentbasert tilsyn. Kredittilsynet er også tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver, samt regelverksarbeid. Tilsynet omfatter foretak som har bevilling til å drive eiendomsmegling og advokater som har stilt sikkerhet for eiendomsmegling. Det føres kontroll med at foretakene/advokatene driver meglingen i samsvar med de krav som følger av lov og forskrift, blant annet om virksomheten er i samsvar med god meglerskikk.

Eiendomsmarkedet har i 1999 fortsatt vært preget av et stort utbud av eiendommer, rask omsetning og betydelig økning i gjennomsnittsprisene, spesielt i de største byene. Høye boligpriser og stort volum har medført at det også i 1999 har vært attraktivt å satse på etablering av eiendomsmeglingsvirksomhet.

Det var registrert 432 eiendomsmeglingsforetak under tilsyn pr. 31.12.1999. I løpet av 1999 ble det utstedt 55 bevillinger, mens 31 foretak sluttet med eiendomsmegling. Netto tilvekst var følgelig 24 foretak. De fleste nye foretak etableres i byer eller bynære strøk.

De 10 største eiendomsmeglingsforetakene og/eller selskaper i kjede, sto for om lag 60 prosent av de eiendomsomsetninger som ble formidlet gjennom eiendomsmegler. Tilsvarende tall i 1998 var 50 prosent. Ca. 35 prosent gikk gjennom de fire største eiendomsmeglingsforetakene/-kjedene. Tre av de fire kjedene som hadde størst omsetning er eiet av banker.

Tendensen til at foretakene inngår samarbeid med andre og/eller etablerer filialer, vedvarte også i 1999. Det utvikles også nye samarbeidsformer, som franchisekontrakter og sentralisering (utkontraktering) av oppgjørsfunksjonen.

Markedsføring i aviser og via Internett av utenlandske eiendommer overfor norske kjøpere har økt markert i løpet av året. Dette gir Kredittilsynet nye utfordringer. På den ene siden må eiendomsmeglingsmonopolet håndheves ved å slå ned på eventuell ulovlig eiendomsmegling. På denne annen side pådrar eiendomsmeglere med norsk bevilling seg en risiko ved å megle eiendom i andre land, underlagt helt annen lovgivning enn den som ligger til grunn for deres utdannelse og praksis i Norge.

Innenfor megling av næringsseiendommer er det utviklet et nytt konsept med såkalt «syndikering» av eiendom, hvor flere uavhengige investorer investerer i aksjer i selskap som eier en eller flere faste eiendommer.

Foretak som driver eiendomsmegling rapporterer til Kredittilsynet hvert halvår. Foretak som på bakgrunn av disse rapportene viser svak finansiell stilling, følges opp blant annet ved skriftlige henvendelser. Regnskapstall fra foretakene viser at over 25 prosent driver med tap på ordinær drift. I løpet av 1999 har det vært en økning i antall foretak med negativ egenkapital. Konkurransen er ytterligere skjerpet, og i hovedtrekk synes inntjeningsnivået ikke å bedre seg, heller ikke i de største foretakene/kjedene.

01.01.2000 trer en rekke endringer i lov om eiendomsmegling i kraft. En av endringene er krav om positiv egenkapital i eiendomsmeglerforetak. Kredittilsynet vil følge foretak med svak økonomi spesielt nøye, og foretak med negativ egenkapital kan bli pålagt å legge ned virksomheten.

Videre medfører endringene i lov om eiendomsmegling at Kredittilsynet fra 01.01.2000 får tilsyn med boligbyggelags omsetning av tilknyttede andelsleiligheter. Ca. 80 boligbyggelag har gitt melding om at de vil stille sikkerhet og drive salg av slike tilknyttede andeler.

I 1999 gjennomførte Kredittilsynet 68 stedlige tilsyn i eiendomsmeglerforetak, hvorav 11 hos praktiserende advokater som driver eiendomsmegling. Avdelinger i større meglingsforetak og selskaper som inngår i kjeder ble prioritert. Meglingen her drives normalt etter et felles konsept, slik at tilsynets påpeking av feil og mangler blir gjort kjent for

Høye boligpriser og stort volum har medført at det også i 1999 har vært attraktivt å satse på etablering av eiendomsmeglingsvirksomhet.

01.01.2000 trer en rekke endringer i lov om eiendomsmegling i kraft.

de øvrige og korrigert hos alle dersom disse er gjennomgående. Den tilsynsmessige gevinsten ligger i at man rekker over mange meglerkontorer og mange eiendomsmeglere i løpet av relativt kort tid.

Det er i første rekke foretakenes saksbehandling og rutiner for meglingen som blir gjennomgått ved stedlig tilsyn. Hovedinntrykket er at foretakenes eiendomsmegling skjer på en forsvarlig og betryggende måte. Imidlertid kan innhenting av relevante

opplysninger om eiendommene og skriftlig viderefremming av disse til kjøper før handel sluttes, gjennomgående bli bedre.

Kredittilsynet har utarbeidet forslag til ny årsregnskapsforskrift for eiendomsmeglerforetak med bakgrunn i den nye regnskapsloven. Forskriften ble fastsatt av Finansdepartementet 14.10.1999 med ikrafttredelse 01.11.1999.

ESTATE AGENCIES

Supervision of estate agents encompasses the activities of firms licensed to practise estate agency and lawyers whose estate agency is ancillary to their law business. Estate agency activities are checked for compliance with the requirements of law and regulations and of good estate agency practice.

The property market has seen a large supply of properties, rapid turnover and a substantial rise in average prices, especially in the larger towns.

432 estate agencies were registered at the end of 1999. There was a net increase in the number of agencies over the year. The tendency for agencies to form chains and/or to set up branches continued in 1999. New forms of collaboration such as franchise agreements and outsourcing of settlements continues. A new concept known as property syndication, in which a number of independent investors invest in shares in companies owning one or more properties, has evolved.

Competition in the estate agency industry continued to intensify and overall earning capacity does not seem to be improving; this applies to big and small agencies and chains alike. Accounting figures show that 25 per cent of agencies are running a deficit on ordinary operations. The number of agencies in a negative equity capital position rose during 1999. A recent law amendment requires all estate agencies to be in a positive equity capital position by 1 January 2000.

INKASSOVIRKSOMHET

Tilsynet omfatter foretakenes soliditet, behandling av klientmidler og den inkassovirksomhet som drives på grunnlag av personlig inkassobevilling. Inndrivning av egne fordringer og advokaters inkassovirksomhet faller utenfor tilsynet. Ved stedlige tilsyn kontrolleres at foretakene driver inkasso etter de særlige krav som er stilt i lov og forskrift, herunder korrekt behandling av innkasserte midler og så langt det er mulig at virksomheten skjer i samsvar med god inkassoskikk.

Ved begynnelsen av 1999 var det registrert 122 inkassoforetak, hvorav 10 var boligbyggelag. I løpet av året er det registrert 5 nye foretak, mens 10 foretak har innstilt virksomheten. For 7 av de 10 inkassoforetakene som har innstilt virksomheten var årsaken oppkjøp, fusjon eller navneendring. Det har derfor i realiteten kun vært 3 foretak som har innstilt inkassovirksomheten. Ved utgangen av 1999 er det 117 inkassoforetak som driver inkassovirksomhet på grunnlag av personlig inkassobevilling fra Kredittilsynet.

Gjennom året ble det tildelt 25 personlige inkassobevillinger. Det var ved årets slutt registrert 309 aktive bevillingshavere – det vil si bevillingshavere som benytter bevillingen i et inkassoforetak.

Antall inkassosaker under utførelse og den samlede gjeld disse saker representerer viser fortsatt en stigende trend. Antall innkomne og avsluttede inkassosaker samt sum innkasserte midler viser også vekst. Fordringsmassen til inndrivning ble for første halvår 1999 rapportert å være i overkant av 30 milliarder kroner. De fem største grupperingene av inkassoforetak hadde til sammen 80 prosent av denne fordringsmassen.

Ved siden av inkassoforetakene som er underlagt tilsyn fra Kredittilsynet, har det vokst fram foretak som kjøper opp forfalte pengekrav til langt under pålydende og blir låntakerens nye kreditor. Inndrivning av oppkjøpte fordringer defineres som *egen-inkasso*, mens det bare er foretak som driver såkalt *fremmedinkasso* som er underlagt tilsyn. Såvel media som en del politikere har satt fokus på uheldige sider ved denne type virksomhet. I tilknytning til vedtaket av finansavtaleloven ba Stortinget Jus-tisdepartementet om å utarbeide og framlegge forslag om en lovbestemmelse som gir debitorene for-

kjøpsrett dersom finansinstitusjonen selger fordringen til en annen. Saken ble oversendt til Banklovkommissjonen som avga sin femte delutredning, NOU 1999:31 «Oppkjøp og inndrivning av fordringer mv.», i november. Kommisjonen foreslår å lovregulere virksomhet som består i oppkjøp og inndrivning av fordringer på samme måte som ordinær inkassovirksomhet.

Inkassobransjen har hatt økonomisk oppgang i flere år. Foretakenes lønnsomhet kan i første rekke forklares ved at utvikling av nye produkter har gitt inkassoforetakene tilgang til et bredere marked. Foruten hovedproduktet – ordinær inkasso, tilbyr flere foretak fakturaadministrasjon og reskontroservice. Disse produkter gir, ved siden av å redusere fordringshaverens behov for «back-office» funksjoner, inkassoforetakene mulighet til å komme tidligere inn i inndrivingsprosessen.

Økningen i disse produktene kan illustreres ved å sammenlikne antall saker til inndrivning etter forfall, men *før* betalingsoppfordring i 1997 med 1999. I 1997 ble det rapportert 34.680 saker, mens det for første halvår 1999 ble rapportert 86.944 slike saker.

Bak de gode resultatene skjuler det seg betydelige utgifter til produktutvikling, teknologisk innovasjon og oppkjøp av selskaper. Det er derfor kun et fåtall inkassoforetak som har mulighet til å tilby tjenester utover ordinær inkasso. Inkassobransjen bærer preg av dette. De store foretakene fortsetter å vokse, mens de mindre foretakene ofte blir oppkjøpt eller innstiller inkassovirksomheten fordi de ikke har ressurser til å henge med i det teknologiske og kompetansemessige kappløpet. Det synes rimelig å anta at denne utviklingen vil fortsette, blant annet fordi en økende andel inkassoforetak driver med tap på ordinær virksomhet.

Antall inkassosaker under utførelse og den samlede gjeld disse saker representerer viser fortsatt en stigende trend.

Kredittilsynet har i 1999 gjennomført 7 stedlige tilsyn i inkassoforetak. I tillegg er det sendt en rekke anmodninger om uttalelse i forbindelse med henvendelser fra publikum. Frekvensen på innrapportering til Kredittilsynet ble i 1999 redusert fra tertialvis til halvårlig.

Kredittilsynet har utarbeidet forslag til ny årsregnskapsforskrift for inkassoforetak med bakgrunn i den nye regnskapsloven. Forskriften ble fastsatt av Finansdepartementet 28.05.1999 med ikrafttredelse 01.07.1999.

DEBT COLLECTION

Supervision of debt collection agencies encompasses their financial position and treatment of recovered funds. As far as possible Kredittilsynet also checks that agencies are run in accordance with good debt collection practices. Supervision applies exclusively to agencies and individuals operating on the basis of a licence issued by Kredittilsynet. Collection of own claims and lawyers' debt collection activities lie outside the scope of Kredittilsynet's supervision.

At the end of 1999, 117 debt collection agencies were registered as operating on the basis of a personal licence issued by Kredittilsynet. The debt collection industry has been on an upward trend for several years. Agencies' increased profitability is largely ascribable to their development of new products giving them access to a wider market and to their focus on IT which has substantially improved the efficiency of the collection process.

The number of debt collections in process and the total debt these cases represent continue to show a rising trend. Reports for the first half of 1999 showed that claims in process of recovery exceeded NOK 30 billion. The volume of recovered funds also increased. The five biggest groups of debt collection agencies accounted for 80 per cent of claims in process.

Recent years have seen the emergence of agencies devoted to buying up fallen-due monetary claims at a price far below the nominal value of the claims in question. Negative aspects of this activity have prompted the Storting to request the drafting of statutory provisions that give the debtor a pre-emptive right to purchase a claim if the financial institution in question sells the claim to another party. In its report entitled "Buy-outs and collection of claims" the Bank Law Commission proposes that the purchase and collection of claims along the lines of ordinary debt collection should be regulated by law.

KREDITTILSYNETS INTERNASJONALE ARBEID

Internasjonaliseringen av finansvirksomheten fører til stadig økende internasjonal aktivitet også for tilsynsmyndighetene, både globalt og innenfor EU-/EØS-området. I hovedsak er arbeidet organisert ut fra de tre hovedområdene: Bank/finans, forsikring og verdipapir. I den senere tid har det utviklet seg et tettere samarbeid mellom tilsynsmyndigheter og organisasjoner på tvers av disse tre sektorene. Nye fora er opprettet med det formål å bidra til større finansiell stabilitet og åpnere internasjonale finansmarkeder på global basis, samtidig som samarbeidet søkes forsterket i eksisterende organer. Kredittilsynets deltakelse i internasjonale møter har dermed økt vesentlig de siste årene (se tabell 5).

Modellen med integrert tilsyn for hele finansmarkedet har økende gjennomslagskraft. Samtidig som banktilsynet i flere land skiller ut fra sentralbanken er det behov for et tett samarbeid med sentralbankene når det gjelder enkelte spørsmål knyttet til finansmarkedenes utvikling, særlig spørsmål i forbindelse med finansiell stabilitet/makroøkonomisk overvåking. Kredittilsynet har derfor også lagt vekt på kontakt med organisasjoner som Den europeiske sentralbanken (ECB), Basel-komiteen / Bank for International Settlements (BIS) og Det internasjonale valutafondet (IMF).

SAMARBEID PÅ GLOBAL BASIS

Nye internasjonale tiltak for å fremme finansiell stabilitet

Det er blitt opprettet flere fora det siste året som har til formål å fremme åpenhet og gjennomsiktighet («transparency») og finansiell stabilitet i verden. I februar 1999 besluttet G-7-landenes finansministre og sentralbanksjefer å etablere et «Financial Stability Forum». Første møte ble avholdt i IMF i Washington 14.04.1999, og det andre møtet i Paris 15.09.1999. I juli 1999 ga IMF ut en «Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies» i samarbeid med BIS og etter konsultasjon med flere internasjonale organisasjoner (deriblant IOSCO, IAIS, OECD og Verdensbanken). Kredittilsynet deltok i en høring med tilsynsorganer i Washington våren 1999 og har også gitt skriftlige merknader til «koden». «Koden» identifiserer ønskelig praksis med hensyn til åpenhet og

gjennomsiktighet for sentralbanker og tilsynsorganer når det gjelder utøvelse av sin virksomhet. Hensikten er å skape et miljø hvor allmennheten får lett tilgang på informasjon om utøvelsen av økonomisk og finansiell politikk, og de juridiske, institusjonelle og økonomiske rammene for politikken mv.

Samarbeid om tilsyn på tvers av sektorene

I mai 1999 ble det for første gang arrangert et internasjonalt møte mellom representanter for de integrerte tilsynsmyndighetene, med ansvar for tilsyn med både bank- og forsikringsvirksomhet. Med unntak av Australia og Canada har disse også tilsyn med verdipapirmarkedet. Møtet ble arrangert i Sydney, Australia, 03-04.05.1999 på initiativ fra APRA, det nyopprettede australske tilsynsorganet. Tilsynsorganer fra 9 land³ deltok. Det ble lagt vekt på at dette forumet skal ha en uformell karakter og at hovedformålet skal være å utveksle informasjon om og erfaring med integrert tilsyn. Dette forumet har ikke til hensikt å utforme internasjonale tilsynsstandarder.

Bank/finans

Basel-komiteen for banktilsyn⁴ koordinerer det globale samarbeidet innenfor banktilsyn. Selv om Norge ikke er medlem av Basel-komiteen, mottar Kredittilsynet relevante dokumenter fra komiteen og får anledning til å kommentere disse og delta i enkelte av komiteens aktiviteter. Basel-komiteen presenterte i 1999 et revidert forslag til kapitaldekningskrav som erstatning for «1988-akkorden».

³ Australia, Australian Prudential Regulation Authority (APRA) - Canada, Office of the Superintendent of Financial Institutions (OSFI), Danmark, Finanstilsynet - Japan, Financial Supervisory Agency (FSA) - Korea, Financial Supervisory Service (FSS) - Norge, Kredittilsynet - Singapore, Monetary Authority of Singapore (MAS) - Storbritannia, Financial Services Authority (FSA) - Sverige, Finansinspektionen.

⁴ Basel-komiteen ble dannet av G-10-landsgruppen i 1974, har sekretariat i Bank for International Settlements i Basel og består av representanter for banktilsynsmyndighetene og sentralbankene fra følgende land: Belgia, Canada, Frankrike, Italia, Japan, Luxemburg, Nederland, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tyskland og USA.

Forsikring

Etter at IAIS (International Association of Insurance Supervisors) ble opprettet i 1994 har det vært stor aktivitet i organisasjonen. Kredittilsynet har ledet en underkomité som skal utvikle standarder for solvenstilsyn (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues and relations with IFAA). Det ble arrangert flere møter i denne underkomiteen i 1999. Et «Issues Paper» som skal danne grunnlaget for en internasjonal standard for solvenstilsyn ble presentert på årsmøtet i IAIS i San Francisco i desember 1999. Kredittilsynet har også deltatt i møter i «Technical Committee» og underkomiteene «Insurance Laws, Regulations, Practices and Standards» og «Supervision of Conglomerates», samt en nyopprettet underkomité for regnskapsspørsmål.

Verdipapir

IOSCO (International Organization of Securities Commissions) har hittil vedtatt 16 resolusjoner som Kredittilsynet har sluttet seg til. I mai 1999 deltok Kredittilsynet på IOSCOs årskonferanse i Lisboa. Den europeiske regionalkomiteen, hvor Kredittilsynet er medlem, møtes to ganger i året. Kredittilsynet deltar i en arbeidsgruppe under den tekniske komiteen som arbeider med håndheving av IOSCO-resolusjonene og samarbeider om spørsmål knyttet til overvåking, undersøkelser, etterforskning og forfølgelse av straffbare forhold. Kredittilsynet er også medlem av ECG (Enlarged Contact Group for Supervisors of Collective Investment Funds) som møtes en gang i året.

Andre internasjonale fora

Kredittilsynet deltar i de faste møtene i OECDs kapitalmarkedskomité og forsikringskomité.

Som ledd i kampen mot hvitvasking har Kredittilsynet også i 1999 deltatt i flere møter i FATF (Financial Action Task Force against Money Laundering) som utveksler erfaringer om og utvikler felles internasjonale standarder for tiltak mot hvitvasking. Kredittilsynet deltok i FATFs evalueringsteam som vurderte Tyrkias tiltak mot hvitvasking. Rapporten ble framlagt i FATFs møte i Tokyo i juli 1999.

År 2000-problematikken

I 1999 har dataproblematikken knyttet til overgangen til år 2000 hatt en sentral plass i møtene til de faste tilsynsorganene og i bilaterale møter. Kre-

dittilsynet har deltatt i møter i regi av flere organisasjoner. På et rundebordsmøte om år 2000-problematikken 08.04.1998 i BIS, besluttet de internasjonale organisasjonene som arrangerte møtet å opprette et «Joint Year 2000 Council». Rådet bestod av seniorrepresentanter fra Basel-komiteen for banktilsyn, CPSS (the Committee on Payment and Settlement Systems), IAIS og IOSCO. Kredittilsynet deltok i flere møter i regi av Joint Year 2000 Council i 1999 samt andre internasjonale og nordiske møter om år 2000-problematikken.

SAMARBEID INNENFOR EU/EØS

Den politiske behandlingen som skjer i arbeidsgrupper under EU-rådet og i EU-parlamentet er forbeholdt EU-medlemmer. Kredittilsynet deltar imidlertid i de fleste ekspert- og arbeidsgruppene som EU-kommisjonen har ansvar for. Kredittilsynet deltar også i EFTAs Working Group on Financial Services, en arbeidsgruppe under en av EFTAs underkomiteer som forbereder saker innenfor finanssektoren og vurderer direktiver som skal inkluderes i EØS-avtalen. Kredittilsynet overtok i 1999 ledelsen av denne arbeidsgruppen som også bidrar til å holde tilsynet oppdatert om det som skjer innenfor EU-organene.

Bank

EFTA-/EØS-landene deltar med en observatør i Banking Advisory Committee (BAC) i EU. Finansdepartementet og Kredittilsynet veksler på å representere Norge i denne komiteen. Kredittilsynet har deltatt i samarbeidsorganet «Groupe de Contact» hvor banktilsynsmyndighetene innenfor EØS møtes. Kredittilsynet har signert bilaterale samarbeidsavtaler, eller «Memorandum of Understanding» (MoU) med banktilsynsmyndighetene i Frankrike, Luxemburg, Nederland, Storbritannia, Tyskland og de øvrige nordiske landene. Kredittilsynet har i 1999 vært vertskap for bilaterale møter med det tyske banktilsynet (Bundesaufsichtsamt für das Kreditwesen) og det franske banktilsynet (Commission Bancaire). Kredittilsynet hadde i 1999 sitt første bilaterale møte i London med FSA (Financial Services Authority), det nye integrerte tilsynsorganet i Storbritannia.

Forsikring

EFTA-/EØS-landene deltar også med en observatør i Insurance Committee (IC) i EU. På samme måte som i BAC veksler Finansdepartementet og Kredittilsynet

på å representere Norge i denne komiteen. Kredittilsynet er også observatør i EUs forsikringstilsynskonferanse. På konferansens møte i Portugal høsten 1999 var Kredittilsynet ansvarlig for forberedelsen og gjennomføringen av et heldagsseminar om markedsrisiko i forsikringssektoren. Det er første gang det er blitt arrangert et slikt heldagsseminar i regi av konferansen med blant annet eksterne foredragsholdere fra bransjen og konsulentfirmaer. Kredittilsynet har fått et særskilt ansvar for oppfølgingen av dette seminaret. Kredittilsynet har også deltatt i arbeidsgrupper som er opprettet i regi av konferansen.

Verdipapir

Kredittilsynet har deltatt i flere møter i «High Level Securities Supervisors Committee», den såkalte høynivåkomiteen for verdipapirtilsyn som er en uformell komité under EU-kommisjonen. Kredittilsynet deltar som ordinært medlem i FESCO (The Forum of European Securities Commissions) og i enkelte av ad hoc-arbeidsgruppene som nedsettes av FESCO. For tiden deltar Kredittilsynet i «Expert group on Standards for Investor Protection» og «Expert Group on Market Abuse». FESCO-medlemmene signerte i januar 1999 en multilateral samarbeidsavtale «Memorandum of Understanding». For å ivareta hensikten med samarbeidsavtalen er «FESCOPOL» opprettet som et fast forum for informasjonsutveksling og overvåking av markedene. FESCOPOL har hatt to møter der Kredittilsynet har deltatt.

Samarbeid med den europeiske sentralbanken (ECB)

Den nye europeiske sentralbanken ECB vil spille en viktig rolle for finansiell stabilitet i Europa. I samarbeid med Norges Bank er det lagt opp til et mønster med halvårlige møter om finansmarkedsspørsmål med ECB. Det ble avholdt to møter i 1999.

ANNET INTERNASJONALT SAMARBEID

Nordisk samarbeid

På det nordiske tilsynsmøtet i Lund 22.–23.06.1999 ble det besluttet å utvikle en felles nordisk samarbeidsavtale som skal omfatte tilsyn med hele finanssektoren.

Med de strukturelle endringene i det nordiske finansmarkedet er tilsynsmyndighetene i Norden enige om at det er behov for å se nærmere på om de eksisterende samarbeidsavtalene gir et fullstendig

og betryggende grunnlag for tilsynssamarbeidet, særlig med hensyn til konsolidert tilsyn med blandede finanskonserner med internasjonale aktiviteter. Arbeidsgruppen, som utarbeider utkast til en multilateral nordisk samarbeidsavtale, hadde to møter i 1999 og ventes å slutføre sitt arbeid tidlig i 2000. Samarbeid med de andre nordiske tilsynsmyndighetene står fortsatt sentralt for utveksling av praktiske erfaringer i tilsynsarbeidet. I 1999 ble det holdt flere faglige nordiske møter innenfor bank, forsikring og verdipapir samt ad hoc-møter og seminarer om særlige emner.

Nordisk/baltisk samarbeid

Når det gjelder de baltiske statene, har det særlig vært interesse for å utvikle et samarbeid innenfor forsikringstilsyn. Kredittilsynet var vertskap for et nordisk/baltisk forsikringstilsynsseminar i januar 1999 i tilknytning til det årlige nordiske forsikringstilsynsmøtet.

Annen internasjonal virksomhet

I tillegg til Kredittilsynets økende aktivitet internasjonalt er det en sterk økning i besøk og forespørsler om informasjon fra utlandet, blant annet besøk av delegasjoner fra OECD og IMF, samt representanter for rating-byråer, private organisasjoner og selskaper. I tillegg til samarbeid i tilsynsspørsmål har Kredittilsynet også lagt vekt på å delta i fagkonferanser og -seminarer.

TABELL 5: OVERSIKT OVER KREDITILSYNETS INTERNASJONALE MØTEAKTIVITET SIDEN 1996
TABLE 5: MEETINGS ATTENDED BY KREDITILSYNET SINCE 1996

	Antall møter 1996 No. of meetings in 1996	Antall møter 1997 No. of meetings in 1997	Antall møter 1998 No. of meetings in 1998	Antall møter 1999 No. of meetings in 1999
EU-/EØS-møter, konferanser og arbeids- grupper EU/EEA meetings, conferences and working groups	48	54	48	(43 arb.gr. +14 kom./konf.) 57
Diverse bilaterale møter Various bilateral meetings	8	9	8	8
Nordiske møter (diverse temaer) Nordic meetings (various themes)	9	12	8	14
IAIS og andre internasjonale møter (forsikring) IAIS and other international meetings (insurance)	2	5	9	16
IOSCO og annet internasjonalt samarbeid (verdipapir) IOSCO and other international co-operation	6	6	6	8
ICBS og div. internasjonale møter (banktilsyn og finansiell stabilitet) ICBS and various international meetings (banking supervision and financial stability)	3	2	4	10
Andre internasjonale møter (pan-europeisk/integrert tilsyn) Other international meetings (pan-European/integrated supervision)		1	1	3
OECD	5	6	5	5
IT/år 2000/hvitvasking IT/ Year 2000 / Money laundering	7	5	8	9
Regnskap/Revisjon Accounting/Auditing	3	7	6	5

TABELL 6: OVERSIKT OVER INTERNASJONALE ORGANISASJONER OG EU-/EØS-RELATERTE KOMITEER HVOR KREDITILSYNET DELTAR SOM MEDLEM ELLER OBSERVATØR
TABLE 6: INTERNATIONAL ORGANISATIONS AND EU- AND EEA-RELATED COMMITTEES IN WHICH KREDITILSYNET PARTICIPATES AS A MEMBER OR OBSERVER

Bank/Finans / Banking/Finance

International Conference of Banking Supervisors / Den internasjonale konferansen for banktilsyn
OECD's Financial Markets Committee / OECDs kapitalmarkedskomiteé
Banking Advisory Committee (BAC) / EUs bankkomité
Groupe de Contact (EEA) / Banktilsynsmyndighetene i EØS
Nordiske tilsynsmøter / Nordic supervisory meetings

Forsikring / Insurance

IAIS (International Association of Insurance Supervisors) /
Den internasjonale organisasjonen for forsikringstilsyn
OECD's Insurance Committee / OECDs forsikringskomité
EU's Insurance Committee (IC) / EUs forsikringskomité
Conference of Insurance Supervisory Authorities of the Member States of the European Union /
EUs forsikringstilsynskonferanse
Conference of European Insurance Supervisory Services - not EU-related /
Den paneuropeiske forsikringstilsynskonferansen - ikke EU-relatert
Nordiske tilsynsmøter / Nordic supervisors' meetings
Nordisk-baltiske tilsynsseminarer / Nordic-Baltic supervision seminars

Verdipapir / Securities

IOSCO (International Organization of Securities Commissions) /
Den internasjonale organisasjonen av verdipapirtilsyn
ECG (Enlarged Contact Group on Supervision of Collective Investment Funds) /
Den utvidede kontaktgruppen for tilsyn med kollektive investeringsfond
FESCO (The Forum of European Securities Commissions) /
Forum for europeiske verdipapirtilsyn
High Level Securities Supervisors Committee / Høynivåkomiteen for verdipapirtilsyn innen EU
Nordiske møter / Nordic meetings

Regnskap og revisjon / Accounting and Auditing

IIA (Institute of Internal Auditors) /
Det internasjonale samarbeidsorgan for internrevisjonsforeningene (globalt)
ECIIA (The European Confederation of Institutes of Internal Auditing) /
Det europeiske samarbeidsorgan for internrevisjonsforeningene i Europa
European Committee on Auditing /
Den europeiske komiteen for revisjon
Nordiske møter / Nordic meetings

Hvitvasking / IT / År 2000 / Money laundering / IT / Year 2000

Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) /
Internasjonalt samarbeidsforum for tiltak mot hvitvasking
Joint Year 2000 Council / Internasjonalt fellesråd for år 2000
Nordiske møter om IT og år 2000-problematikk / Nordic meetings in IT and the Year 2000 problem

---

KREDITILSYNET'S INTERNATIONAL ACTIVITIES

COLLABORATION ON A GLOBAL BASIS

Recently closer co-operation has developed between supervisory authorities and organisations across sectoral divides, and several fora have been established with the aim of promoting transparency and financial stability worldwide. In 1999 Kredittilsynet submitted comments on the IMF's Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies and participated in a hearing with supervisory agencies. The integrated supervision model for the entire financial market is gaining ground, and in May 1999 an international meeting was for the first time arranged between representatives of integrated supervisory authorities responsible for supervision of banking and insurance (and in most cases also securities). The meeting was held in Sydney, Australia, on 3-4 May 1999. Supervisory bodies from nine countries participated. This forum is intended to be of an informal nature and its main purpose is to exchange information on, and experience with, integrated supervision.

In 1999 the Basle Committee presented a revised proposal for capital adequacy requirements to replace the 1988 Accord. Kredittilsynet is co-ordinating Norway's comments on the proposed revision.

Kredittilsynet is actively involved in the work of the International Association of Insurance Supervisors (IAIS) and has headed the IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues. Several meetings of this sub-committee were held in 1999 and an Issues Paper which will form the basis for an international insurance solvency standard was presented at the IAIS annual meeting in San Francisco in December 1999. Kredittilsynet also participated in meetings of the Technical Committee, the Insurance Laws, Regulations, Practices and Standards sub-committee and the Supervision of Conglomerates sub-committee as well as a recently established sub-committee for accounting issues.

The International Organization of Securities Commissions (IOSCO) held its annual conference in May 1999 in Lisbon which was attended by Kredittilsynet. Kredittilsynet is a member of the European Regional Committee and of a working group under the Technical Committee which is involved in enforcing IOSCO resolutions and collaborates on matters related to surveillance, enquiries, investigation and prosecution of criminal offences. Kredittilsynet is also a member of the Enlarged Contact Group for Supervisors of Collective Investment Funds.

Kredittilsynet regularly attends meetings of the OECD Capital Markets Committee and Insurance Committee. As part of the fight against money laundering Kredittilsynet also attended in 1999 several meetings of the Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) which exchanges information on, and develops common international standards for, anti-money-laundering measures. In 1999 Kredittilsynet participated in the FATF's evaluation team which assessed Turkey's anti-money-laundering measures. The evaluation report was presented at FATF's plenary meeting in Tokyo in July 1999. In 1999 computer problems related to the year 2000 were a key item on the agenda at the meetings of the supervisory bodies and at bilateral meetings.

In 1999 Kredittilsynet participated in several meetings under the auspices of various organisations, including the Joint Year 2000 Council and other international and Nordic meetings on the year 2000 problem.

COOPERATION WITHIN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ECONOMIC AREA

Kredittilsynet participates in the majority of expert and working groups under the auspices of the EU Commission in the financial area. Kredittilsynet also participates in EFTA's Working Group on Financial Services, which prepares cases within the financial sector and considers directives for inclusion in the

EEA agreement. In 1999 Kredittilsynet took over the leadership of this working group, which helps Kredittilsynet to keep abreast of events in the EU agencies. The Ministry of Finance and Kredittilsynet alternate in representing Norway on the EU's Banking Advisory Committee (BAC) and Insurance Committee. Kredittilsynet attends meetings of the liaison body Groupe de Contact (banking supervision), and has signed bilateral co-operation agreements or Memorandums of Understanding (MoUs) with the supervisory authorities in France, Luxembourg, the Netherlands, the United Kingdom, Germany and the other Nordic countries. In 1999 Kredittilsynet hosted bilateral meetings with the German bank supervisor (Bundesaufsichtamt für das Kreditwesen) and the French banking supervisor (Commission Bancaire). Kredittilsynet also had its first bilateral meeting in London with the Financial Services Authority (FSA), the new integrated supervisory agency in the United Kingdom.

Kredittilsynet is an observer at the Conference of EU Insurance Supervisory Authorities. At the conference meeting in Portugal in the autumn of 1999 Kredittilsynet was responsible for organising a full-day seminar on market risk in the insurance sector. Kredittilsynet has assumed a special responsibility for following up this seminar. Kredittilsynet also participates in working groups set up under the auspices of the conference.

Kredittilsynet attended several meetings of the EU's High Level Securities Supervisors Committee in 1999 and participates as an ordinary member in the meetings of the Forum of European Securities Commissions (FESCO) and in some ad hoc working groups set up by FESCO. In January 1999 FESCO members signed a multilateral MoU. In order to promote the aim of this co-operation agreement, FESCOPOL was established as a permanent forum for exchange of information on market surveillance. FESCOPOL held two meetings in 1999, both attended by Kredittilsynet. In conjunction with Norges Bank Kredittilsynet has established a pattern of biannual meetings with the ECB, the new European Central Bank, on financial market issues. Two meetings were held in 1999.

NORDIC AND BALTIC CO-OPERATION

Several Nordic meetings were held in the banking, insurance and securities spheres in 1999 as well as ad hoc meetings and seminars on special topics. Due to structural changes in the Nordic financial market, the Nordic supervisory authorities are in the process of framing a Nordic co-operation agreement to encompass supervision of Nordic financial conglomerates and the entire financial sector. The agreement is due to be finalised early in 2000. Where co-operation with the Baltic states is concerned, particular interest has been shown in developing a collaboration in the field of insurance supervision. Kredittilsynet hosted a Nordic-Baltic insurance supervision seminar in January 1999 in connection with the annual Nordic insurance supervision meeting.

س

ل

Tusen år er i dine øyne som dagen i går
når den farer forbi. *salme 90,4*

ل

س

TEMA:

AKTUELLE UTVIKLINGSTREKK OG ANALYSER

De internasjonale konjunktorene bedret seg vesentlig i løpet av 1999, og prognosene for den økonomiske utviklingen i 2000 har gradvis blitt oppjustert. Det var betydelig roligere i norske finansmarkeder i 1999 enn året før, og det norske rentenivået falt markert. Etter seks år med sterk økonomisk oppgang, ble veksten i norsk økonomi svekket i 1999. Selv om aktiviteten i Fastlands-Norge tar seg noe opp, vil veksten i 2000 være klart svakere enn i perioden før 1999.

Lavere aktivitet har hittil ikke gitt økte betalingsvansker for bankenes lånekunder. Fortsatt lave tap bidro til at bankenes resultater i 1999 ble gode og soliditeten styrket. Den gunstige utviklingen i norske og utenlandske aksjemarkeder i 1999 ga gode resultater i livsforsikringselskapene, og bidro til å motvirke ellers dårlige resultater i skadeforsikringselskapene. Framover vil den svakere økonomiske aktiviteten etterhvert føre til at flere banker må bokføre høyere tap, slik at de må bedre sin øvrige inntjening for å opprettholde soliditet og lønnsomhet. Usikkerheten knyttet til utviklingen i internasjonale aksjemarkeder representerer fortsatt en betydelig utfordring for livsforsikringselskapene.

Internasjonaliseringen av finansnæringen, både gjennom tettere integrering av verdipapirmarkedene og ved at institusjonene i økende grad driver virksomhet på tvers av landegrensene, øker kravene til både finansinstitusjoner og tilsynsmyndigheter. Betydningen av internasjonalt samarbeid, bilateralt og multilateralt, øker også for Norge. Internasjonal harmonisering av regelverk og tilsynsprinsipper, slik som endringer i kapitaldekningsregelverket, vil representere betydelige utfordringer, også for de norske tilsynsmyndighetene.

VERDIPAPIRMARKEDENE

De internasjonale aksjemarkedene hentet seg raskt inn igjen etter uroen i finansmarkedene høsten 1998. Allerede ved årsskiftet for ett år siden var aksjemarkedene i de industrialiserte landene tilbake på nivået før krisene i Asia og Russland. Den sterke

veksten i aksjemarkedene fortsatte i 1999, og børsene i flere land nådde historiske rekorder i løpet av året. Fortsatt sterk utvikling i amerikansk økonomi har bidratt til videre oppgang i de amerikanske aksjemarkeder, med spesielt sterk verdistigning på teknologiaksjene. Også verdien av tyske og franske aksjer vokste sterkt i 1999, drevet både av oppgangen i USA og noe lysere utsikter for den økonomiske veksten i euro-området.

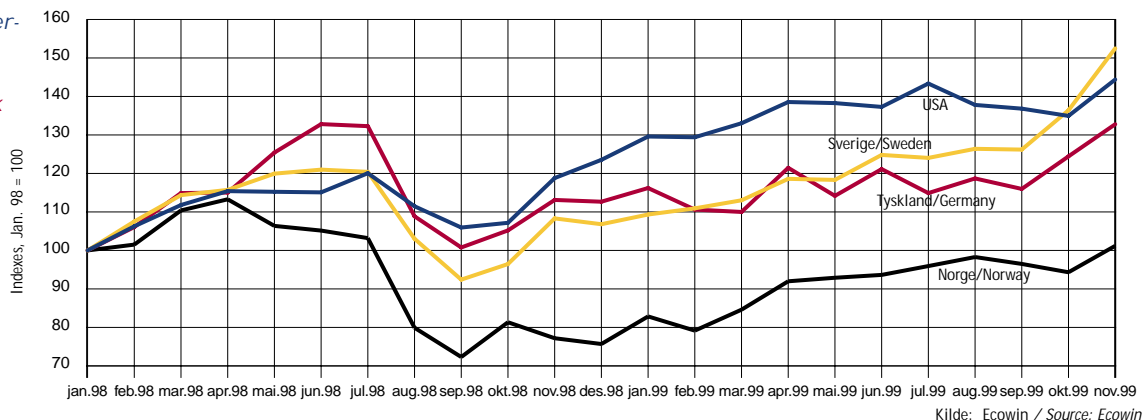
Blant de nordiske børsene hadde både den finske og svenske sterk oppgang i 1999, mens den danske utviklet seg svakere. Det norske aksjemarkedet hadde en svakere utvikling enn andre vestlige børser i etterkant av de internasjonale finanskrisene. I 1999 var imidlertid oppgangen også på Oslo Børs sterk, med en stigning på over 45 prosent. Den gunstige utviklingen på Oslo Børs henger delvis sammen med at oljeprisene ble mer enn doblet i løpet av året. Framover vil en stadig sterkere integrering av verdipapirmarkedene i Europa, stimulert av innføringen av euro, bli en utfordring for norske aksje- og rentemarkeder. Det er særlig grunn til å anta at institusjoner som utgjør infrastrukturen i markedet vil stå overfor betydelige utfordringer. Dette har blant annet sammenheng med at internasjonale børser og oppgjørssentraler vil bli utsatt for sterkere konkurranse og integrasjonspress.

Både innenlandske og internasjonale forhold førte til at de norske finansmarkedene var preget av betydelig mindre uro i 1999 enn året før. En betydelig styrking av kronen og nedgang i deler av økonomien førte til at Norges Bank senket styringsrentene fem ganger med til sammen 2,5 prosentpoeng i 1999. Sentralbankene i USA og eurosoneen begynte i andre halvår av 1999 en gradvis innstramning av pengepolitikken. Det var likevel ved årsskiftet fortsatt en renteforskjell på nær 2,5 prosentpoeng mellom norske korte renter og tilsvarende i euro-området. De norske lange rentene fulgte utviklingen internasjonalt, der høy vekst i USA og tiltakende vekst i euro-området førte til oppgang i lange renter.

Internasjonaliseringen av finansnæringen, både gjennom tettere integrering av verdipapirmarkedene og ved at institusjonene i økende grad driver virksomhet på tvers av landegrensene, øker kravene til både finansinstitusjoner og tilsynsmyndigheter.

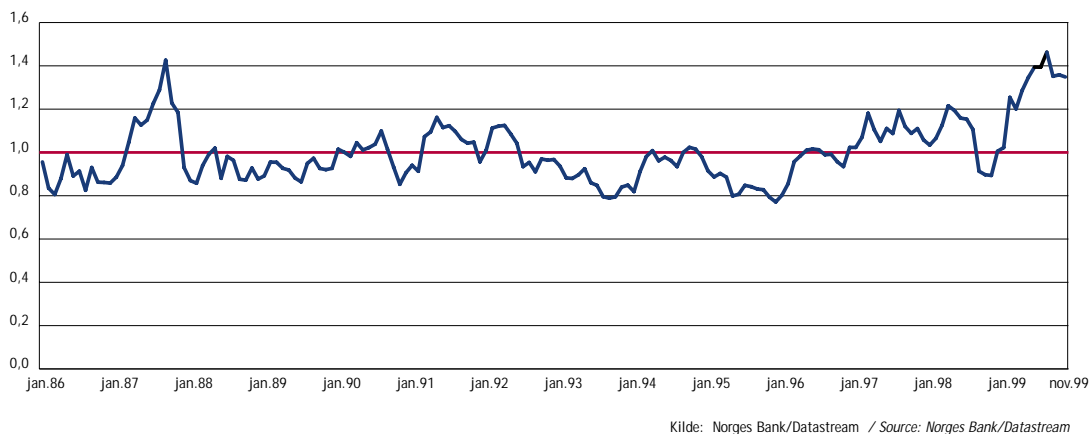
Figur 1: Aksjemarkeder internasjonalt pr. 31.12.1999

Chart 1: International stock markets as of 31.12.1999

Figur 2: Forholdet mellom lang rente og avkastning på aksjer (inntjening/aksjepris) i USA*

Chart 2: Relationship between the long interest rate and return on shares (earnings/price) in the United States*

*Figuren viser forholdstallet mellom tiårig obligasjonsrente og forholdet inntjening/pris (det omvendte «price-earnings»-tallet) for selskaper notert på S&P-500-indeksen i USA. Økning i lang rente, eller fall i forholdet inntjening/pris, f.eks. ved at aksjeprisene øker for uforandret forventet inntjening, vil øke forholdstallet i figuren. Et forholdstall større enn 1 indikerer at aksjemarkedet er overvurdert.

*The chart shows the relationship between the ten-year bond rate and the earnings-price ratio (the inverse price-earnings ratio) for companies listed on the S&P 500 index in the US. A rise in the long interest rate, or a fall in the earnings-price ratio (e.g. if share prices increase with no change in expected earnings), will increase the ratio in the chart. A ratio higher than 1 indicates that the stockmarket is overvalued.

Utviklingen i de norske verdipapirmarkedene er i vesentlig grad influert av utviklingen i de internasjonale markedene.

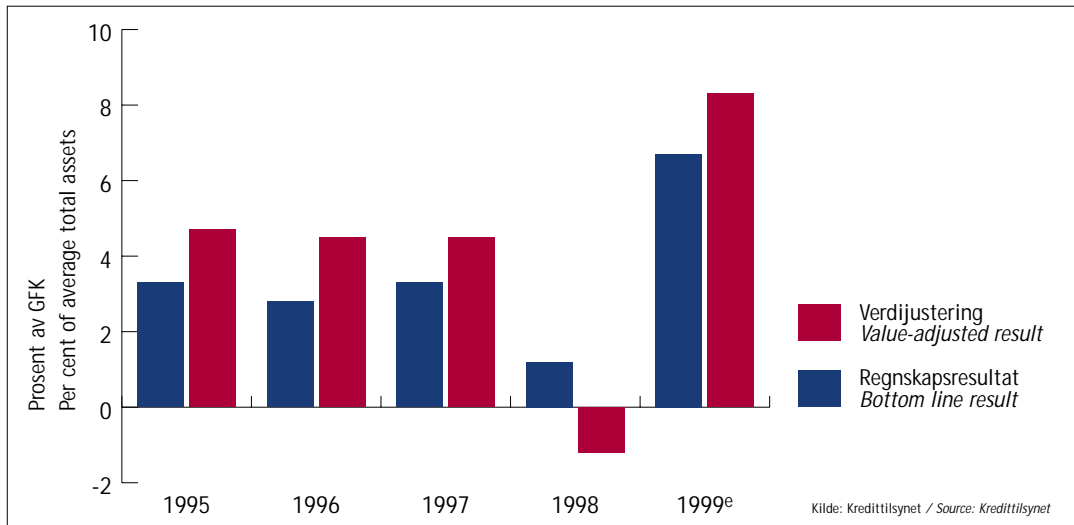
Usikkerhet i de internasjonale aksjemarkedene

Utviklingen i de norske verdipapirmarkedene er i vesentlig grad influert av utviklingen i de internasjonale markedene. Den historisk høye vurderingen av amerikanske selskaper, blant annet illustrert ved de høye tallene for forholdet mellom aksjepriser og forventet inntjening i foretakene («price-earnings»), representerer en stor usikkerhet for de internasjonale aksjemarkedene framover. Et sterkt fall vil ha en rekke indirekte effekter på internasjonal og norsk økonomi, i tillegg til direkte konsekvenser for norske finansinstitusjoner med store verdipapirbeholdninger. Dette gjelder i første rekke norske forsikringsselskaper. Plassering i obligasjoner er et alternativ til plassering i aksjer. I figur 2 er avkastningen på amerikanske obligasjoner sammenlignet med forventet avkastning på aksjer i USA.

De lange amerikanske rentene har økt i 1999, samtidig som forholdet mellom inntjening og aksjepriser har sunket. Det har tidligere vist seg at når gapet mellom disse to størrelsene blir for stort, har enten aksjeprisene eller de lange rentene falt. I 1987 var gapet stort før aksjeprisene falt med om lag 30 prosent.

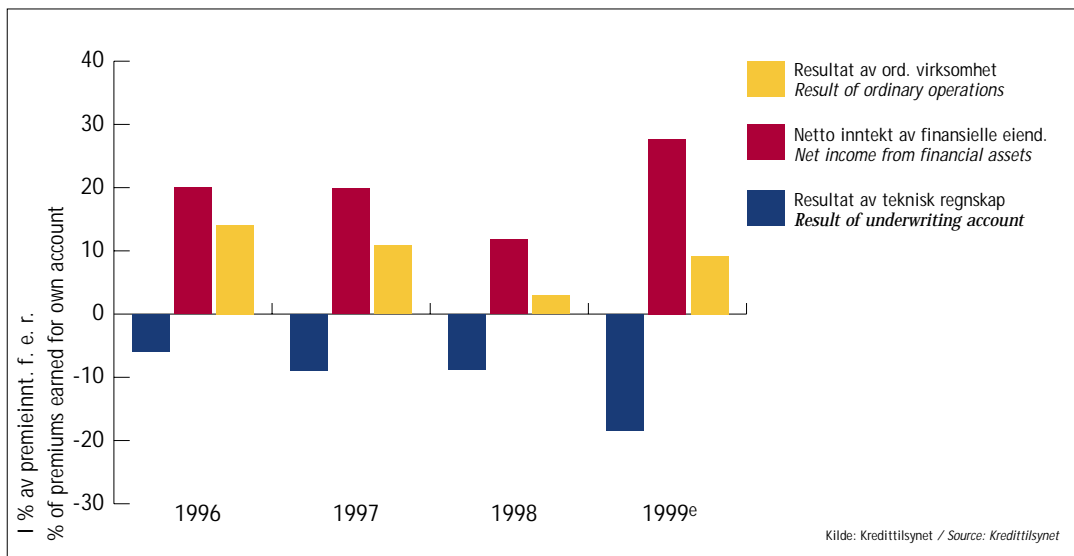
Det er flere begivenheter som vil kunne utløse et prisfall i de amerikanske aksjemarkedene. Klare tegn til økende inflasjon vil kunne tvinge den amerikanske sentralbanken til å øke sine styringsrenter utover markedets forventninger. Både talsmenn for myndighetene og analytikere peker på den sterke produktivtveksten og utsiktene til fortsatt gode resultater som årsaker til at det ikke trenger å bli noe vesentlig fall i det amerikanske aksjemarkedet. Det er imidlertid nødvendig å være forberedt på at tek-

Figur 3: Resultatutvikling livsforsikringsselskaper
Chart 3: Trend in life insurance companies' results

Resultat for 1999 er beregnet.
The result for 1999 is an estimate.

Figur 4: Resultatutvikling skadeforsikringsselskaper
Chart 4: Trend in non-life insurance companies' results

Gjelder for de 3 største skadeforsikringskonsernene. Resultat for 1999 er beregnet.
Applies to the three biggest non-life companies. The result for 1999 is an estimate.

TABELL 7: LIVSFORSIKRINGSSLESKAPENES BUFFERKAPITAL* 1994-3.KV.1999**
TABLE 7: LIFE INSURANCE COMPANIES' BUFFER CAPITAL* 1994 - 3RD QTR. 1999**

Mrd. kroner	3.kv.99	1998	3.kv.98	2.kv.98	1997	1996	1995	1994
NOKbn	3rd qtr 99	1998	3rd qtr 98	2nd qtr 98	1997	1996	1995	1994
Kursreguleringsfond	9,4	5,4	0,8	14,3	12,4	8,8	4,7	1,5
Price adjustment fund								
Tilleggsavsetninger	12,7	12,9	12,6	12,5	12,7	10,5	8,3	5,9
Supplementary provisions								
Ansvarlig kapital >8%	6,0	5,0	4,2	4,2	2,9	2,5	3,2	3,5
Equity & sub. debt > 8%								
Samlet bufferkapital	28,1	23,4	17,6	31,0	28,0	21,8	16,2	10,9
Total buffer capital								

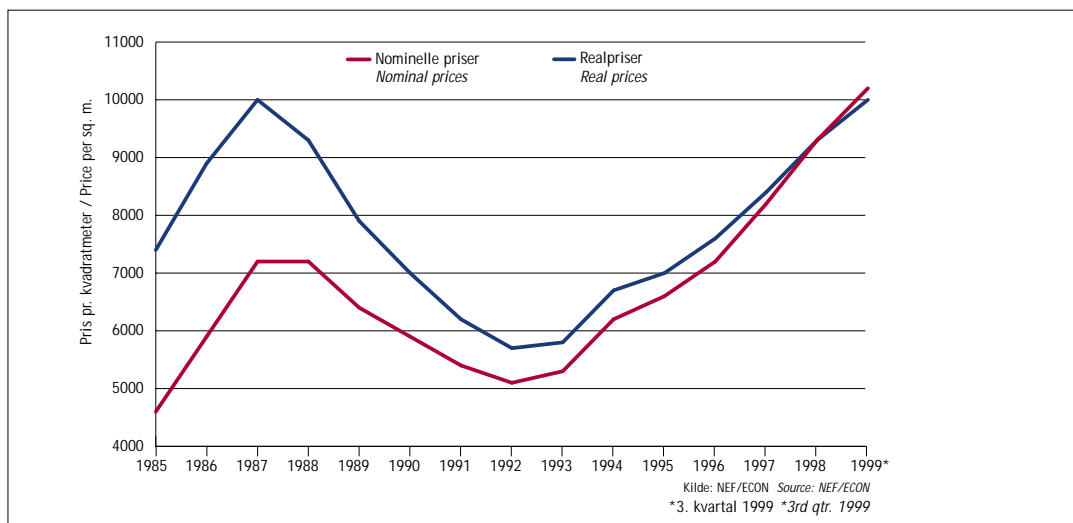
*Bufferkapitalen er i realiteten noe mindre enn hva som framgår av tabellen ettersom det for noen av selskapene inngår tilleggsavsetninger utover ett års rentegaranti.

*Buffer capital is somewhat smaller than shown in the table since in the case of some some companies supplementary provisions are included which are larger than needed to cover the interest guarantee for the year in question.

**Kursreguleringsfond ved utgangen av 1999 var omlag 27,1 mrd. kroner.

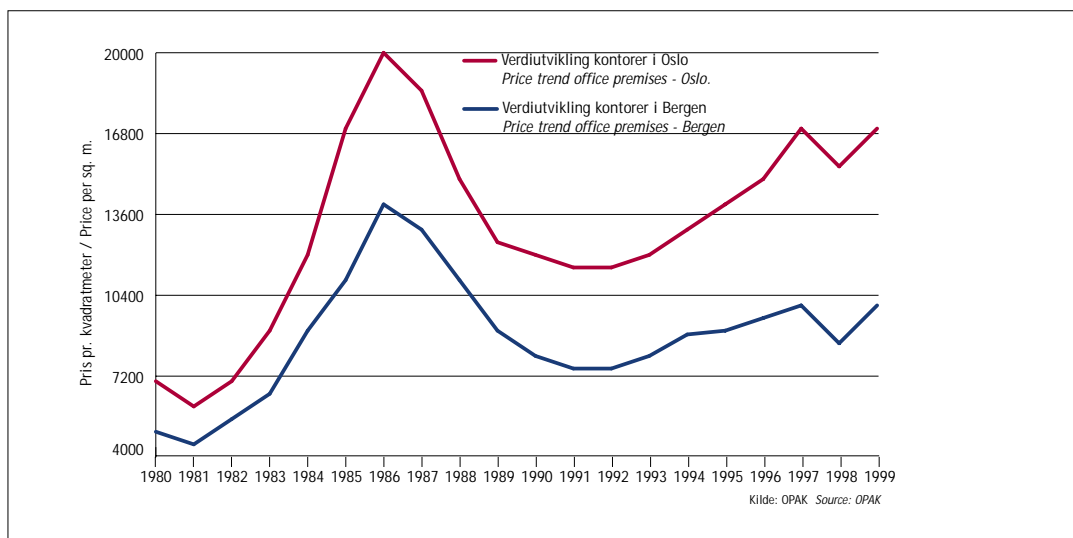
**Revaluation reserves totalled about NOKbn 27,1 kroner at end-1999.

Figur 5: Boligpriser
Chart 5: House prices

Figur 6: Verdiutvikling kontorlokaler

Chart 6: Price trend, office premises

niske korreksjoner i kursnivået vil kunne inntreffe selv om de fundamentale forhold er positive.

UTVIKLINGEN I FORSIKRINGSSLELSKAPENE

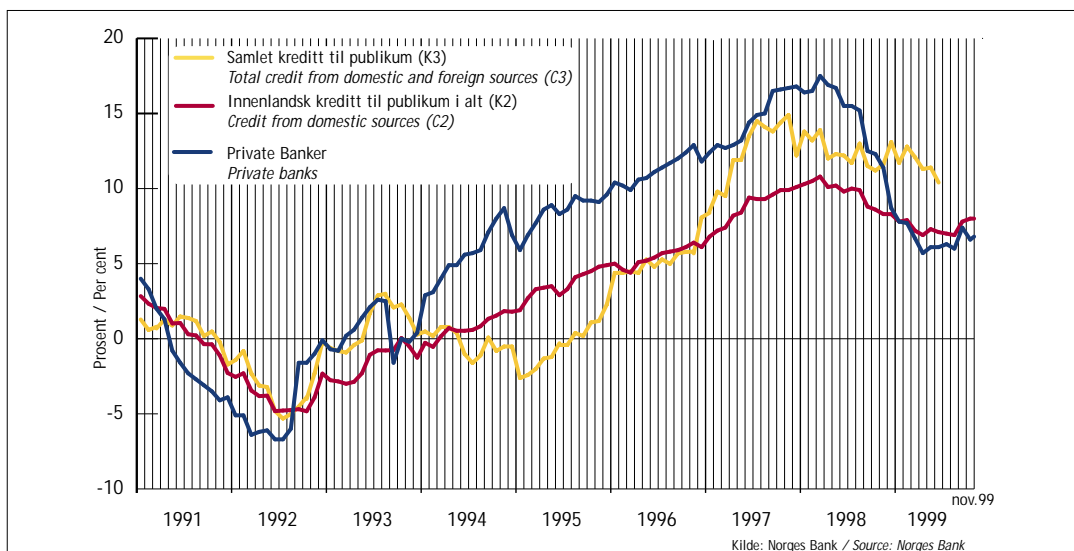
I oppgangsperioden nøytt forsikringsselskapene godt av svært høy avkastning i verdipapirmarkedene og økt finansiell sparing. Livsforsikringsselskapene måtte likevel notere et negativt verdijustert resultat i 1998 som følge av fallet i aksjemarkedene. Den sterke utviklingen i aksjemarkedene i 1999 førte igjen til sterke resultater.

Skadeforsikringsselskapene ble også rammet av nedgangen i aksjemarkedene i 1998. I de tre første kvartalene i 1999 bidro høye skadeutbetalinger til et meget svakt teknisk resultat, enda svakere enn i samme periode året før. Bedring i finansinntektene ga likevel positivt resultat av ordinær virksomhet. Utviklingen de siste to årene viste imidlertid at ska-

deforsikringsselskapene i for stor grad er avhengige av oppgang i verdipapirmarkedene, og at det er nødvendig med bedring av det tekniske resultatet gjennom prisøkning og kostnadskutt for å senke sårbarheten.

Livsforsikringsselskapene og skadeforsikringsselskapene hadde ved utgangen av tredje kvartal i 1999 henholdsvis 63 og 46 prosent av sin forvaltningskapital plassert i finansielle instrumenter utsatt for markedssvingninger. Andelen av utenlandske aksjer har økt markert de senere årene. For livsforsikringsselskapene økte utenlandsandelen fra 32 prosent ved utgangen av 1996 til nær 65 prosent ved utgangen av 1999. For skadeforsikringsselskapene var utenlandsandelen 50 prosent ved utgangen av tredje kvartal, en dobling i forhold til utgangen av 1996. Denne utviklingen må anses som gunstig ettersom risikoen kan reduseres ved å spre plasse-

Utviklingen de siste to årene har vist at skadeforsikringsselskapene i for stor grad er avhengige av oppgang i verdipapirmarkedene, og at det er nødvendig med bedring av det tekniske resultatet gjennom prisøkning og kostnadskutt for å senke sårbarheten.

Figur 7: Kredittvekst

Chart 7: Credit growth

ringene på ulike nasjonale og internasjonale markeder. En kraftig aksjemarkedskorreksjon i USA vil imidlertid raskt spre seg til andre børser og gi tap også på diversifiserte verdipapirporteføljer.

Selv om bufferkapitalen i norske livsforsikringselskaper er bygd markert opp i 1999, er det likevel behov for ytterligere styrking. I et scenario hvor internasjonale og norske aksjemarkeder faller med 30 prosent, og hvor norske og internasjonale lange renter øker med 2 prosentpoeng, vil de norske livsforsikringselskaperens bufferkapital, med det regelverk selskapene er underlagt, så vidt dekke verdifallet for selskapene samlet sett. Det er i beregningen av bufferkapital tatt hensyn til de gode resultatene for 1999. Særlig med en ytterligere økning av aksjeinvesteringene er det behov for økt bufferkapital.

EIENDOMSMARKEDENE

Tendensen til avtakende prisvekst etter renteøkningen i 1998 synes å ha blitt snudd i løpet av 1999. I tredje kvartal økte prisene med hele 13 prosent sammenliknet med samme kvartal året før, og de reelle boligprisene var på dette tidspunktet høyere enn i det forrige toppåret 1987. Utsiktene til noe lavere aktivitet i økonomien og det høye nivået boligprisene etterhvert er kommet opp på, trekker i retning av lavere prisvekst på boliger. Liten tilgang på nye boliger, spesielt i pressområdene, husholdningenes solide finansielle stilling og liten fare for vesentlig økning i ledigheten, tilsier likevel at risikoen for et tilbakeslag generelt sett i boligmarkedet er liten i 2000.

Prisene på næringseiendommer falt etter renteoppgangen høsten 1998, men stabiliserte seg i 1999. Markedet er imidlertid sammensatt. Sentralt beliggende eiendommer med solide leietakere viste større prisstabilitet enn risikopregede utviklingsprosjekter og ukurante eiendommer. Det synes å ha vært mindre spekulasjonsbygging under nåværende oppgangskonjunktur enn på 1980-tallet. Faren for et betydelig tilbakeslag i 2000 er liten. Med nedgang i markedet kan imidlertid prisforskjellene mellom kurante og ukurante eiendommer øke.

En vesentlig del av bankenes utlån er boliglån og utlån til eiendomsselskaper, og utviklingen i eiendomsmarkedene har derfor også direkte virkninger på bankene. Fortsatt økende eiendomspriser vil øke risikoen for at uforutsette, ugunstige hendelser i økonomien kan gi tilbakeslag. Kredittilsynets boliglansundersøkelse for 1999 indikerte noe bedring i bankenes kredittpraksis på dette området. Mens hvert tredje boliglån i 1997 hadde en belåningsgrad på over 80 prosent, gjaldt dette bare hvert fjerde lån i 1999. Innslaget av høy belåningsgrad i et stigende boligmarked, er likevel fremdeles for høy. I en situasjon med sterke korreksjoner i markedet vil bankene erfaringsmessig oppleve at verdien av pantsikkerheten og kundenes tilbakebetalingsevne synker samtidig.

LÅNEMARKEDENE

Etter å ha nådd et toppunkt i mars 1998, stabiliserte veksten i publikums innenlandske gjeld seg på omlag 7 prosent utover i 1999. Private banker står for 2/3 av den innenlandske kreditten til publikum.

Selv om bufferkapitalen i norske livsforsikringselskaper er bygd markert opp i 1999, er det likevel behov for ytterligere styrking.

Mens hvert tredje boliglån i 1997 hadde en belåningsgrad på over 80 prosent, gjaldt dette bare hvert fjerde lån i 1999. Innslaget av høy belåningsgrad i et stigende boligmarked, er likevel fremdeles for høy.

Bankenes resultater bedret seg markert i 1999, men selv om bankenes inntjening var god i 1999, forventes presset på inntjeningen å fortsette som følge av den sterke konkurransen i den finansielle sektoren.

Kredittveksten fra bankene falt i løpet av 1999 og var utover året lavere enn den samlede innenlandske kredittveksten. Spesielt de store bankene bidro til at veksten i kredittmarkedet avtok. Det var i 1999 hovedsakelig kreditt til foretakssektoren som vokste svakere. Dette henger sammen med lavere investeringer i næringslivet. Den høye aktiviteten i boligmarkedet bidro til å holde husholdningenes kreditt- etterspørsel oppe.

Kredittveksten fra innenlandske kilder økte noe mot slutten av året, i hovedsak som følge av fortsatt høy aktivitet i boligmarkedet, og var ved utgangen av året 8,1 prosent. Veksten i den utenlandske gjelden, som nådde en topp i mars, falt imidlertid, slik at vekst i samlet kreditt var under 10 prosent ved utgangen av tredje kvartal. Med utsikter til svakere vekst i økonomien vil det være grunn til å vente at kredittveksten avtar framover.

UTVIKLINGEN I BANKENE

Bankenes resultater bedret seg markert i 1999. Dette hadde blant annet sin bakgrunn i høyere inntekter som følge av oppgangen i verdipapirmarkedene, men også i noen grad endring i regnskapsreglene. Utviklingen i netto renteinntekter og i kostnader forklarte også deler av resultatforbedringen i 1999. Fortsatt lave bokførte tap bidro til at resultatene ble gode i 1999.

Bedringen i netto renteinntekter for de tre første kvartalene i 1999, sammenliknet med samme periode året før, var knyttet til de økte rentemarginer oppgangen i rentenivået høsten 1998 la grunnlaget for. Marginene falt svakt utover i 1999, men nivået var

likevel på høyde med nivået så langt tilbake som i 1996. Selv om bankenes inntjening var god i 1999, forventes presset på inntjeningen å fortsette som følge av den sterke konkurransen i den finansielle sektoren. Oppbyggingen av kreditt risiko de senere årene, og svekkelsen i enkelte deler av næringslivet, vil ventelig bidra til høyere tap i enkelte banker, spesielt banker med sterk eksponering mot utsatte næringer og regioner. Foreløpig er det likevel ingen økning av misligholdte lån i bankene.

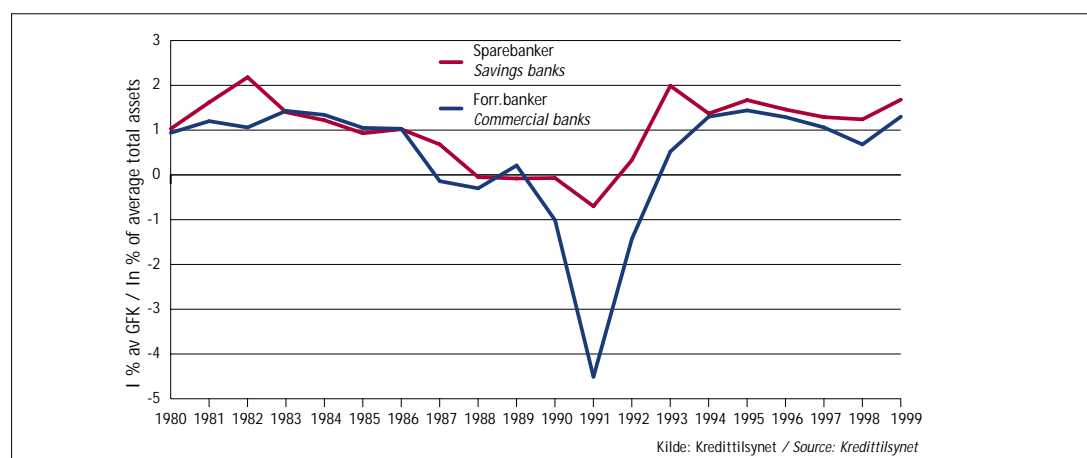
Husholdningene har gjennom høykonjunkturen økt sin brutto gjeld. Imidlertid har utviklingen i inntekter, renter og finansinvesteringer ført til at husholdningene samlet sett står relativt godt rustet til å takle en periode med lavere vekst. En vesentlig oppgang i arbeidsledigheten vil imidlertid redusere mange husholdningers kjøpekraft og evne til å betjene sin gjeld, og vil kunne føre til utflating og eventuelt nedgang i boligmarkedet.

Store realinvesteringer har ført til en betydelig økning i foretakenes gjeld under oppgangsperioden. Svakere resultater i 1998 svekket gjeldsbetjenings- evnen for foretakssektoren samlet sett. Det var klare næringsvise forskjeller. Tjenesteytende næringer og byggebransjen viste positiv resultatutvikling, mens utviklingen var svak innen konkurranseutsatte næringer, som oljevirksomhet og transport. Frykten for et generelt tilbakeslag i økonomien ble likevel dempet gjennom 1999.

Kredittilsynet gjennomførte også i 1999 en undersøkelse av bankenes risiko overfor utsatte næringer

Figur 8: Resultatutviklingen i bankene 1984-1999*

Chart 8: Trend in bank results 1984-1999*

*Resultatet er vist som driftsresultat etter tap i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Beregnet resultat 1999. The curves show post-loss operating results in per cent of average total assets. The result for 1999 is an estimate.

som shipping, verftsindustri og olje- og gassutvinning. Undersøkelsen viste at kredittrisikoen på disse områdene hadde gått noe ned fra 1998 til 1999.

For stabiliteten i finansmarkedene er det viktig at den økte kredittrisikoen i institusjonene er tilpasset bankenes soliditet. Demping av utlånsveksten og nyemisjoner bidro til at fallet i kjernekapitaldekningen i norske banker stoppet opp i løpet av 1998. Forutsatt moderat utbytte for 1999, vil de gode resultatene ytterligere kunne styrke soliditeten. Soliditetsforbedringen i de største forretningsbankene er spesielt gunstig ut fra hensynet til den finansielle stabiliteten. For banksektoren samlet sett er det på kort sikt liten fare for store problemer, selv om tapene må forventes å øke noe, spesielt for banker med den sterkeste eksponeringen mot utsatte regioner og næringer. Bankenes tapsavsetninger ligger på et svært lavt nivå, og på noe lengre sikt ligger det sterke utfordringer i å opprettholde soliditeten når tapene normaliseres og konkurransesituasjonen og strukturelle endringer gir stadig sterkere press på bankenes resultater.

VEKST, INNTJENING OG SOLIDITET I BANKENE

Den sterke utlånsveksten fra bankene i 1997 og begynnelsen av 1998 var risikofyllt både for bankene og deres kunder. Mens kredittrisikoen økte, falt kjernekapitaldekningen og tapsavsetningene, samtidig som bankenes likviditetsrisiko økte. Kredittilsynet la stor vekt på disse problemene allerede i 1997, både gjennom inspeksjonsvirksomhet og på annen måte. I årsmeldingen for 1997 ble beregnet kjernekapitalutvikling for bankene i 1998 og 1999 illustrert for ulike grupper av banker. Utviklingen ble vist under ulike sett av forutsetninger. I et såkalt dårlig alternativ ble det antatt fortsatt høy utlånsvekst, synkende nettorente og økte utlånstap. I et godt alternativ ble det antatt at nettorenten var uendret på 1997-nivået, tapene økte svakt og at utlånsveksten falt. I det dårlige alternativet ble det vist at kjernekapitaldekningen i løpet av de to årene ville falle med mellom ett og halvannet prosentpoeng for de ulike bankgruppene. For de tre største forretningsbankene ville kjernekapitaldekningen komme ned på nær 6 prosent. I figurene 9 og 10 er disse utviklingsbanene og den faktiske kjernekapitaldekningen vist.

For de største forretningsbankene har den kraftig reduserte utlånsveksten, og sterke resultater i 1999,

bidratt til at kjernekapitaldekningen har økt og er på linje med utviklingen i det gode alternativet. Utviklingen i nettorenten er som forutsatt i dårlig alternativ, mens tapene i de største bankene har vist en gunstigere utvikling enn fryktet. For de øvrige forretningsbankene er utviklingen i nettorente noe bedre og utviklingen i tap noe svakere enn for de største. Utlånsveksten har falt betydelig, men er likevel fremdeles høy. Emisjoner har imidlertid bidratt til økning i kjernekapitaldekningen i disse bankene. Høye ekstraordinære inntekter og en større emisjon har motvirket den negative effekten på kjernekapitaldekningen av den relativt høye utlånsveksten i Sparebanken NOR. For de fire store sparebankene i SpareBank 1 Gruppen har fortsatt høy vekst og noe tap ført til synkende kjernekapitaldekning i perioden.

STRUKTURENDRINGER I INTERNASJONALE OG NASJONALE FINANSMARKEDER

Faktorer som konkurranse, internasjonalisering og teknologi og samspillet mellom dem, påvirker finansmarkeder og institusjoner over hele verden, blant annet gjennom oppkjøp, fusjoner og allianser. Økende konkurranse øker finansinstitusjonenes fokus på kostnader, overkapasitet og strukturell tilpasning.

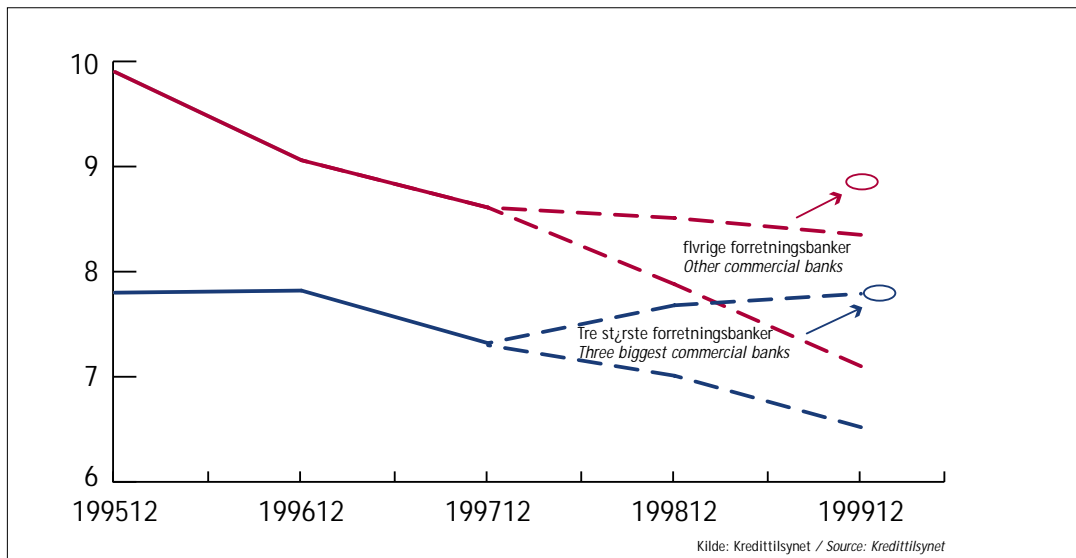
Fusjoner, oppkjøp og allianser er ikke begrenset til finanssektoren, men gjør seg gjeldende på bred basis i mange næringer. Omstrukturering av finanssektoren er i stor grad et svar på endringer i det næringsliv som skal betjenes. Etableringen av det indre marked og fellesvaluta i EU har også bidratt til at omstruktureringen i Europa har skutt fart. Fusjonene og oppkjøpene i Europa har hittil stort sett skjedd innenfor det enkelte land, noe som har bidratt til å bygge opp en sterk nasjonal finanssektor. I 1999 har det vært flere oppkjøp og forsøk på samarbeid mellom banker og forsikringselskaper. I Europa, spesielt i Benelux og Norden, er det gjort forsøk på oppkjøp, fusjoner og alliansedanning over landegrensene.

Særlig har de svenske aktørene valgt en mer nordisk strategi. Mens etableringer i utlandet tidligere i hovedsak hadde som formål å betjene kunder fra hjemmemarkedet, dvs. «følge dem ut», betrakter nå flere banker Norden som sitt hjemmemarked. Først ut i denne sammenheng var trolig Handelsbanken, som på slutten av 1980-årene etablerte bankvirksomhet i

Demping av utlånsveksten og nyemisjoner bidro til at fallet i kjernekapitaldekningen i norske banker stoppet opp i løpet av 1998. Forutsatt moderat utbytte for 1999, vil de gode resultatene ytterligere kunne styrke soliditeten.

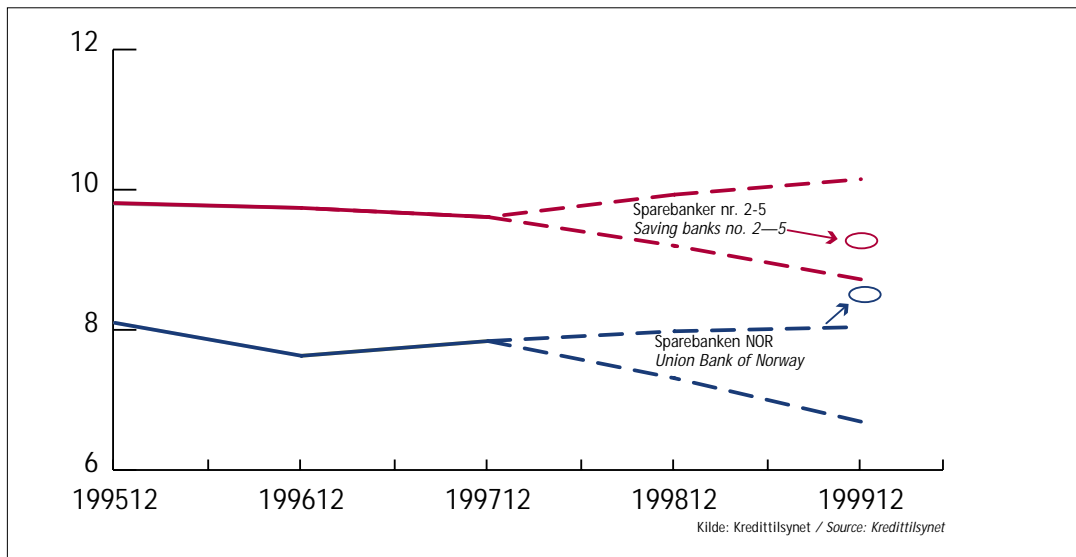
Omstrukturering av finanssektoren er i stor grad et svar på endringer i det næringsliv som skal betjenes.

Figur 9: Framskrivning av kjernekapital i forretningsbanker
Chart 9: Projections of tier 1 capital in commercial banks

Kjernekapitalen er i prosent av beregningsgrunnlaget. Det er korrigert for porteføljeoverføringer i 1999.
 Tier 1 capital is in per cent of the measurement base. Portfolio transfers in 1999 are corrected for.

Figur 10: Framskrivning av kjernekapital i sparebanker
Chart 10: Projections of tier 1 capital in savings banks

Kjernekapitalen er i prosent av beregningsgrunnlaget. Det er korrigert for porteføljeoverføringer i 1999.
 Tier 1 capital is in per cent of the measurement base. Portfolio transfers in 1999 are corrected for.

I løpet av 1999 skjedde det betydelige endringer også i det norske finansmarkedet.

Norge som var rettet inn mot det lokale markedet.

MeritaNordbanken Gruppens bud på Kreditkassen har i Norge medført en debatt om nasjonalt eierskap i finanssektoren. Kredittmeldinga 1998 legger til grunn at regjeringens politikk vil ha et mål om å sikre langsiktig norsk eierskap i finanssektoren, og at dette kun kan gjøres ved at staten må eie over 1/3 av aksjene i de to største forretningsbankene i Norge. Regjeringen understreker likevel at retningslinjene for nasjonalt eierskap ikke stenger for nordiske/internasjonale samarbeidsløsninger med norsk deltagelse. Tabell 8 gir en oversikt over norske finanskonserner ved utgangen av 1998 og 1999.

I løpet av 1999 skjedde det betydelige endringer også i det norske finansmarkedet. Forutsatt at SpareBank 1 Gruppen gis konsesjon til oppkjøp av Vår Gruppen, er antallet finanskonserner i Norge redusert fra 9 til 6. Handelsbanken/Bergensbanken har i svært liten grad aktiviteter utenfor bankområdet, og er derfor ikke inkludert. Etter Stortingets behandling av kredittmeldingen er det åpnet for ytterligere konsentrasjon i de norske finansmarkedene. En av de største forretningsbankene kan bli borte som selvstendig enhet, slik at markedet til neste år vil domineres av 4 eller 5 større grupperinger. Innslaget av nordiske storbanker er allikevel slik at konkurransen kan opprettholdes på et tilstrekkelig nivå til at ressursene utnyttes effektivt.

TABELL 8: NORSKE FINANSKONSERN VED UTGANGEN AV 1998 OG 1999 (TALL FOR MARKEDSANDELER HHV. PR. 31.12.1998 OG 30.09.1999)
TABLE 8: NORWEGIAN FINANCIAL GROUPS AT END-1998 AND END-1999 (FIGURES FOR YEAR-END MARKET SHARES, 1998 AND 1999)

Konsern / Group		Bank		Finans. foretak/ Mortgage/ credit companies		Verdipapirfond/ Investment firms		Skade-forsikring/ Non-life insurance		Livs-forsikring/ Life insurance		Alle/ All	
		98	99	98	99	98	99	98	99	98	99	98	99
Utgangen 1998 End-1998	Utgangen 1999 End-1999	98	99	98	99	98	99	98	99	98	99	98	99
DnB	<i>DnB/Postb.</i>	21	26	6	6	17	21	-	-	18	18	18	21
Postb.		7		-		4				-		4	
Sp.b NOR	<i>Gjensidige/NOR</i>	12	15	9	12	18	23	-	28	2	17	10	16
Gjensidige		2		3		4		26		15		6	
CBK	<i>CBK</i>	14	14	20	13	8	8	-	-	3	3	12	11
Spareb.1/Sam. sp.b	<i>Sp.b.1/Sam.sp.b/Vår¹⁾</i>	12	14	2	2	10	10	0	5	1	3	9	11
Vår		1		0		0		5		2		2	
Storebrand	<i>Storebrand/Finansb.²⁾</i>	1	2	0	0	6	7	24	-	32	32	7	7
Fokus	<i>Fokus/Den Danske Bank</i>	4	4	0	0	1	2	-	-	-	-	2	3
Sum finanskonsern	<i>Sum finanskonsern</i>	74	76	41	33	70	70	55	34	73	73	69	69
Total financial groups	<i>Total financial groups</i>												
Sum alle selskap³⁾	Sum alle selskap	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Total all companies	<i>Total all companies</i>												

1) Konesjon for SpareBank 1 Gruppens oppkjøp av Vår er til behandling.
The application of "SpareBank 1 Gruppen" to acquire Vår is being processed.

2) Storebrands skadeportefølje var pr. 30.09.1999 ikke overført til if...overdragelse er likevel hensyntatt i tabellen ovenfor.
Storebrand's non-life portfolio had not been transferred to if... by 30.09.1999; transfer is nonetheless assumed in the table above.

3) «Sum alle selskap» inkluderer ikke utenlandske selskaper som driver grenseoverskridende virksomhet i Norge. For skadeforsikring og livsforsikring er ikke utenlandske selskapers filialer i Norge inkludert, med unntak av if... (Storebrand).
"Total all companies" does not include foreign companies engaged in cross-border activities in Norway. In the case of non-life and life insurance, foreign companies' branches in Norway are not included with the exception of if... (Storebrand).

Kilde: Kredittilsynet / Source: Kredittilsynet

Neste skritt i utviklingen vil kunne bli oppkjøp av noen av de største nordiske bankgruppene fra europeiske storbanker. Selv etter økt konsentrasjon i det nordiske bankmarkedet, er fremdeles nordiske bankkonserner små i europeisk sammenheng. Det største nordiske konsernet, Svenska Handelsbanken, var rangert som nr. 44 i Europa ved utgangen av 1998.

Med en statlig eierandel i den eller de største norske forretningsbankgruppen(e) som blokkerer utenlandske oppkjøp, Gjensidige NOR og delvis SpareBank 1 Gruppen hvor bankene ikke kan kjøpes opp, vil en selvstendig norsk finansnæring være sikret på kort sikt. På lengre sikt vil dyktighet og konkurransevne bestemme den relative størrelsen på den norske delen av finansmarkedet.

Strukturendringene i europeisk finansnæring vil føre til økt konkurranse og bidra til en mer effektiv utnyttelse av ressursene. Økt konkurranse kan gjøre

det vanskeligere for finansinstitusjonene å bygge opp en sterk soliditet, og vil derfor representere en økt utfordring for tilsynsmyndighetene. I perioder med store strukturelle endringer vil risikoen øke både for finansiell instabilitet og for svekkelse av enkeltinstitusjoner. Dette øker kravene til tilsynsmyndighetene i deres overvåkingsaktiviteter. Deres utfordringene strukturendringene representerer i tid faller sammen med svakere konjunkturer, øker dette kravene til tilsynsmyndighetene ytterligere.

BEHOV FOR ENDRET TILSYNSMESSIG OPPFØLGING SOM FØLGE AV INTERNASJONALISERINGEN

De internasjonale smittevirkningene av finanskrisene i Asia og Russland de senere årene illustrerer den økende internasjonaliseringen av finansmarkedene. Denne utviklingen vil forsterkes gjennom økt konsolidering over landegrensene. I etterkant av finanskrisene ble det fremmet en rekke forslag for å reformere

Selv etter økt konsentrasjon i det nordiske bankmarkedet, er fremdeles nordiske bankkonserner små i europeisk sammenheng.

Også for Norge øker behovet for å videreutvikle forholdet til andre lands tilsynsmyndigheter og for å kunne delta i multilaterale samarbeidsfora.

det internasjonale finansielle systemet. Forslagene gis ofte samlebetegnelsen en «ny finansiell arkitektur». Forslagene innbefatter både reformer av finansmarkedene, makroøkonomisk politikk og internasjonale institusjoners rolle i tilsyn med finansmarkedene. Målet er å finne tiltak som kan iverksettes for å hindre at nye kriser bryter ut, og for å dempe spredningseffekten av kriser som tross alt ikke kan forhindres.

Hensikten med flere av forslagene er å bedre informasjonsgrunnlaget for aktører og myndigheter. Det er gjennomført flere tiltak, i hovedsak i regi av IMF (Det internasjonale valutafondet), for å øke åpenheten omkring økonomisk politikk og tilsyn med finansnæringen i de enkelte land. IMF har også arbeidet spesielt med å skape et system for bedre og mer omfattende finansstatistikk. Internasjonal harmonisering av regelverk og tilsynsmetoder er viktig for å søke og unngå at krise i ett land spres seg til andre, og samtidig sikre like konkurransevilkår mellom nasjonale og internasjonale banker. Den hurtige internasjonaliseringen gjør det viktig ikke bare å ha forsvarlige regler, men også at disse er tilnærmet likeartede for å unngå at institusjoner driver «regelverksarbitrasje». Basel-komiteen for banktilsyn og BIS (Bank for International Settlements) har arbeidet for at flest mulig land implementerer felles prinsipper for effektivt banktilsyn, like standarder innenfor ulike risikoområder og felles kapitaldekningsregler. De grunnleggende prinsippene for tilsyn (Core Principles) fra 1997 ble i 1999 ble fulgt opp med konkret veiledning for tillemping av prinsippene (Core Principles Methodology). Organisasjonene har i stor grad lyktes med å få tilslutning til forslagene. I flere land kan nasjonalt lovverk hindre harmoniseringsarbeidet. Det er derfor for tidlig å si i hvilken grad implementeringen av forslagene er effektive.

Internasjonaliseringen av finansnæringen øker behovet for internasjonalt tilsynssamarbeid. Det er opprettet et nytt samarbeidsorgan, Financial Stability Forum, der regjeringene i G7-landene, IMF, Verdensbanken, BIS og organisasjonene for tilsynsmyndighetene deltar. Forumet synes i første rekke å bidra til diskusjon og informasjonsutveksling om utviklingstrekk som kan gi opphav til økt systemrisiko i internasjonale finansmarkeder.

Også for Norge øker behovet for å videreutvikle forholdet til andre lands tilsynsmyndigheter og for å

kunne delta i multilaterale samarbeidsfora. Grenseoverskridende verdipapirhandel og etableringer av finansinstitusjoner over landegrensene skaper behov for en ytterligere klargjøring av ansvarsforhold og arbeidsdeling mellom tilsynsmyndighetene i landene. Innenfor EU/EØS-området er hovedtrekkene avklart gjennom EU-direktivenes regler om hjemlandstilsyn. Hjemlandets kontroll omfatter både hovedselskapet, hovedselskapets filialer i andre medlemsland og grenseoverskridende virksomhet. Når det gjelder tilsynet med banker, er det inngått bilaterale samarbeidsavtaler, mens det for forsikringstilsyn og tilsynet med verdipapirsektoren er utarbeidet felles multilaterale samarbeidsavtaler. Storebrands salg av selskapets skadeforsikringsportefølje til det svensk-registrerte skadeforsikringssselskapet «if...», har skapt behov for en særlig avtale mellom de berørte myndighetene, jf. omtale side 23. De nordiske landene er i ferd med å utarbeide en felles samarbeidsavtale som vil omfatte hele finanssektoren – bank, forsikring og verdipapirhandel.

ORGANISERING AV TILSYNSARBEIDET – INTEGRERT TILSYN

Endringer i organisering og metoder i tilsynsarbeidet er drevet av flere ulike prosesser. Bankenes rolle som finansielle mellomledd mister noe av sin betydning i forhold til låneoptak og sparing direkte i kapitalmarkedene. Samtidig skjer det i økende grad en utvisking av de tradisjonelle bransjeskillene, slik som bank, forsikring og formuesforvaltning. I tillegg tilbyr ikke-tradisjonelle finansinstitusjoner i økende grad finanstjenester. Disse utviklingstrekkene representerer utfordringer for finansinstitusjonene og preger så vel organiseringen av tilsynsarbeidet som tilsynsmetoder. Integrert tilsyn av bank, forsikring og verdipapirhandel vinner økende tilslutning. I Europa er integrert tilsyn innført både i Norge, Sverige, Danmark, Island og Storbritannia. Andre land har ulike tilsynsorgan for ulike bransjer.

Mens ansvaret for pengepolitikken i EU-området er overført fra de nasjonale sentralbankene til den europeiske sentralbanken, er ansvaret for tilsyn og regulering et nasjonalt anliggende. Det er således separasjon mellom pengepolitikk og banktilsyn både funksjonelt og geografisk, også for de EU-landene hvor ansvaret for banktilsynet ligger i sentralbanken. Dette har økt kravene til bilateralt og multila-

Integrert tilsyn av bank, forsikring og verdipapirhandel vinner økende tilslutning internasjonalt.

teralt samarbeid innenfor tilsyn og regulering i EU. Etterhvert som konsolideringen over landegrensene skyter fart, øker kravene til samarbeid og samordning ytterligere. EUs finansministre har satt i gang arbeid for å se på utviklingen av tilsyn i EU. Dette arbeidet vil omfatte forholdet mellom den europeiske sentralbanken og tilsynsmyndighetene, behovet for en form for tilsyn på EU-nivå og de øvrige samarbeidsformene mellom tilsynsmyndighetene i EU-området. Det kan således bli av betydning også for Norge.

ENDRING AV TILSYNSMETODER – RISIKOBASERT TILSYN

I det tradisjonelle soliditetstilsynet var tilsynsmyndighetenes fokus primært rettet mot bankenes utlånsporteføljer og kredittrisikoen i enkeltengasjementer. Resultatet av undersøkelsene var det sentrale grunnlaget for å vurdere om bankenes egenkapital var forsvarlig og innenfor det lovbestemte minstekravet til kapitaldekning. Utviklingen i finansmarkedet de senere årene har vært preget av store endringer i produkter, tjenestetilbud og distribusjonsmåter, og bankene og tilsynsmyndighetene må forholde seg til et mye bredere spekter av eksponeringer og aktiviteter. Lærdommen fra bankkrisene på 1980- og 1990-tallet har spilt en betydelig rolle, og de internasjonale finanskrisene de siste par årene har vist at internasjonale banker er blitt utfordret til å håndtere komplekse og nye risikoer.

De senere årene har derfor tilsynsmyndighetene i spesielt USA og Storbritannia arbeidet med å forbedre sine tilsynsmetoder for å tilpasse dem til de betydelige forandringene som har skjedd. USA begynte allerede i midten av 1980-tallet å utvikle et tilsynskonsept som nå er kjent som risikobasert tilsyn. Den direkte motivasjon var «savings and loans»-krisen i første halvdel av 1980-årene og erkjennelsen av svakheter ved det tidligere manualstyrte tilsynssystemet. Senere har også Storbritannia innført et risikobasert system, og andre land går i samme retning. En pådriver i denne sammenheng er Basel-komiteen for banktilsyn, som arbeider for en mer risikobasert tilnærming ved beregning av kapitaldekningskrav (se nedenfor).

Et hovedmål i det risikobaserte tilsynet er at tilsynsressursene skal kanaliseres til de institusjoner og risikoområder som inneholder størst risiko og

dermed representerer den største faren for en systemkrise i finansmarkedet. Det risikobaserte tilsynet stiller krav til et mer formalisert rammeverk for risikovurdering. Dette gjelder spesielt for de store institusjonene med en kompleks risikoprofil. Slike institusjoner krever en formell, analytisk prosess for å identifisere og måle risiko, som basis for å vurdere hva som er et forsvarlig samlet nivå på kapitaldekningen sett i forhold til risikoene på de ulike områdene. I tillegg legges det også større vekt på risikostyring og internkontroll for å sikre at ledelsen i institusjonene er i stand til å identifisere, måle, overvåke og kontrollere de vesentlige risikoene på en effektiv måte. Institusjonens risikoprofil, der alle disse elementene blir tatt hensyn til, vil være avgjørende for allokering av ressurser og inspeksjonsfrekvens når det utarbeides en tilsynsplan for institusjonen.

Utviklingen mot et risikobasert tilsyn vil stille større og mer spesialiserte krav til tilsynsmyndighetenes kompetanse innenfor risikovurdering og framtidig bruk av matematiske/statistiske modeller for å kvantifisere de ulike typer risikoer. Slike modeller er i bruk i større internasjonale banker, og er under utvikling også i noen større norske banker.

ENDRINGER I DET INTERNASJONALE KAPITALDEKNINGSREGELVERKET

Basel-komiteen for banktilsyn sendte i juni 1999 ut forslag til endring av den gjeldende internasjonale standard for kapitaldekningsregler i banker. Denne internasjonale standarden er innarbeidet i ulike EU-direktiv og implementert i relevant norsk regelverk som del av EØS-forpliktelsene. Parallelt med arbeidet i Basel-komiteen har EU-kommisjonen utarbeidet et endringsforslag som ble sendt på høring november 1999. Dette tar utgangspunkt i Basel-komiteens forslag, men legger spesiell vekt på behandling av problemstillinger som er viktige i EU-sammenheng. Endringene gjelder spesielt kreditt-risikoområdet, men innebærer også en vesentlig endring i metode for tilsynet med banker. Både Basel-komiteen og EU-kommisjonen har gitt en høringsfrist til utgangen av mars 2000.

De senere årene har en rekke innvendinger blitt reist mot gjeldende regelverk. Det har særlig vært pekt på at reglene hverken gir en tilstrekkelig nøyaktig

Et hovedmål i det risikobaserte tilsynet er at tilsynsressursene skal kanaliseres til de institusjoner og risikoområder som inneholder størst risiko og dermed representerer den største faren for en systemkrise i finansmarkedet.

Basel-komiteen for banktilsyn sendte i juni 1999 ut forslag til endring av den gjeldende internasjonale standard for kapitaldekningsregler i banker.

I endringsforslagene fra hhv. Basel-komiteen og EU-kommisjonen åpnes det for bruk av godkjente eksterne ratingselskaper når risikovektene fastsettes.

måling av kredittrisikoen, eller anerkjenner verdien av moderne risikostyringsteknikker og metoder, at gjeldende system gir insentiver til regelarbitrasje og at det ikke dekker andre risikoer enn kreditt- og markedsrisiko.

I de nevnte endringsforslagene åpnes det for bruk av godkjente eksterne ratingselskaper når risikovektene fastsettes. Det vurderes videre om bankene skal tillates å benytte sine egne interne rating-systemer. Det har også vært vurdert om bankers egne kredittrisikomodeller skal kunne tillates brukt ved beregning av kapitalkravet. Modellene anses imidlertid for lite utviklede til bruk i kapitaldekningsammenheng. Videre åpnes det for økt bruk av risikoreducerende teknikker ved beregning av kapitalkravet, blant annet garantier, pant, motregning (netting), hedging-teknikker og kredittderivater. Det vurderes også å stille kapitalkrav for andre risikoer enn kreditt- og markedsrisiko, slik som operasjonell risiko, renommérisiko og juridisk risiko.

Gjeldende kapitaldekningsregulering setter minstekrav for kapitaldekning. Gjennom den såkalte pillar II legges det vekt på et aktivt tilsyn, og det åpnes for at tilsynsmyndighetene kan fastsette individuelle kapitalkrav for enkeltinstitusjoner. Begrunnelsen er at banker har ulik risikoprofil og at generelle minstekrav ikke fanger opp denne ulikheten. Et annet sentralt element er at tilsynsmyndighetene gis adgang til å gripe inn overfor enkeltbanker hvor kapitaldekningen er på vei ned mot minstekravet. Denne delen av forslaget vil innebære krav til vesentlige endringer i kompetanse og tilsynsmetoder i flere av de landene som berøres av en eventuell endring i regelverket.

Som en tredje pillar foreslås det å stille et offentlig informasjonskrav til bankenes kapitalstruktur, risikokoesponering og kapitaldekning. På denne måten skal markedet kunne virke disiplinerende ved at det skal være kjent hvilke banker som driver effektiv risikostyring og har sterk soliditet.

Endringen i kapitaldekningsregelverket for markedsrisiko (CAD II) og de kommende endringene fra Basel og EU når det gjelder kapitaldekning for risiko knyttet til bankporteføljen, vil innebære nye utfordringer for Kredittilsynet. En overgang fra å håndtere

spesifikke beregningsregler til å godkjenne og verifisere interne systemer, vil stille store krav til kompetanse. Resultatet av de pågående drøftelsene innenfor BIS og EU, kan være at Kredittilsynet gjennom EU-reguleringen blir forpliktet til å foreta individuelle vurderinger av den enkelte institusjons samlede kapitaldekning i forhold til risikoprofil og kvaliteten på risikostyringen. Endringene innebærer et sterkere fokus på risikobasert tilsyn.

THEME SECTION:

CURRENT TRENDS AND ANALYSES

The international economic situation improved substantially during 1999, and forecasts for the year 2000 have gradually been revised up. Growth in the Norwegian economy weakened in 1999 after six years of strong expansion. Although activity levels in the mainland (non-oil) economy will pick up slightly, growth in 2000 will be appreciably slower than in the period prior to 1999.

The Norwegian stock market surged less than other western bourses in the wake of the international financial crisis. The upturn on the Oslo Stock Exchange in 1999 was, however, vigorous with an advance of a good 45 per cent, partly influenced by the fact that oil prices more than doubled over the year. Norwegian financial markets were considerably less turbulent in 1999 than in the previous year.

At the end of 1999 Norwegian life and non-life insurance companies had respectively about two-thirds and one-half of their total assets placed in financial instruments subject to market fluctuations. The proportion of foreign shares has increased substantially in recent years. The stock market surge in 1999 brought strong results in Norwegian life insurance companies, and helped to counteract weak underwriting profits in non-life insurance companies. Uncertainty about the likely trend in international stock markets is appreciable. Although Norwegian life insurance companies' buffer capital improved markedly in 1999, it still needs further strengthening, especially with a continued increase in share investment. Developments over the past couple of years have shown that non-life companies need to reduce their vulnerability to falling security markets by improving underwriting profits through higher prices and cost cuts.

Norwegian banks performed well in 1999. Both improved earnings and continued low registered losses were contributory factors. Lower activity levels in the Norwegian economy in 1999 did not lead to increased payment problems for Norwegian banks' loan customers. Norwegian households' financial position was sound in 1999 as well, concurrent with the continuing advance in residential markets. Moreover, there were no signs of increased defaults by corporate customers, despite a weakening of the corporate sector's debt-servicing capacity in 1998 and sluggish development in certain industries in 1999.

The dampening of lending growth and new issues brought a halt to the fall in Norwegian banks' tier 1 capital adequacy in the course of 1998. Assuming moderate dividends for 1999, the sound results are set to further strengthen banks' financial positions. The improved capital strength in the three biggest commercial banks is especially favourable in light of the importance of financial stability. For the banking sector overall there is no danger of major problems in the short term, although losses can be expected to increase somewhat, particularly in the case of banks most exposed to vulnerable regions and industries. Banks' loss provisions are at a very low level, and in the somewhat longer term a major challenge will be faced in sustaining capital strength once losses normalise and the competitive situation and structural changes squeeze bank results.

Stiffer competition increases financial institutions' focus on costs, overcapacity and structural adjustment. In Europe the restructuring of the financial sector has so far taken place largely within national borders and helped to build up a strong national financial sector. In the Nordic area, mergers and alliances across national borders have occurred. In the course of 1999 substantial changes took place in the Norwegian financial market too. The number of financial groups in Norway has been reduced, and, in the wake of the Storting's treatment of the Finance Ministry's report to the Storting on the development of the financial markets and credit institutions, the way has been opened for further concentration in the Norwegian financial market. Nevertheless the presence of major Nordic banks in Norway means that competition will be sufficient to ensure efficient use of resources.

The internationalisation of the financial industry, both through tighter integration of securities markets and an increasing degree of institutional cross-border activity, imposes heavier demands on financial institutions and authorities. Structural change and internationalisation entail greater challenges for the supervisory agencies' monitoring activities. International supervisory collaboration, both bilateral and multilateral, will gain increasing significance. International harmonisation of rules and supervisory principles, such as changes in capital adequacy requirements, will also represent substantial challenges for Norwegian supervisory authorities.

00

07

0

Livet er det som skjer mens vi er ivrig opptatt med alt annet. *John Lennon*

0

0

ORGANISASJON OG RESSURSBRUK

Styret

Kredittilsynet ledes av et styre på fem medlemmer. Medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av Kongen for en periode på fire år. En ny periode startet i 1998. Ved kgl. res. 30. januar 1998 fikk styret denne sammensetningen:

Professor dr.jur. Erling Selvig, leder
Høyesterettsadvokat Else Bugge Fougner, nestleder
Professor Asbjørn Rødseth
Advokat Eli Aas
Divisjonsdirektør Kolbjørn Almlid
Varamedlem:
Direktør Lisbet Hjort

Else Bugge Fougner ble i 1999 fritatt for sitt styreverv. Fra og med mai 1998 hadde hun permisjon fra vervet. Asbjørn Rødseth ble i brev av 27.08.1999 oppnevnt som nestleder i styret. Samme dag ble Hilde Myrberg oppnevnt som nytt styremedlem og Morten Berg oppnevnt som andre varamedlem. Stedfortredende direktør i Norges Bank, Asbjørn Fidjestøl, er oppnevnt som observatør til styret med fagdirektør i Norges Bank, Trond Eklund, som stedfortreder. Kredittilsynets styre har etter dette denne sammensetningen:

Professor dr.jur. Erling Selvig, leder
Professor Asbjørn Rødseth, nestleder
Advokat Eli Aas, styremedlem
Divisjonsdirektør Kolbjørn Almlid, styremedlem
Advokat Hilde Myrberg, styremedlem
Direktør Lisbet Hjort, første varamedlem
Avdelingsdirektør Morten Berg, andre varamedlem
To medlemmer valgt av og blant de tilsatte supplerer styret ved behandling av administrative saker. De tilsattes representanter har i 1999 vært:

Rådgiver Aud Kogstad
Rådgiver Kjell Engen
(Rådgiver Gry Hege Karlsen t.o.m. 24.09.1999)

I 1999 har det vært holdt 13 styremøter. Styret har i alt behandlet 53 administrative saker og 81 fagsaker. I tillegg har styret fått 132 saker til orientering.

ADMINISTRASJON, PERSONALE OG ORGANISASJONSUTVIKLING

Kredittilsynets direktør oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på seks år. Bjørn Skogstad Aamo ble oppnevnt for en ny seksårsperiode i februar 1999 med virkning fra april 1999.

Kredittilsynsdirektørens lønn er fra 01.10.1999 kr 730.000 pr. år, og styrelederens honorar er kr 100.000 pr. år.

Ved utgangen av 1999 var det 149 fast tilsatte i Kredittilsynet, mot 139 ved utgangen av 1998. Av de fast tilsatte var 52 prosent kvinner. I 1999 ble det kunngjort 37 stillinger. Av disse var 10 interne utlysninger. Til sammen var det 800 søkere. Økningen i antall stillinger fra 1998 til 1999 var først og fremst en konsekvens av at Kredittilsynet fra 01.01.1999 overtok ansvaret for autorisasjon av og tilsyn med regnskapsførere.

Kredittilsynet har generelt sett tilfredsstillende tilgang på gode søkere, spesielt nyutdannede fra universiteter og høyskoler. I tillegg legges det vekt på å knytte til seg medarbeidere med god kompetanse og bred erfaring fra bransjene. Når det gjelder tilgangen på kandidater med denne bakgrunnen og noen spesielle utdanningsgrupper, blant annet aktuarer, er likevel situasjonen noe mindre tilfredsstillende. En vesentlig årsak til dette er at lønnsnivået i flere av bransjene under tilsyn er høyt sammenliknet med lønnsnivået i offentlig sektor. Ved utgangen av 1999 hadde Kredittilsynet likevel 30 medarbeidere med bransjeerfaring. Andelen tilsatte med høyere utdanning var 82 prosent.

Med bakgrunn i Kredittilsynets nye strategi ble tilsynets organisasjon evaluert i 1999. Utgangspunktet var de mål og retningslinjer som var trukket opp i strategien fra 1998.

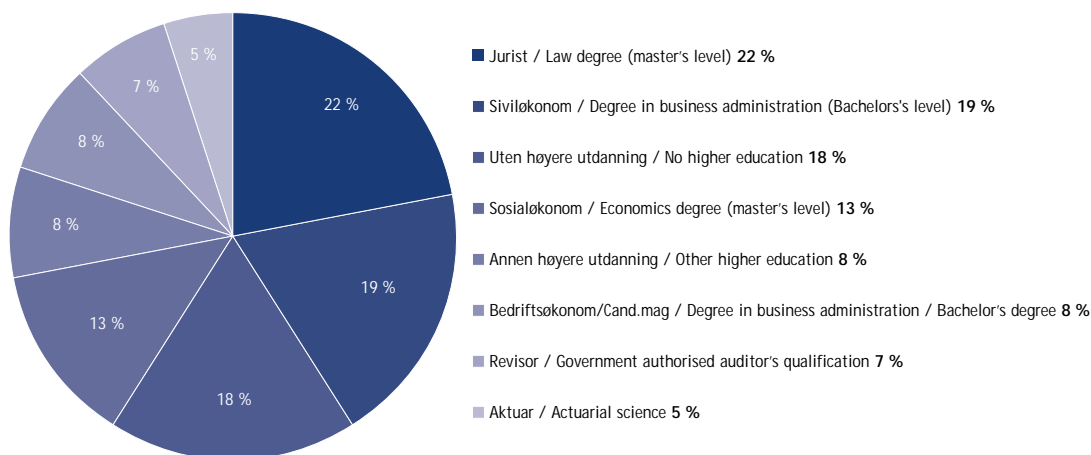
Som bakgrunn for evalueringen ble det blant annet benyttet interne og eksterne brukerundersøkelser. Ressurs- og ansvarsforhold mellom de ulike enhetene ble gjennomgått og avklart. Samtidig ble alternative former for samhandling vurdert. Det ble

Ved utgangen av 1999 var det 149 fast tilsatte i Kredittilsynet, mot 139 ved utgangen av 1998.

Med bakgrunn i Kredittilsynets nye strategi ble tilsynets organisasjon evaluert i 1999.

Figur 11: Utdanningsfordeling pr. 31.12.1999

Chart 11: Staff educational background, 31 December 1999

ikke funnet behov for å gjøre vesentlige endringer i organiseringen av avdelinger og seksjoner. I løpet av prosessen ble det avdekket behov for å presisere hvilke krav som stilles til ledere på ulike nivåer, både med tanke på faglig og personalmessig lederskap. Informasjonsarbeidets strategiske rolle ble markert ved at informasjonssjefen og web-redaktøren ble overført til direktørens stab.

Kredittilsynets evne til å rekruttere, videreutvikle og beholde høyt kvalifiserte og dyktige medarbeidere – ofte i konkurranse med bransjene som er under tilsyn – er avgjørende for om etaten skal kunne nå de mål den har satt seg. Det legges derfor stor vekt på å tilrettelegge for kompetansehevende tiltak som videreutdanning og hospiteringsordninger. I løpet av 1999 har det vært gjennomført kompetansehevende tiltak internt blant annet i form av språkkopplæring, kurs i prosjektarbeid og i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Utover dette har mange av de ansatte deltatt i ulike former for kompetansehevende tiltak eksternt. Det er også gitt permisjoner for videreutdanning og for hospitering i institusjoner under tilsyn. Fleksible arbeidstidsordninger har ellers vist seg gunstig i konkurransen om høyt kvalifisert arbeidskraft det ellers ville være vanskelig å knytte til seg innenfor for de lønnsbetingelsene det er mulig å tilby.

Med bakgrunn i at virksomheten har fått og sannsynligvis i de nærmeste årene vil få nye tilsynsområder – og arbeidsoppgavene på eksisterende områder øker – har Kredittilsynet behov for større kontorarealer. Den økte aktiviteten avspeiles blant annet i arkivet, der det i 1999 ble registrert 25.510 dokumenter mot 20.487 i 1998.

ØKONOMI

Utgifter

Kredittilsynets budsjett for 1999 var 93,2 mill. kroner inkludert overførte midler på 1,0 mill. kroner fra 1998. I tillegg fikk tilsynet 1,6 mill. kroner i fødselspengerefusjon. Kredittilsynet fikk også tillatelse fra Finansdepartementet til å overskride budsjettet med inntil 1 mill. kroner. Bakgrunnen for denne adgangen var utgifter forbundet med konsekvensvurderinger/forberedelser av tilsyn med børsvirksomhet, spesielle utgifter forbundet med år 2000-forberedelser og økte utgifter med tilsyn mv. for regnskapsførere. Den samlede disponible utgiftsrammen var etter dette 95,8 mill. kroner. Etatens samlede utgifter beløp seg til 95,7 mill. kroner, en økning på 10 prosent fra 1998.

Inntekter

Kredittilsynets utgifter dekkes etter tilsynsloven § 9 av de institusjoner som er under tilsyn ved begynnelsen av budsjettåret. Utgiftene fordeles på de ulike grupper av institusjoner etter omfanget av tilsynsarbeid og innkreves året etter at de faktisk har påløpt. Utlikningsbeløpet for 1998 utgjorde 75,7 mill. kroner. Kredittilsynets forslag til utlikning ble godkjent av Finansdepartementet 20.08.1999. Antall tilsynsenheter som omfattes av utlikningen for 1998 er 2 922. Fordelingen på de enkelte tilsynsgrupper går fram av tabell 10.

INFORMASJON, KOMMUNIKASJON OG TEKNOLOGI

For Kredittilsynet er det viktig å ha en effektiv innhenting, strukturering, bearbeiding og spredning av informasjon. Kredittilsynet betrakter informasjon, kommunikasjon og teknologi som et strategisk vir-

Tabell 9 viser utviklingen i Kredittilsynets utgifter de tre siste årene. Økningen i utgiftene skyldes i hovedsak økning i antall ansatte, men også sterkere satsing på IT, informasjon og et økt internasjonalt engasjement. Kredittilsynet har også stadig fått tilført nye oppgaver, blant annet autorisasjonsordningen for regnskapsførere og tilsynet med disse fra 1999.

TABELL 9: KREDITILSYNETS REGNSKAP FOR 1999
TABLE 9: KREDITILSYNETS EXPENDITURE 1999

	1999	1998	1997
Lønnsutgifter / Wage bill	61.097	55.396	51.309
Herav / of which:			
Lønn og sosiale utgifter (faste og midl. stillinger)/ Wages and social costs (perm. and temp. posts)	59.806	53.955	49.159
Ekstrahjelp/vikarer / Stand-ins/ subs.	687	772	1.443
Andre lønnsutgifter (styre/råd/andre honorarer) / Other emoluments (directors, cons. etc./other fees)	603	669	707
Varer og tjenester / Goods and services	34.555	31.535	27.220
Herav / Of which:			
Driftsutgifter / Operating expenses	13.642	13.357	11.680
Informasjon / Information	3.061	2.074	1.517
Administrative reiser og møter / Service travel and meetings	2.946	2.496	2.821
Inspeksjonsreiser o.a. tilsynsarbeid / Inspections and other supervision	3 817	3 066	3.379
OU-arbeid, leder- og kompetanseutvikling / Organisation devpt., leadership and competence devpt.	3.974	3.304	3.274
IT-utgifter / IT expenditure	7.115	7.238	4.549
Sum utgifter / Total expenses	95.652	86.931	78.529

Tall i hele tusen kroner/ Figures in whole thousands of kroner

kemiddel i tilsynsarbeidet og arbeider for å styrke integrasjonen av dette i det løpende arbeidet. Informasjonsarbeidet baserer seg på den statlige informasjonspolitikken.

Den økte betydningen av og oppmerksomheten mot finanssektoren de siste årene avspeiles ikke minst i massemedia, blant annet gjennom etablering av nye økonomiredaksjoner og utvidelser av eksisterende. I 1999 ble Kredittilsynets virksomhet omtalt 1.949 ganger i ulike medier. Av disse var 408 innslag i radio og tv. Dette medfører at Kredittilsynets arbeid med mediekontakt krever stadig større ressurser. Kredittilsynet praktiserer en desentralisert informasjonsstrategi, og mediekontakten omfatter ledere og enkelte andre medarbeidere på flere nivåer. Kredittilsynets nettsted medfører også stadig flere forespørsler via e-post. Et økende antall forespørsler er fra utlandet. I 1999 sendte Kredittilsynet ut 40 pressemeldinger mot 34 i 1998. Det ble holdt to pressekonferanser mot én i 1998. I tillegg ble det

arrangert et presseseminar om atferdsregler i verdipapirmarkedet (ulovlig innsidehandel, kursmanipulasjon mv.). I 1999 ble det sendt ut 38 rundskriv mot 42 i 1998. Kredittilsynet fikk i 1999 egen web-redaktør, og arbeidet med elektronisk publisering via Internett ble viet økt oppmerksomhet. Med tilgjengeliggjøring av informasjon over Internett har Kredittilsynet styrket sitt publiserings- og informasjonsarbeid vesentlig. I 1999 krevde også spørsmål knyttet til informasjon i forbindelse med mulige IT-problemer ved overgangen til år 2000 spesiell oppmerksomhet. Kredittilsynet hadde i denne forbindelse et nært samarbeid med de to bankforeningene, Norges Bank og Finansdepartementet.

Kredittilsynet vektlegger god kommunikasjon og dialog med bransjene under tilsyn og har i den forbindelse etablert faste kontaktmøter med bransjeorganisasjonene. I 1999 har det vært møter med samtlige aktuelle organisasjoner. På tilsvarende måte har Kredittilsynet kontaktmøter med samarbei-

TABELL 10: UTLIKNING FORDELT PÅ TILSYNSGRUPPER
TABLE 10: TOTAL LEVY DISTRIBUTED ON SUPERVISED GROUPS

Tilsynsgruppe / Supervised group	Prosent av utliknet beløp i 1997 / Percentage of total levy in 1997	Prosent av utliknet beløp i 1998 / Percentage of total levy in 1998
Banker / Banks	33,32	31,84
Forsikring / Insurance	26,72	28,35
Pensjonskasser og fond / Pension funds	4,75	5,50
Finansieringsforetak / Finance companies, mortgage companies	5,08	5,10
Revisorforetak/revisorer / Auditing firms/Auditors	5,65	5,02
Verdipapirhandel / Securities trading	13,08	13,43
Eiendomsmegling / Estate agencies	5,19	5,09
Inkassovirksomhet / Debt collection	2,10	1,94
Holdingselskaper / Holding companies	2,75	2,64
Andre / Miscellaneous	1,36	1,09
Sum / Total	100,00	100,00

dende organisasjoner og offentlige myndigheter som Oslo Børs, Norges Bank, Konkurransetilsynet, Datatilsynet og ØKOKRIM. For å styrke kontakten til ulike fagmiljøer og bransjer inviterer Kredittilsynet også jevnlig eksterne foredragsholdere til interne informasjonsmøter for å belyse aktuelle problemstillinger med tanke på tilsynsvirksomheten.

God og regelmessig rapportering av pålitelige tall for den økonomiske virksomheten i tilsynsenhetene er grunnlaget for mye av tilsynsarbeidet. Selv om mesteparten av datainnsamlingen i dag skjer elektronisk, gjenstår det ennå tilrettelegging for slik rapportering fra flere bransjer. Kredittilsynet har i 1999 gjennomgått dagens papirbaserte skjema og utarbeidet en kravspesifikasjon for å utvikle et system for elektronisk innrapportering på de områdene hvor dette gjenstår. Med en solid teknologisk infrastruktur står Kredittilsynet nå godt rustet til å møte de informasjons- og kommunikasjonsteknologiske utfordringene. I 1999 fikk samtlige ansatte tilgang til Internett (WWW), og det har blitt lagt vekt på å utnytte Internett som informasjonskilde.

Kredittilsynets legale rammeverk – endringer i kredittilsynsloven

Kredittilsynsloven ble endret 15.01.1999 slik at tilsynet fikk en generell adgang til å pålegge stans av ulovlig virksomhet, det vil si virksomhet som noen driver uten nødvendige tillatelser.

Kredittilsynet foretok i 1998 en relativt bred gjennomgang av tilsynets virkemidler slik de er

regulert i kredittilsynsloven. Forslag til endringer i tilsynsloven ble sendt Finansdepartementet i brev av 25.09.1998. Finansdepartementet sendte forslaget på høring med frist 15.02.1999. Saken var ved årsskiftet fortsatt til behandling i Finansdepartementet.

KREDITILSYNET'S ORGANISATIONAL SET-UP AND RESOURCE USE

Kredittilsynet is headed by a board of five members. The board is chaired by Erling Selvig, Professor and Dr. Juris. Norges Bank* has an observer to the board. Two members elected by and among the employees supplement the board when administrative matters are dealt with.

The Director General of Kredittilsynet is appointed by the King in Council for a six-year term. Bjørn Skogstad Aamo was appointed for a new six-year term starting in April 1999. At the end of 1999 permanent staff numbered 149, compared with 139 at the end of 1998. Fifty-two per cent of the permanent staff are women.

Kredittilsynet's expenditure totalled NOK 95.8 million in 1999, i.e. a 10 per cent increase. Under section 9 of the Financial Supervision Act expenditure is covered by the institutions under supervision, and is apportioned among the various institutional groups based on the extent of supervision carried out.

Information, communication and technology are a strategic instrument of supervision, and steps are being taken to integrate them more fully in the general supervisory effort. Importance is attached to good communication and dialogue with the sectors under supervision and with other supervisory authorities. With its solid technological infrastructure Kredittilsynet is well equipped to tackle the challenges facing it on the information and communication fronts.

---

* Central Bank of Norway

NOEN SENTRALE TALL OG DATA OM TILSYNSVIRKSOMHETEN KEY FIGURES AND DATA ON SUPERVISORY ACTIVITIES

TABELL 11: OVERSIKT OVER TILSYNSENHETER PR. 31.12. 1996-1999

TABLE 11: PRINCIPAL SUPERVISED ENTITIES AS AT 31 DECEMBER 1996-1999

BANKER OG FINANSINSTITUSJONER / BANKS AND FINANCIAL INSTITUTIONS

1996	1997	1998	1999	
133	133	133	131	Sparebanker / Savings banks
16 ¹	13	13	13	Forretningsbanker / Commercial banks
1	1	1	0	Postbanken
12	12	12	12	Norske bankers filialer i utlandet / Foreign branches of Norwegian banks
3	6	6	8	Utenlandske bankers filialer i Norge / Norwegian branches of foreign banks
38	38	34	35	Finansieringsselskaper / Finance companies
8	11	12	13	Filialer i Norge av utenlandske finansieringsselskaper / Norwegian branches of foreign finance companies
8	8	9	9	Kredittforetak / Mortgage companies
0	0	0	1	Filial i Norge av utenlandsk kredittforetak / Norwegian branches of foreign mortgage companies

FORSIKRING / INSURANCE

1996	1997	1998	1999	
9	10	10	9	Livsforsikringselskaper / Life insurance companies
	6	6	6	Unit Linked-selskaper (selskaper for forsikring med investeringsvalg) / Unit-linked companies
52	53	52	51	Skadeforsikringselskaper / Non-life insurance companies
19	18	15	15	Lokale sjøtrygdslag / Local marine insurance associations
39	39	38	22	Lokale brannkasser / Local fire insurance associations
18	13	17	21	EØS-filialer og utenlandske selskaper v/generalagentur ² / EEA branches and foreign companies' general agents ²
44	40	41	41	Forsikringsmeglere/ Insurance brokers
136	136	144	132	Private pensjonskasser / Private pension funds
114	104	96	84	Private pensjonsfond / Private pension schemes
31	29	28	26	Kommunale pensjonskasser og fond / Municipal pensions funds

HOLDINGSSELSKAPER / HOLDING COMPANIES

1997	1998	1999	
11	11	14	Holdingselskaper / Holding companies

VERDIPAPIRHANDEL / SECURITIES TRADING

1996	1997	1998	1999	
34	61	70	88	Verdipapirforetak (tidligere fondsmeglerforetak) ³ / Investment firms (previously stockbroking firms) ³
22	23	26	27	Forvaltningsselskap for verdipapirfond / Management companies for securities funds

EIENDOMSMEGLING / ESTATE AGENCIES

1996	1997	1998	1999	
348	381	407	428	Eiendomsmeglerforetak / Estate agencies
918	944	898	928	Advokater med eiendomsmegling i egen praksis / Lawyers' practices incl. estate agencies

INKASSOVIRKSOMHET / DEBT COLLECTION

1996	1997	1998	1999	
127	123	122	117	Inkassoforetak / Debt collection agencies

REVISORER / AUDITORS

1996	1997	1998	1999	
3.942	4.058	4.303	4.454	Revisorer / Auditors
448	468	493	489	Revisjonsselskap / Auditing firms

REGNSKAPSFØRERE / ACCOUNTANTS

1996	1997	1998	1999 ⁴	
			6.961	Regnskapsførere/Accountants
			2.325	Regnskapsførerselskaper/Accounting firms

DATASENTRALER / DATA PROCESSING CENTRES

Norsk Oppgjørssentral (NOS) / Norwegian Options Clearing House (NOS)
Verdipapirsentralen (VPS) / Norwegian Registry of Securities (VPS)
Bankenes Betalingsentral (BBS) / Banks' Central Clearing House (BBS)
Fellesdata / Fellesdata

1) 16 med Oslobanken / 16 incl. Oslobanken

2) Antall filialer i 1997, 1998 og 1999 er basert på meldinger mottatt fra utenlandske tilsynsmyndigheter etter bestemmelser i forhold til EØS-avtalen / The number of branches in 1997, 1998 and 1999 is based on reports recieved from foreign supervisory authorities under provisions pursuant to the EEA Agreement

3) I tillegg har Kredittilsynet et begrenset tilsyn med 8 filialer av utenlandske verdipapirforetak / Kredittilsynet also has limited supervision of eight branches of foreign investment firms.

4) Forvaltningen av autorisasjonsordningen for regnskapsførere ble overført til Kredittilsynet fra 01.01.1999. Kredittilsynet took over administration of the authorisation scheme for accountants on 1 January 1999.

TABELL 12: ANTALL STEDLIGE TILSYN FORDELT PÅ INSTITUSJONSTYPER
TABLE 12: NUMBER OF ON-SITE INSPECTIONS BY TYPE OF INSTITUTION

	1996	1997	1998	1999
Banker/finans / Banks/financial	50	40	44	42
IT i bank/forsikring / IT in banks and insurance	¹	¹	4	1 ²
Holdingselskaper /Holding companies	1	0	0	0
Forsikring / Insurance	14	14	16	12
Forsikringsmeglere /Insurance brokers	3	2	2	4
Pensjonskasser og fond / Pension funds	9	8	7	13
Verdipapirforetak ³ / Investments firms ³	15	19	25 ⁴	23
Andre verdipapirinstitusjoner (inkl. forvaltningsselskaper for verdipapirfond) / Other securities institutions (incl. management companies for securities funds) ¹¹	11	12	14	
Eiendomsmeglere (ekskl. advokater) Estate agencies (excl. lawyers)	43	23	27	68 ⁵
Inkassoforetak / Debt collection agencies	30	10	14	7
Revisorer /Auditors	134	123	82	128
Datasentraler / Data processing centres	2	2	1	3
Regnskapsførere ⁶ /Accountants ⁶				47

TABELL 13: SAKER BEHANDLET ETTER DELEGASJON FRA FINANSDEPARTEMENTET I
1996-1999

TABLE 13: CASES HANDLED AFTER THE DELEGATION FROM THE MINISTRY OF FINANCE
1996-1999

1996	1997	1998	1999	
30	38	45	45	Saker behandlet etter lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker Cases pursuant to Savings Banks Act (No. 1 of 24 May 1961)
23	30	28	45	Saker behandlet etter lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker Cases pursuant to Commercial Banks Act (no. 2 of 24 May 1961)
47	46	94	81	Saker behandlet etter lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner Cases pursuant to Financial Institutions Act (No. 39 of 10 June 1988)
71	113	95	74	Saker behandlet etter lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet Cases pursuant to Insurance Activity Act (No 39 of 10 June 1988)
		3	3	Saker behandlet etter skatteloven, delegasjon fra Sosialdepartementet iht. TPES-reglene Cases pursuant to Tax Act, delegated by Ministry of Health and Social Affairs, under governing occupational pensions

1) I 1996 og 1997 var IT-tilsyn i bank og forsikring tatt med under kategoriene Banker/finans og Forsikring.

In 1996 and 1997 IT supervision of banking and finance was included under the categories Banks/financial and Insurance.

2) I 1999 har forøvrig IT-tilsynet vært viet spesiell oppmerksomhet ved at problemstillinger knyttet til år 2000 har vært berørt i alle stedlige tilsyn. Det har i den forbindelse også vært avholdt en rekke kortere besøk i og møter med institusjonene.

In 1999 IT supervision receive special attention since Y2K-related problems were in focus at all on-site inspections. In the same connection short visits were paid to and meetings held with the institutions.

3) Tidligere fondsmeglerforetak / Previously stockbroking firms.

4) Fire av disse var verdipapirforetak i bank / Four of these were investment firms in banks.

5) 11 av disse var hos praktiserende advokater som driver eiendomsmegling.

11 of these were at practising lawyers also operating as estate agents.

6) Forvaltningen av autorisasjonsordningen for regnskapsførere ble overført til Kredittilsynet fra 01.01.1999.

Kredittilsynet took over administration of the authorisation scheme for accountants on 1 January 1999.

KAPITALUTVIDELSER

Banker

En forretningsbank søkte og fikk tillatelse til å utvide kjernekapitalen i 1999 med totalt 235 mill. kroner fordelt på 50 mill. kroner i aksjekapital og 185 mill. kroner til overkursfondsavsetning. I 1998 ble det gitt tillatelse til fem forretningsbanker om å utvide kjernekapitalen med 435 mill. kroner. Aksjekapitalutvidelsen utgjorde 360 mill. kroner idet én av kapitalforhøyelsene ble gjennomført i form av fondsopplegg fra overkurs.

Fem sparebanker fikk i 1999 tillatelse til å utvide grunnfondsbeviskapitalen med totalt 212 mill. kroner. I 1998 ble åtte sparebanker gitt tillatelse til å utvide grunnfondsbeviskapitalen med 2.519 mill. kroner, hvorav Sparebanken NOR representerte ca. 2 mrd. kroner av dette.

I 1999 fikk fire sparebanker tillatelse til å avsette av årsoverskuddet for 1998 til utjevningfondet. Det ble gitt tre slike tillatelser i 1998.

Ti banker, hvorav sju sparebanker og tre forretningsbanker har fått adgang til å ta opp ansvarlig lån for inntil NOK 1.192 mill. og USD 275 mill. Tilsvarende tall for 1998 var NOK 3.185 mill. og USD 285 mill. fordelt på 14 banker, hhv. seks sparebanker og åtte forretningsbanker.

Forsikringsselskaper

Tre forsikringsselskaper ble gitt tillatelse til å utvide kjernekapitalen, bestående av kun aksjekapital, med 220 mill. kroner i 1999, fordelt på ett skade- og to livsforsikringsselskaper.

I 1998 ble fire forsikringsselskaper, hhv. to skade- og to livsforsikringsselskaper, gitt tillatelse til å utvide kjernekapitalen med 341 mill. kroner i 1998, hvorav aksjekapitalutvidelsen utgjorde 241 mill. kroner som følge av fondsopplegg.

Ingen Unit-Linked-selskaper har søkt om tillatelse til kapitalutvidelser i 1999. Heller ikke i 1998 ble det søkt om slike tillatelser.

Ett gjensidig livsforsikringsskap har foretatt utvidelse av grunnfondsbeviskapitalen med inntil 500 mill. kroner i 1999. Slik tillatelse ble det ikke søkt om i 1998.

Fire livsforsikringsselskaper tok opp ansvarlig lånekapital i 1999 for inntil NOK 1.060 mill. og USD 30 mill. Ingen skadeforsikringsselskaper foretok opptak av ansvarlig lånekapital i 1999. I 1998 ble seks forsikringsselskaper gitt tillatelse til å ta opp ansvarlig lånekapital for inntil NOK 2.091 mill. og USD 200 mill. hvorav NOK 30 mill. omfattet et skadeselskaps kapitalopptak.

Finansieringsforetak

I 1999 samtykket Kredittilsynet til aksjekapitalutvidelser og opptak av ansvarlig lånekapital i seks finansieringsforetak. Utvidelsene beløp seg totalt til 914 mill. kroner fordelt på 814 mill. kroner i aksjekapitalutvidelser og 100 mill. kroner ved opptak av ansvarlig lånekapital. I 1998 ble åtte finansieringsforetak gitt slik tillatelse med totalt til 490 mill. kroner fordelt på hhv. aksjekapitalutvidelser med 167 mill. kroner og opptak av ansvarlig lånekapital med 323 mill. kroner.

Morselskap i finanskonsern

Seks morselskaper i finanskonsern fikk i 1999 tillatelse til å utvide kjernekapitalen med tilsammen 14.335,6 mill. kroner hvorav DnB Holding ASA representerte 7.786,5 mill. kroner (netto kr. 7.782,6 etter at aksjekapitalen ble satt ned fra NOK 3.421.050,- til NOK 0,- for deretter å forhøyes til NOK 7.786,5 mill. kroner). Tilsvarende representerte DDB Fokus Invest AS NOK 6 mrd. kroner i ansvarlig kapital hvorav 1 mrd. kroner i aksjekapital. Ett morselskap i finanskonsern fikk tillatelse til å ta opp 100 mill. kroner i tidsbegrenset ansvarlig lånekapital.

I 1998 ble det gitt tillatelse til fem morselskaper i finanskonsern om å utvide den ansvarlige kapitalen med 550 mill. kroner hvorav 100 mill. kroner ble gjennomført som fondsopplegg i ett av foretakene. Ingen morselskap tok opp ansvarlig lånekapital i 1998.

FILIALETABLERINGER OG GRENSEOVERSKRIDENDE VIRKSOMHET I HENHOLD TIL EØS-REGELVERKET

I 1999 er det bare en bank som har meldt om filialetablering i et annet EØS-land, og en bank som har meldt om grenseoverskridende virksomhet ut av Norge. Åtte kredittinstitusjoner har meldt om filialetablering inn i Norge¹, og Kredittilsynet har mottatt 16 nye meldinger om kredittinstitusjoner som ønsker å kunne tilby grenseoverskridende virksomhet.

¹ Fire av disse hadde ved utgangen av 1999 etablert virksomhet i Norge.

Kredittilsynet har mottatt melding om tre filialetablereinger i Norge av utenlandske forsikrings-selskaper og 34 meldinger om grenseoverskridende virksomhet inn i Norge. Ingen norske forsikrings-selskaper har i 1999 meldt om filialetablering eller grenseoverskridende virksomhet ut av Norge.

KLAGEBEHANDLING – REGNSKAPS- REGISTERET I BRØNNØYSUND

Kredittilsynet er klageinstans for vedtak om forsin-kelsesgebyr truffet av Regnskapsregisteret i Brønn-øysund. I 1999 ble det behandlet 195 klagesaker. Av disse ble 13 saker (6,7 prosent) omgjort.

SITATER FRA «TIDENS HISTORIE»

Sitatene i Kredittilsynets årsmelding for 1999 er hentet fra Trond Berg Eriksens bok «Tidens historie», Oslo 1999, og er gjengitt med forfatterens tillatelse.

Design og layout: Gazette as

Trykk: Falch as

Opplag: 3000 eks.

02.2000

FINANSTILSYN GJENNOM 100 ÅR

Kredittilsynet markerer i 2000 hundreårsjubileet for utnevnelsen av den første sparebankinspektøren i Norge.

Utnevnelsen av *Knut Bernard Beruldsen* (f. 1866) skjedde i statsråd ved kronprinsregent Gustav av Norge-Sverige 8. juni 1900. Dette var den spede begynnelse til dagens kredittilsyn, som ble etablert gjennom sammenslutning av Bankinspeksjonen og Forsikringsrådet i 1986.

HISTORIE

Kredittilsynet har i anledning jubileet engasjert Avdeling for økonomisk historie ved Handelshøyskolen BI til å skrive historien om «Finanstilsyn gjennom 100 år». Forfatterne er førsteamanuensis *Sverre Knutsen* og forsker *Gunhild J. Ecklund*.

FAGSEMINAR

Ved siden av bokutgivelsen vil jubileet blant annet bli markert med et større fagseminar som er planlagt til 07.09.2000.

KREDITILSYNET

The Banking, Insurance and Securities Commission of Norway

Kredittilsynet

Østensjøveien 43

Postboks 100 Bryn

0611 Oslo

Tlf: 22 93 98 00

Faks: 22 63 02 26

E-post: post@kredittilsynet.no

URL: www.kredittilsynet.no